

Inventarisatierapport 2020

Vogels in en om Den Haag

Telgegevens van
Vogelrustgebieden, overige groengebieden, nestkasten, ooievaarsringproject, MUS-project

Colofon

Uitgever Haagse Vogelbescherming
Adres Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag
Informatie info@haagsevogels.nl
Telefoon 070 323 15 68 (Vogelopvang)
Website www.haagsevogels.nl
Facebook <https://www.facebook.com/HaagseVogels/>
Bank NL12 INGB 0003 5861 85

Redactie Wim Kooij en Boudewijn Schreiner
MUS-rapport Tom Loorij
Statistiek André Saanen
Vormgeving Germaine Pasmans
Druk Pasmans Drukkerij, Den Haag

Coördinator Veldwerk tevens contactpersoon inventarisatierapport:
Boudewijn Schreiner – boudewijn.schreiner@gmail.com

Het inventarisatierapport is gratis te downloaden via de website van de
Haagse Vogelbescherming – www.haagsevogels.nl

Illustraties:

Uit Wikimedia Commons, auteur: John Gould

Illustratie omslag: merels

Inhoudsopgave

Inleiding	5	Transformatie bollenveld naar natuurgebied: een groot succes voor vogels	
Methode van onderzoek en toelichting op de cijfers	6	De Hertenkamp	38
		De Klip	39
		Lentevreugd	39
Vogelrustgebieden	7	Nestkasten en teloverzicht	41
Dr. Abraham Schierbeektuin	8		
Meer en Bos	9	Diversen	
Marlot	10		
Het Litoraal	10	Monitoring weidevogels 2020	43
Gravin van Bylandt	12	Duivenvoordse- en Veenzijdse polder	
Henk van Dongen	12	Vogelwerkgroep Solleveld	45
Ockenburgh	13	Vogelringstation Meijndel	46
André van der Laantuin	14	Vogelwerkgroep Meijndel	47
Overvoorde	16	Vogelwerkgroep Berkheide	52
Vredenoord	16	Vogelwerkgroep Starrevaart	52
Eendenkooi	17	Ooievaardersringproject	53
Teloverzicht vogelrustgebieden	18	Focus op de appelvink	57
Andere telgebieden		MUS-project	59
Haagse Bos	21		
Reigersbergen	22		
Clingendael	23		
Oosterbeek	23		
Arendsdorp - Oostduin	24		
Koekamp / Malieveld	25		
Sint Hubertuspark	26		
Nieuwe Scheveningse bosjes	27		
Park Sorghvliet	29		
Harstenhoek	29		
Crematorium Ockenburgh (Yardenhuis)	30		
Landgoed De Voorden	30		
Amateurtuinders Vereniging Zonnegaarde	31		
Park Rozenrust	32		
Voorlinden	32		
Backershagen/Wiltzanck/Hartenkamp	33		
De Paauw en Bos Ruys	34		
Teloverzicht andere gebieden	35		

koekoek

Inleiding

Het verslagjaar was anders dan anders. Vanwege de coronaperikelen werd 'wandelen' massaal ontdekt, goed voor de groenbeleving, maar niet altijd goed voor het groen zelf. En niet voor de al dan niet gevleugelde bewoners ervan. De druk op het Haagse groen blijft toenemen en in de strijd tussen 'groen' en 'rood' lijkt de laatste aan de winnende hand.

In alleen al Den Haag zelf zijn er in 2020 maar liefst 2820 nieuwbouwwoningen bijgebouwd. Daarmee heeft de gemeente Den Haag de gebruikelijke koploper Amsterdam van de troon gestoten. Er wordt gelukkig niet altijd 'horizontaal' gebouwd maar ook steeds vaker 'de lucht in'. Maar ook dat heeft letterlijk en figuurlijk zijn schaduwzijden. Tot 2025 zullen er jaarlijks nog eens 75.000 woningen bij komen om de grote woningnood in Nederland te bestrijden. En veel mensen willen graag in, of in de omgeving van onze mooie stad wonen. En gelijk hebben ze natuurlijk.

Maar de Haagse Vogelbescherming heeft ook gelijk dat ze zich samen met andere groenverenigingen en wijkverenigingen inzet om kwaliteitsgroen waar mogelijk te behouden en liefst ook nog te verbeteren. Dit vergt grote zorgvuldigheid.

Waar groen verdwijnt verschijnt gelukkig niet automatisch steen. In een apart hoofdstuk van dit rapport wordt stilgestaan bij de (positieve) vogelkundige gevolgen van de transformatie van bollenvelden naar natuurterrein aan de duinrand bij Wassenaar. Een ontwikkeling waarvoor de Haagse Vogelbescherming zich destijds al sterk maakte.

De aanwezigheid van vogels is een van de belangrijkste indicatoren die inzicht verschaft in hoe de leefomgeving erbij staat en zich ontwikkelt. Dit jaar vindt u in het inventarisatierapport ook rapportages over terreinen die langere tijd buiten beeld waren, zoals de Nieuwe Scheveningse Bosjes. Daarvan is ook de ontwikkeling in de tijd in kaart gebracht. Die stemt helaas niet tot veel vrolijkheid.

Daarom is dit rapport, dat nu voor de 34ste keer verschijnt, ook zo belangrijk. Ook voor de 34ste keer wordt het belang van onze vogelrustgebieden onderstreept. Het zijn plekken waar een snel achteruit gaande soort als bijvoorbeeld de glanskop nog voorkomt. Tevens blijkt dat in sommige gebieden zoals Arendsdorp-Oostduin de vogelstand door een combinatie van factoren achteruit holt. Gelukkig zijn er in samenspraak met wijkvereniging en onze vereniging afspraken gemaakt die houvast bieden voor een zonniger vogeltoekomst.

Door beleidsbepalers wordt de inhoud van onze inventarisatierapporten gelukkig steeds meer meegewogen bij het maken van plannen en het nemen van beslissingen. Maar we zullen de komende jaren alert moeten blijven. De Haagse Vogelbescherming heeft veel bereikt maar is nog lang niet klaar.

Wim Kooij en Boudewijn Schreiner

Methodie van onderzoek en toelichting op de cijfers

Commissie Veldwerk

Binnen de Haagse Vogelbescherming worden de tellingen gecoördineerd door de commissie Veldwerk. Deze commissie organiseert ook opleidingscursussen en zorgt voor begeleiding van beginnende tellers. Jaarlijks houdt de commissie de gebieden bij die geteld moeten worden en probeert de beschikbare tellers zo goed mogelijk over de gebieden te verdelen. Hierbij wordt waar mogelijk rekening gehouden met de gebieden die beleidsmatig van belang zijn. Hoewel het tellen van de vogels natuurlijk voor een belangrijk deel voor het plezier gebeurt, houdt de commissie daarbij wel een beleidsdoel voor ogen. De vogelstand moet behouden en liefst verbeterd worden. Terreinen waar mogelijke ruimtelijke veranderingen aan de orde zijn vanwege bouwplannen of landschappelijke ingrepen krijgen daarbij prioriteit. Doorgaans zijn daar ook tellers voor te vinden. Door jaarlijks dezelfde gebieden volgens dezelfde methode te onderzoeken, kan men zien of er wijziging optreedt in het aantal vogels per soort. Als we veranderingen in aantallen ook nog kunnen verklaren, hebben we helemaal een goede basis voor vogelbescherming.

De vogelrustgebieden

De vogelrustgebieden (voorheen vogeltuinen en -reservaten) hebben tot doel het creëren van kleine centra in groengebieden. Door hun beveiliging en begroeiing zijn het productiecentra voor jonge vogels en ze verrijken het vogelleven in de omringende bossen, plantsoenen en woonwijken. Deze gebieden zijn door de gemeente in beheer gegeven aan de Haagse Vogelbescherming. Ze zijn 0,15 tot 3,5 hectare groot en niet toegankelijk voor publiek. Het onderhoudswerk, vrijwilligerswerk, wordt voornamelijk in de herfst- en wintermaanden verricht. Dit werk houdt in: snoeien, bijplanten, rooien, aanleg en onderhoud van takkenrillen en houtstapels (voornamelijk in wigwamvorm en rillen) en onderhoud van de afrastering. Gedurende het gehele jaar wordt gecontroleerd op vernielingen en op "in sluipers". Ook het nestkastenonderhoud en de inventarisatiewerkzaamheden behoren tot de normale

taken van de beheerder. De vogelrustgebieden zijn alleen bij uitzondering en onder begeleiding van de beheerder toegankelijk. Dat zal overigens altijd buiten het broedseizoen zijn.

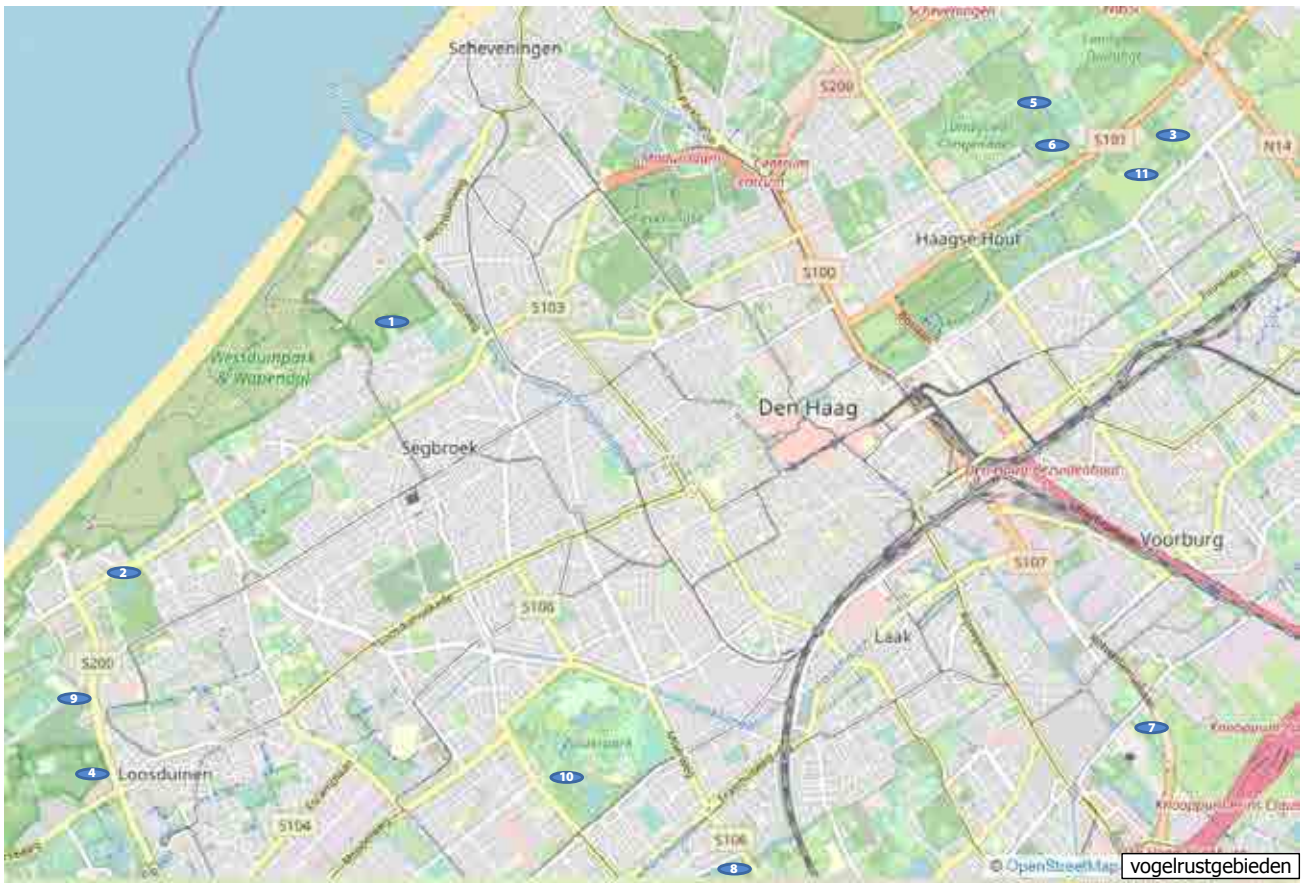
Andere gebieden

De andere gebieden die geïnventariseerd worden, lopen in grootte en aard van het terrein sterk uiteen. De duingebieden hebben een heel ander karakter dan de stadsparken, landgoederen of het stedelijk gebied. Ook de openbare toegankelijkheid verschilt. Voor het verrichten van deze tellingen wordt vaak nauw samengewerkt met andere groen-minnende organisaties.

Methodie van onderzoek

Alle inventarisaties zijn op vrijwillige basis verricht in de vrije tijd van de waarnemers. Mogelijk is de gevolgde methode steeds in de verslagen gemeld. Uitgangspunt bij de tellingen is de door SOVON uitgewerkte Broedvogel Monitoring Project (BMP)-methode. Door SOVON worden de gegevens ook benut voor landelijke monitoringdoeleinden. Alleen in de vogelrustgebieden wordt, vanwege de geringe omvang van de gebieden, een iets andere methode toegepast, maar de cijfers blijven goeddeels vergelijkbaar. Veel tellers registreren ook de waargenomen soorten buiten het broedseizoen, maar niet altijd intensief. Dit houdt in, dat in de waarnemingsoverzichten van een aantal parken soms trekvogels en wintergasten kunnen ontbreken. In de waarnemingsoverzichten is een onderscheid gemaakt tussen territorium-houdende soorten en tijdelijk verblijvende soorten. Met tijdelijk verblijvende soorten, deze zijn niet in alle gebieden bijgehouden, worden die soorten bedoeld die gebiedsbinding vertonen door het te gebruiken als voedselgebied, slaapplek of anderszins. De tellingen van de vogels per soort zijn verwerkt in tellijsten. De veranderingen in het gebied zoals groot onderhoud of ander menselijk ingrijpen, worden in het verslag vermeld. Tellijst en verslag samen geven een indicatie van de waarde van een gebied voor de vogels.

Vogelrustgebieden

Vogelrustgebied	Locatie	Grootte	Sinds
1 Dr. Abraham Schierbeektuin	Laan van Poot	0,75 ha	1927
2 Eilandjes Meer en Bos	Landgoed Meer en Bos	1,5 ha	1949/1973
3 Marlot	Landgoed Marlot	0,3 ha	1960
4 Ockenburgh	Landgoed Ockenburgh	3,5 ha	1963
5 Gravin van Bylandt	Landgoed Clingendael	0,8 ha	1973
6 Henk van Dongen	Landgoed Oosterbeek	0,7 ha	1971
7 Vredenoord	Rijswijk	2,4 ha	1971
8 Overvoorde	Rijswijk	0,5 ha	1971
9 André van der Laantuin	Wijndaelerweg	0,75 ha	1975
10 Eendenkooi	Zuiderpark	2,0 ha	1968
11 Het Litoraal	Landgoed Reigersbergen	0,31 ha	2016

Vogelrustgebieden

Dr. Abraham Schierbeektuin

Oppervlakte: 0,75 ha

Beheerders: Hetty Mos(verslag), Hilde K pfer -
veel hulp van Judith Baars, Drieka Rog en Ap Mos
Tellingen: via regelmatige waarnemingen

Begin februari is voor de rotte schutting tussen de
bijenstal en het schuurtje een andere schutting geplaatst.
Drie palen zijn ingegraven en de nieuwere schutting is
ertegenaan geschroefd.

Tijdens de storm van 12 t/m 14 februari is een van de
dode meidoorns omgewaaid, die toch al op de nominatie
stond om die maand nog omgezaagd te worden. Een
oude meidoornstruik en een tak van het appelboompje
zijn gesneuveld.

Op 2 februari hebben we met Jeroen Melcherts en de
aanhanger van Erik Evers, 20 kerstboompjes opgehaald
bij een kunstenaar, die ze voor een kunstproject
gebruikt had. Deze zijn naar het vogelrustgebied vervoerd
waar ze ingekuild zijn. Op de 20^e zijn ze verdeeld over
4 vogelrustgebieden. Helaas zijn ze geen van allen
aangeslagen. Tijdens deze werkzaamheden worden
een jagende sperwer en putters gezien. De vogels
zingen, de voorjaarsbloeiers staan in knop en de eerste
sneeuwkllokjes zijn alweer uitgebloeid.

Geen sprake van coronastilte in de Bosjes van Poot. De
hele dag lopen mensen met honden en kinderen langs.
Die moeten ook wat. Heel anders dan in veel andere
telgebieden, waar je niets van verkeer of andere mensen
hoort.

Eind april is Guido Mulder, de ploegbaas van het
Groenbedrijf vertrokken naar een andere baan. We
wensen hem veel geluk en zullen hem missen.

In april is er weer een overvloed van kikkerdril in de ronde
drinkbak. Vlak ernaast wordt sterrenschot gevonden. Er is
nog genoeg over.

Ook in april bij de drinkbak een goudvink en een gaai
aangevallen door een merel. Die maakt even later zijn
snavel schoon aan een takje. Waarschijnlijk het nest van
bovengenoemde geplunderd.

In mei enkele keren een eekhoorn in de boom bij de
drinkbak in dezelfde maand ook een grote bonte specht in
de thuja.

Weer een gortdroog voorjaar. In de afgelopen weken bij
ieder bezoek een gieter water in een vijver gedaan. Op
1^e Pinksterdag 2 kruiwagens in de oude bak en 1 in de
ronde. Drieka heeft de dag daarna nog een paar emmers
schoon slootwater in de vijvers gegooid. Zo krijg je er wat
leven in.

Op 4 juni een dakgoot aan het schuurtje geïnstalleerd
en de dag daarna de bescherming aangebracht, tegen
bladval. Er was al een emmer vol geregend. Binnenkort
krijgen we een regenton.

De vossen slepen heel wat voer aan: 2 dode mollen, een
houtduif en slagpennen van een meeuw? De volgende
dag had 1 van de kinderen z'n speelgoed laten slingeren.
De dode mol lag heel ergens anders.

Tijdens de hittegolf van augustus kwam de ontvangen
regenton goed van pas. Er zijn heel wat emmers

zwartkop

en gieters naar de bakken gesleept, maar door de regenbuien hoefde er niet zo veel gevuld te worden. Half augustus, de eerste minikikkertjes in de ronde drinkbak. Filmopnamen van het Gemeentearchief worden gemaakt die over het oorlogsdagboek van Abraham Schierbeek gaan. Daarom 10 minuten de tuin laten zien waarvan 5 minuten filmen. Alle tekst ging over Schierbeek en niets over de vogels. Ik ben benieuwd naar het resultaat. Half augustus nog even de vijvers bijgevuld toen ik een blaadje in de regenton zag drijven. Ondanks het gaas erover. Het bleek een dode muis te zijn! Dat is smerig. Daarna heel goed mijn handen gewassen in de Boomkruiper. Nog beter dan coronawassen! Enthousiast aan het werk in augustus. Het was nog knap warm. Het is ook weer lang warm gebleven in het najaar. Op 1 oktober is de nieuwe ploegbaas alweer vertrokken naar een nieuwe baan. De nieuwste ploegbaas is een oude bekende. Die weet tenminste dat er een vogelrustgebied naast de werf zit. In november dartelt een vuurgoudhaantje langs. Prachtig. Eind van het jaar is ongeveer de helft van de tuin gedaan. Het broedsucces in de nestkasten valt tegen.

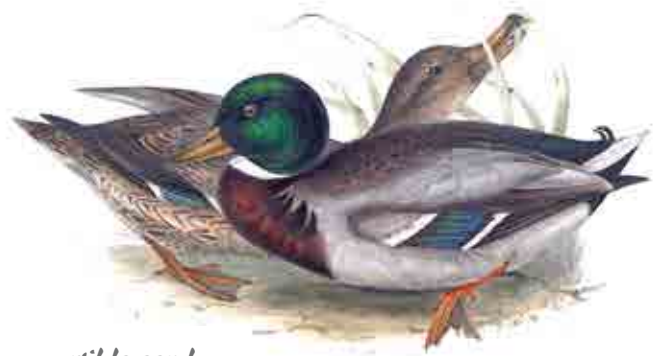
Meer & Bos

Oppervlakte: Meer en Bos (21 ha), waarvan Vogelrustgebied Eilandjes Meer en Bos (1,5 ha)

Teller: Rogier Mos

Dit is een combinatieverslag van zowel Meer en Bos als de eilandjes. Voornamelijk omdat de telgegevens niet uit elkaar te halen zijn. Ik tel alles in een keer met de Sovon App.

Door de corona heb ik een hoop minder te doen. Vooral op de zaterdagavonden. Dan had ik normaal gesproken ander vrijwilligerswerk en dat werd standaard later dan een uur of 2 `s nachts, dus de dag erna tellen was altijd lastig. Dit jaar kon dat dus een stuk makkelijker en heb ik dus ook vaker geteld. Het enige nadeel is dat ik nu minder territoria heb dan voorgaande jaren. Je zou het andersom verwachten. Misschien komt het door de hogere bezoek druk aan het gebied. Het was merkbaar veel drukker. Zelfs `s morgens met tellen. Normaal zie je dan misschien 1 persoon, maar nu waren het er al een stuk of 5. Overdag was het af en toe file lopen. Met de hond even door Meer en Bos was steeds vaker een slecht idee. Ik ben benieuwd wat de andere groengebieden hier voor ervaringen mee hebben en of daar ook minder territoria zijn. Omdat veel mensen

wilde eend

niets anders meer te doen hadden was het immers overal druk. Het is spannend wat er volgend jaar gaat gebeuren.

Na 10 jaar heb ik eindelijk een hut gebouwd op het grote eiland. De opvouwbare hut die er stond was inmiddels verrot en is altijd erg klein geweest. De nieuwe is net groot genoeg voor mijn bootje, en ruimte voor wat voer, zodat dat niet meer in de buitenlucht hoeft te staan. Ik heb hem samen met mijn ouders gemaakt van hout wat ik had gekregen. Daarmee heeft het mij alleen een stapeltje schroeven gekost en zo heeft het een tweede leven gekregen. Een beetje aanplant uit vogelrustgebied Ockenburgh er omheen als camouflage en het was bijna niet te zien vanaf de paden. Totdat de gemeente alle begroeiing van de slootkanten heeft weggehaald. Toen hebben we nog meer camouflage erbij gehaald en dat was net genoeg. Verder heb ik de bosuilenkast vervangen. Het was echt nodig. Er zat een gat in het dak en de zijkanten waren ook al behoorlijk ingerot. Waarschijnlijk was ik net te laat. De bosuil heeft er nog geen gebruik van gemaakt.

In maart heb ik weer de mandarijneend gezien. Alleen het vrouwtje, maar tijdens een telling in mei was zelfs het mannetje erbij! Ik mocht hem dus in de lijst erbij zetten. Helaas heb ik ze daarna niet meer gezien. De buizerd heb ik ook regelmatig gebruik zien maken van de rust van het vogelrustgebied. Er was een eik afgebroken op een meter of 4 hoog en dat was een ideale rust- en uitkijplek. Wat ik verder heel leuk vond was dat ik halverwege april weer een nachtegaal heb gehoord en zelfs gezien. Hij zat vlakbij mijn hut te zingen als een malle. Na een flink aantal jaren was hij weer terug. Dat zingen heeft hij net iets meer dan een week gedaan. Helaas was het daarna van zijn kant weer stil. Een andere bijzonderheid die ik heb meegemaakt was dat ik in het broedseizoen mijn hut niet meer in mocht. Er was een vrouwtjesmerel met een 3-tal jongen het

helemaal niet eens met mijn visites. Ik weet alleen niet of ik dit nou als nestkast gebruik had moeten opgeven.

De tijdelijke soorten houd ik netjes op peil tijdens de wandelingen met de hond. Dat is ook de manier waarop ik in eerste instantie de reigernesten in de gaten kreeg, de ijsvogel voorbij heb zien vliegen en de eenden in de seizoenen in de gaten kan houden. En zelfs weer eens de gele kwikstaart heb zien voorbijtrekken. Zo blijf je iedere keer weer iets anders zien.

Marlot

Oppervlakte: 7 ha (landgoed) en vogelrustgebied 0,3 ha

Beheerder: Marco Simonis

Telling: observaties gedurende het jaar

Bij aanvang van het jaar was ik eindelijk weer hersteld van de herniaoperatie en vol goede moed om weer volledig te tellen.

Op 3 januari werd ik verrast door beelden van de wildcamera, een boommarter had een duif te pakken. Tijdens snoeiwerkzaamheden in dezelfde maand spotten wij een appelvink, die later dit jaar ook weer bij de vijver kwam. Ook een vos liet zich soms op de wildcamera zien.

Op 13 februari tijdens een zware storm viel er een enorme esdoorn op het hek (van buiten naar binnen) van het rustgebied. Deze hebben Frank Kremer en ik weggezaagd en het hek provisorisch hersteld. Ook is het gemeld bij de gemeente, maar door het naderende broedseizoen en corona is dit nog niet hersteld.

In februari werd naast de vos en boommarter ook weer de bosuil gezien op de wildcamera; hierop besloot ik een speciale tak te plaatsen voor uilen. Dit bleek zeer

gaai

goed te werken en ik begon ook met een camera te filmen. Hierdoor kreeg ik een kleine kijk in de balts/roep van de bosuil. Wat was dat gaaf. Dit was niet alles: op 9 april meldde zich een kerkuil die voor 3 weken kwam jagen en badden in het rustgebied. Dit had ik zonder wildcamera nooit geweten.

Helaas zijn er 2 nestkasten in het buitengebied gesneuveld door vandalisme, die zullen worden vervangen. In een nestkast van de pimpelmees zat een paartje glanskoppen.

Het Litoraal (Reigersbergen)

Oppervlakte: 0,31 ha

Beheerder: Frederik Hoogerhoud

Telling: BMP en jaarrond in terrein

Een milde winter, spechten, boomklevers en boomkruipers schuifelen ieder op hun manier langs de elzenstammen. De plas is voor de wintergasten een ideaal schuiloord, krakeenden en wintertalingen vergezellen tijdelijk de standvogels. Op het land visiteren drie waterrallen, vinken, kepen en groenlingen de voerplaats van de standvogels. Het ondiepe water is een bad- en drinkplaats voor sijsjes, putters en uiteraard de waterrallen. Staartmezen zijn vooral geïnteresseerd in de vetbollen, vreemd is het dat er deze winter geen buitenlandse roodborsten zijn, alleen de territoriumhouders komen op de gekraakte pinda's en de vetbollen af. Hetzelfde geldt voor de heggenmussen maar dat is normaal voor deze standvogelsoort. De vinken zijn niet in staat om aan te haken op de diverse containers en zijn veroordeeld tot de restjes op de grond. De kleine insecteneters hebben moeite met de meelwormen. Maar de rallen, merels, gaaien en – als ik weg ben – ook de kraaien weten hun voordeel te halen uit dit proteïnerijke voedsel. Ook enkele eekhoorns profiteren van het extra voedselaanbod. Ongebruikelijk is het dat de eekhoorns en de boomklevers tijdens dit broedseizoen geheel verdwenen van de voerplek.

Intussen wordt het hele gedoe gadeslagen door sperwer, havik en buizerd. De laatste is vooral geïnteresseerd in de muizen en spitsmuizen. Half maart vertrekken de waterrallen naar hun broedgebied, vermoedelijk meer in het noorden. Teken dat het broedseizoen hier is begonnen.

Om dit landschap optimaal geschikt te houden voor de vogels moeten we helaas elk jaar drastisch tuinieren. Aletta met een stille elektrische bosmaaier en dito kettingzaag en Idris en Stephani met het

handgereedschap, houden het landschap in toom en geschikt voor grond en struikbroeders.

De zomer levert nieuwe ontdekkingen; op de paden groeit rose winterpostelijn en op 26 mei maak ik een foto van een vrouwtje gewone oeverlibel.

30 mei maak ik foto's van de kleine watersalamander. Deze overwinteren overigens onder de voedselcontainers in de observatiehut, samen met pissebedden, gezelligheid kent geen ras of soort. De groene spechten doen een wipje boven mijn hut ...

Inmiddels zijn de padden (gewone pad en de rugstreeppad) met de divers gekleurde bruine kikkers naar het water getrokken om zich voort te planten.

De zomervogels worden in Het Litoraal op zicht geïventariseerd omdat mijn gehoor tussen 5 en 8 KHz niet meer functioneert. Mijn ogen zien echter des te beter. De meest actieve vogel is de zwartkop. Drie territoria op zo'n klein lapje grond zegt iets over de kwaliteit. Ook het aantal jongen dat meevliegt ter lering en vermaak, is bijzonder groot.

De herfst is het seizoen voor plannen maken, Aletta de Ruiter organiseerde bij de gemeente een flinke subsidie voor het broodnodige groot onderhoud van Het Litoraal. Een deel doet ze zelf, maar voor het grote zaagwerk komt Peter Waenink helpen.

Half oktober zijn de waterrallen terug, deze keer met z'n vieren, twee adulten en twee juvenielen. In november zie ik de eekhoorns en boomklevers terug op de voerplek.

Er zijn deze winter weinig jonge roodborsten en winterkoningen te fotograferen, de pimpelmezen zijn helemaal verdwenen van de broedscene. Aletta haalt honderden buxusrupsen uit de struikjes – de mezen kunnen dit grote aantal niet de baas. Een andere proteïnebron zijn de rupsen van de kleine koolwitjes en de Citroenvlinders. Deze soorten waren echter minder aanwezig dit jaar.

De broedpogingen van de grauwe gans en knobbelzwaan gingen verloren door predatie van de vos. Eieren van de zwaan vond ik in de meidoornhaag. De nijlgans wist zijn jongen kennelijk wel te redden van de vos en bracht 6 pulli in de plas. De plannen voor een ijsvogelwand moesten weer opgeschoven worden. Overigens blijft de vraag of dit plan zinvol is, onze

buurman moet bedrijfsmatig zijn weiland bemesten, daarmee wordt het oppervlaktewater ook bemest met als gevolg dat de plas de hele zomer vol kroos ligt. De ijsvogel heeft daardoor geen zicht onder het wateroppervlak.

Onverdroten gaan we voort met opwaarderen van de biodiversiteit van dit deel van Reigersbergen. In samenwerking met de groenwerkgroep uit Mariahoeve werken we ook in het ruige bosje dat voor het Litoraal ligt.

Wel waren er veel goudhaantjes en kwam er een groep staartmezen een graantje meepikken.

De zomer was natter dan nat, de brug stond af en toe blank en de paden werden modderpoelen. De zeldzame oostenwind bracht bijzondere insecten: ik signaleerde o.a. de gevlekte smalboktor, de gewone viltvlieg en twee soorten schorpioenvliegen. Ook nieuw waren de vuurjuffer en de gewone oeverlibel.

In de winter van 2019 naar 2020 kreeg ik twee kersverse HVB-ers als hulp. Aanvankelijk door onze gezamenlijke hobby, vogels fotograferen, maar ze bleken beiden flink aan te kunnen poten bij de verbetering van de paden en het realiseren van een ecologische oever in de ringsloot.

Gravin van Bylandt

Oppervlakte: 0,8 ha

Beheerders: Boudewijn Schreiner en Ingrid Megens

Tellingen: via regelmatige waarnemingen

Tijdens het schoonmaken van de nestkastjes in januari werd een bosuil opgeschrikt die een grote taxus had uitgekozen om ongestoord de dag door te brengen. Onder de roestplek vond ik enkele verse braakballen en terwijl ik daarna zocht, klonken er alarmerende vogelgeluiden vanuit de richting waar de uil naartoe was gevlogen.

Een houtsnip vertrouwde niet op zijn schutkleur en vloog op toen we tijdens onze ronde te dicht bij hem in de buurt kwamen. Bij twee nestkastjes troffen we enkele vastgekleefde veertjes rond de invliegopening aan; predatie door een marterachtige?

De door de essentakkensterfte aangetaste essen kregen het door de storm van 9 januari zwaar te verduren; enkele exemplaren waaiden om, waarbij sommige half leunend tegen een andere boom overeind bleven staan.

De motorzaag was nodig om het inspectiepad door het vogelrustgebied weer begaanbaar te maken en een aangebrachte spanband moest voorkomen dat het huisje bij een volgende storm door een scheefstaande es zou worden getroffen.

Op 9 april werd een drinkende appelvink vastgelegd door de wildcamera. Tijdens de nachtelijke uurtjes registreerde de camera regelmatig de bezoeken van boommarter en vos. Vorig jaar kiekte de wildcamera op 15 april een mannetje beflijster; dit jaar werd de doortrekker 3 dagen later geregistreerd bij de drinkpoel.

Zowel in april als juni werden plukresten van een grote bonte specht aangetroffen die vrijwel zeker op het conto van de sperwer kunnen worden bijgeschreven. De horst bevindt zich op nog geen driehond meter afstand in Clingendael.

Dat de buizerd ook zo nu en dan een duit in het zakje van de natuurlijke regulatie doet, bleek uit camerabeelden waarop te zien was hoe naast de drinkpoel een holenduif werd geslagen.

Een roepende groene specht op 1 juli zorgde voor een leuke primeur, die een vervolg kreeg toen er drie weken later op de wildcamera een drinkende jonge groene specht te zien was.

Op 27 september werd het hek op twee plaatsen zwaar beschadigd door omgewaaide essen. Na herstel van de schade zijn er in november door de Bomenkapper preventief een groot aantal zieken essen omgezaagd. De inventarisatie is gebaseerd op eigen waarnemingen gedurende het jaar, aangevuld met (wild)camerabeelden en tellingen van Wim Kooij.

Henk van Dongen

Oppervlakte: 0,7 ha

Beheerders Boudewijn Schreiner en Ingrid Megens

Tellingen: via regelmatige waarnemingen

Een door de storm omgewaaide es zorgde in januari voor schade aan het hekwerk aan de bunkerzijde. Nadat de stam was weggezaagd, heb ik het ontstane gat met prikkeldraad gedicht.

Een oude eik met daarin een onbewoonde bosuilenkast werd eveneens door de storm geveld. De kast heeft de val niet overleefd en is inmiddels vervangen.

Op 14 maart had ook het Henk van Dongen vogelrustgebied de primeur van een groene specht. De schuwe vogel werd badderend vastgelegd door de wildcamera.

Dat er ook in de nachtelijke uren bij de voedersilo iets te halen viel, bleek uit infraroodopnamen waarop te zien was dat behalve de boommarter en de vos, ook een bosuil regelmatig jagend achter de muisjes aanging.

In april moest het poeltje regelmatig met jerrycans worden bijgevoerd.

Langdurige droge perioden lijken zich de laatste jaren steeds vaker voor te doen. Ik heb het observatiehuisje tijdens de (corona)zomer voorzien van een regenwaterafvoer met regenton en het poeltje hierop aangesloten.

In mei werd in het rustgebied een achtergelaten kano aangetroffen waarin zich wildklemmen en andere attributen bevonden die bedoeld waren voor het vangen van muskusratten. Navraag bij het Hoogheemraadschap bracht aan het licht dat de uitrusting toebehoorde aan

een legale vanger, die zich kennelijk van niks bewust was en het wel makkelijk vond om zijn materiaal daar veilig te parkeren.

Na duidelijk te hebben gemaakt dat een dergelijke betreding, zeker tijdens het broedseizoen ongewenst was, kreeg ik de toezegging dat er in het vervolg rekening mee gehouden zal worden.

Bij het terugkijken van de camerabeelden zag ik dat er zowel een zwarte kat met witte pootjes als een Cyperse poezebeest regelmatig bij de voederplek op muizen aan het jagen was, ook buurman torenvalk (Park Oosterbeek) werd tijdens een muizenaanval gesnapt.

Eind juni rolden voor het oog van de wildcamera twee boommarters spelend met elkaar over de grond. Leuke beelden om te zien natuurlijk, maar half juli viel ik pas echt bijna van mijn stoel bij het zien van een reeks opnamen van drie reeën die gezellig bij elkaar betrappt waren door de camera, op klaarlichte dag notabene. Het vogelrustgebied leek even een hertenkamp.

De twee jonge vrouwtjes en de spitsers kunnen alleen via de Tankgracht of een opening bij het hek langs het water het vogelrustgebied zijn binnengekomen.

De schuwe dieren hebben er twee weken "vrij" rondgestapt. Het reebokje was zelfs al drie weken eerder vastgelegd op een nachtelijke opname.

De opening bij het hek is na hun vertrek dichtgemaakt. Eind september werd het vogelrustgebied opnieuw door een storm getroffen; het hekwerk en het toegangspoortje werden door een omgevallen es zwaar beschadigd. Met hulp van de motorzaag werd de zware stam te verwijderd en een noodreparatie moest voorkomen dat onbevoegde makkelijk naar binnen konden wandelen. De gemeente heeft daarna alle schade hersteld.

Ik oktober werd een vliegende ijsvogel langs de oever van de Tankgracht waargenomen.

Tijdens de najaarstrek werd er massaal door koperwieken, kepen en (vuur)goudhaantjes gebruik gemaakt van het poeltje.

De inventarisatie is gebaseerd op eigen waarnemingen gedurende het jaar, aangevuld met (wild)camerabeelden en tellingen van Wim Kooij.

fuut

Ockenburgh

Oppervlakte: ca. 3,5 ha

Beheerders: Rick en Marianne Hoeing

Telgegevens: Hetty Mos (BMP-methode)

Het vogelrustgebied Ockenburgh is samen met Hetty en Ap Mos beheerd.

Bij een controleronde op 1 januari vonden we een pakje afgestoken vuurwerk bij en in het vijvertje halverwege het vogelrustgebied. Bij controle van het hek bleek dat er niemand binnengeslopen was. Na veel nadenken kwamen we tot de suggestie dat de vos er mee had lopen slepen. De havik heeft een houtduif geslagen.

We hebben een voerhuis gekregen en geïnstalleerd. Het moest wat aangepast, want het dakje was te klein en daardoor werd het voer nat. De vogels hadden een paar dagen nodig voor ze het vertrouwden, maar na een week zat de vaart erin.

Nu het reguliere onderhoudswerk is gedaan zijn we weer begonnen met het vierjaarlijkse schoonmaken van de slootkant aan de zijde van de tuinderij en tuincentrum Ockenburgh. Dit groeit met ontstellende snelheid dicht en planten en bomen moeten eens in de vier jaar teruggezet worden.

In het begin van het jaar ook kuifeenden in de vijver, altijd leuk. Tijdens de storm van 12 t/m 14 februari is er nogal wat omgevallen. Bij de ingang 1 flinke eikentak. Verder in het vogelrustgebied een aantal van de slachtoffers van de essentaksterfte en een dode eik, die bij controle bewoog in de wind.

Half februari zong de eerste vink, een maand eerder dan vorig jaar.

Op zaterdag 15 -2 zijn de gesneuvelde bomen omgezaagd en het hout verwerkt in houtstapels en rillen.

Vanaf half maart beheerste de coronacrisis het dagelijkse leven. De stilste tellingen (wat verkeer betreft) ooit gedaan. De dieren vinden het fijn!

Halverwege de maand april werd en bleef het droog.

Een paar buitjes voor het stof, maar niet genoeg om de droogte te breken. De grote vijver heeft in die periode heel veel blad, maar ook kikkervisjes.

Tijdens vrijwel iedere telronde ziet Hetty een vos op het crematoriumterrein. Die schiet dan als een raket het vogelrustgebied in, waarna ze hem niet meer ziet. Wel af en toe een drol om het territorium af te bakenen.

Eind mei wat blad naar de kant gehaald bij de vijver.

Moelijk om geen kikkervisjes mee te harken. Er sprongen wel 2 volwassen kikkers uit het blad weg.

Misschien groene kikkers om nog meer eitjes te leggen. Wekelijks 3 tot 4 gieters water in de vijver. Een extra ton geïnstalleerd, maar het regent niet.

Op 2 juni is een kruiwagen water, met toestemming van het crematorium, in de vijver gestort. Rond die tijd is ook een dakgoot geïnstalleerd en op de goot is bescherming gemaakt. Hij watert goed af: een volle emmer in 1 keer. Een oude ton is meegesleept van de vuilstort bij het vogelrustgebied. Uitgeboend en neergezet. Hij loopt mooi vol. Goed voor de vijvers.

Tijdens de tellingen niet veel meer vogels dan andere jaren. Hetty had op meer gehoopt vanwege de coronastilte. In het najaar hebben de (klein)kinderen meegeholpen met het beheer. Toen Rogier Mos ook nog een keer mee kwam om te zagen leek het net op het natuurclubje van onze kinderen (de Bevers 2.0). In het najaar driekwart van de vijvers uitgebaggerd. Er kwam heel wat uit. We zijn verder gegaan met het schonen van de slootkant.

Volgend jaar verder met een aantal grote bomen, dicht bij de sloot. Dit moet met de lier gebeuren, aangezien ze anders de verkeerde kant op vallen en het tuincentrum beschadigen.

Door de lockdown kon er niet verder gewerkt worden met wat meer mensen dan het vaste ploegje. Dit tot ongenoegen van de kinderen en ouders.

De bezetting van de nestkasten viel erg tegen. Er was een tweedeling. De nestkasten in het hoge gedeelte waren op een paar na bezet en de kasten beneden waren op een paar na niet gebruikt. We onderzoeken of dat een trend is. Hopelijk zet zich dat niet door.

Bij het schoonmaken van de nestkasten blijkt, dat we bij langjarige controle van het broedresultaat, een tweejarige cyclus hebben. Het ene jaar is 15 tot 20 % hoger dan het andere. Geen idee hoe dat komt.

André van der Laantuin

Oppervlakte: 0,75 ha

Beheerders: Frank Kremer (verslag) en Marco Simonis

Telling: Observaties in het terrein

In de tweede week van januari kwam er plots een ransuil voor de 'beestjesbekijker' zitten. Deze is daarna nog meerdere keren voor de wildcamera verschenen. Eind januari is de gemeente bezig geweest met het uitbaggeren van de sloot en is de omgevallen boom die nog over het water hing in stukken gezaagd. In dezelfde week zijn alle nestkasten schoongemaakt voor het volgende broedseizoen.

In februari was er constant een sperwer aanwezig. Verschillende plukresten toonden aan dat er

regelmatig een vogeltje gepakt werd.

Begin maart besloten we de observatiehut in elkaar te zetten, maar bij de eerste planken brak het hout al op verschillende plekken. De planken waren al 2x gebeitst maar hadden meer dan 4 jaar in de schuur van 'de boomkruiper' gelegen. Het hout was ondertussen op diverse plekken beschimmeld en kromgetrokken. Ook lagen er honderden muizenkeutels tussen en een nestje van muisjes. Daarom is besloten om een nieuwe observatiehut te bestellen. Op 23 maart is deze geleverd naast het parkeerterrein bij de André van der Laantuin. Vanwege de Corona maatregelen is de parkeerplaats afgesloten en moest alles gesjouwd worden. Dank aan Boudewijn Schreiner voor je geboden hulp.

Het weekend erna is er begonnen met de bouw van de observatiehut. Eerst zijn de planken in elkaar gezet. De dag erna zijn de deur en het raam geplaatst, zijn de balken voor het dak vastgetimmerd en is het dak vastgezet. Dakshingles zijn gemonteerd en aan de onderkant met lijm vastgemaakt.

Op 25 maart was er uit het niets een boomarter voor de wildcamera waar te nemen. Een leuke verrassing. De rest van het jaar heeft hij zich meerdere keren laten zien. Soms ook overdag. In de maand april liet een havik-man zich bij de vijver zien en in de zomer een havik-vrouw.

In mei was er een reebok in het rustgebied. Een soort die ik hier absoluut niet had verwacht, maar feiten liegen niet. Wildcamera's zorgen nu eenmaal soms voor

boomkruiper

leuke verrassingen. Hij heeft op zijn gemak een tijdje rondgescharreld.

Blijkbaar is het de nachtegaal het voorafgaande jaar goed befallen, want ook dit jaar in mei/juni hoorden we hem weer bij elk bezoek zingen, steeds op dezelfde plek. Dat dit nogmaals tot een broedgeval heeft geleid, werd bevestigd met een jonge nachtegaal die zich liet zien op 15 augustus.

Begin juli zijn er 2 video-wildcamera's geplaatst om te kijken wat er zich 's avonds en 's nachts in het gebied afspeelt. Zo zagen we de jonge vosjes stoeien met elkaar en werden er verschillende muizen gevangen. Je zou eens moeten weten hoe hoog vossen kunnen springen en klimmen. Het geeft veel extra informatie.

In de zomermaanden werden de brandnetels en reuzenbalsemien constant uit de grond getrokken en op de houtwallen gelegd om de wandelpaden vrij te houden. Op 25 juli was er een jonge vuurgoudhaan aan het foerageren in de taxus. Hoogstwaarschijnlijk een broedgeval. Erg leuk! Midden augustus lieten verschillende bonte vliegenvangers en tuinfluiters zich zien. Nieuwe soorten voor hier. Ze zijn uiteindelijk een maand gebleven.

Tijdens een hevige storm is er een grote stam afgebroken bij de begraafplaats en in ons rustgebied terechtgekomen. Er moest aardig wat gezaagd worden. Van de takken en stammen zijn meerdere houtwallen gemaakt. Helaas hebben een aantal meidoorns en gewone vlieren de klap niet overleefd. Wel is er nu meer licht en ruimte gekomen.

Op 13 september ben ik een aantal uurtjes gaan zitten in de camouflagetent en dat was geen verkeerde beslissing. Een sperwer vloog een aantal keer jagend voorbij en landde daarna op het dak van de observatiehut. De gaai kwam er gezellig naast zitten. Hoewel gezellig? Hij zat de sperwer constant te plagen. Ook toen deze wilde badderen. Even later opeens een hoop kabaal van gealarmeerde vogels. Het was duidelijk dat de sperwer een vogeltje te pakken had. Het was een eerstejaars man, dus alles ging nog een beetje klungelig. Maar des te leuker voor de fotograaf. Uiteindelijk had hij de koolmees in de juiste greep, waarna hij deze ging plukken en rustig ging opeten een tak verderop. Eenmaal uitgegeten kwam hij naar de vijver om zijn pootjes schoon te maken en uit te buiken op het takje ernaast. Hij zat er meer dan een uur. Soms met rek- en strekoefeningen. Geen enkel klein vogeltje heeft die dag nog gebadderd. Die hebben allemaal gezien wat er met het koolmeesje is gebeurd. In oktober stonden er 2 mensen van natuurbeheer op

het parkeerterrein die het rustgebied wilden betreden. Dit vanwege de iepziekte. Ze zijn binnengelaten en hebben een zieke iep verwijderd door eerst alle hoge takken af te zagen en 2 meter van de top weg te halen. Daarna is de boom omgegaan en afgevoerd met een grote hijskraan.

Een week later werd ik verrast door 2 boswachters in het rustgebied. Ze hadden aan de achterzijde bij het hek alle tie-wraps opengeknipt en waren via de slootkant naar binnen gegaan. Ze hadden meldingen gekregen dat er verdachte mensen in het gebied waren, maar dit bleek niet zo te zijn. Heb ze even te woord gestaan en gezegd wie de beheerders zijn. Kreeg nog een visitekaartje.

In het najaar zijn er nog veel leuke soorten gezien en gefotografeerd, waaronder de appelvink, zwarte mees, buizerd, ijsvogel, kramsvogel en waterral.

In december is door de harde wind de bosuilenkast naar beneden gevallen. Erg jammer, want de bosuil heeft daarvoor 2 weken lang zitten roepen. De kast is zo snel mogelijk weer opgehangen, maar de bosuil heb ik daarna helaas niet meer gehoord.

Van de 26 mezenestkasten waren er uiteindelijk 18 bezet: 10x koolmees, 7x pimpelmees en 5 door families bosmuisjes. De holenduif heeft in de bosuilenkast gebroed.

Overvoorde

Oppervlakte: 0,5 ha

Beheerders: Conny de Bruijn en Eric Wisse

Telling: Observaties in het terrein

De rust in het gebied, samen met de voedselrijkdom blijft leuke soorten lokken. Zo treffen we de houtsnip steeds vaker aan. We zorgen voor een dicht struweel, voor winterkoningen een fijne plek. Zanglijster, boomkruiper, goudhaantjes, we zien ze allemaal. Roodborstjes volgen de werkzaamheden in de winter, de tjiptaf kondigt het voorjaar aan en bosuilen horen we al vroeg in het jaar. Ook de groene specht komt regelmatig buurten. De grote bonte specht heeft er een nest.

Prachtige puttertjes zijn ook altijd een verrassing. In mei zwommen er pulletjes van wilde eend in de sloot en ook de boomhommels die in een nestkast bleken te huizen verrasten ons. Door de afwisseling van struweel met zonlichtplekken neemt het aantal vlinders dat we zien vliegen toe. In de luwte bezoeken ze de bloemschermen. In een gat in de grond bevond zich een wespennest. Staartmezen weten het rustgebied ook al jaren te vinden, ze trekken er in groepjes doorheen en soms broedt er een koppeltje.

Theo Hortensius is voor ons de honneurs waar gaan nemen wat de tellingen betreft. Het beheerwerk zetten we voort, met plezier.

Vredenoord

Oppervlakte: 3,2 ha, waarvan 2,4 ha aangewezen als telgebied

Beheerders: Peter Waenink en Wim Borgdorff

Tellingen jaarrond met behulp van SOVON/BMP applicatie

Met een omvangrijke restauratie achter de rug is de rust weergekeerd voor de vogels in het rustgebied Vredenoord. Vredenoord is een historische buitenplaats ontworpen begin 1800 door de bekende tuinarchitect J.D. Zocher. Sinds 2010 worden gebouwen en parkaanleg beschermd als rijksmonument en als woonhuis hersteld. Rond 1960 is de particuliere bewoning beëindigd en het huis door de gemeente Rijswijk als gezinsvervangend tehuis in gebruik genomen. Bij de start van de restauratie van het park in 2015 was het volledig verwilderd met een gesloten bomenkruin, weinig daglicht, met als gevolg beperkte en eenzijdige onderbegroeiing. Met de restauratie is de oorspronkelijke parkaanleg met een afwisseling van open en gesloten ruimten en een zeer gevarieerde onderbeplanting hersteld.

koolmees

Voor de vogels op Vredenoord lijkt dit goed nieuws. De beschikbare BMP tellingen gaan terug tot 2004, waarbij het aantal getelde soorten voor de restauratie schommelde tussen 26 en 33 soorten. Tijdens de restauratie was het dieptepunt 23 soorten in 2018. Het eerste jaar na de restauratie 2020 zijn 40 soorten geteld. Het lijkt erop dat de vogels hun nieuwe woonomgeving op prijs stellen. Een bijzonder element is de uitgebaggerde vijver met de herstelde schoonwater aanvoer vanuit de Vliet. De plotselinge voedselrijkdom die ontstond in 2019 leidde tot een ware plaag van zoetwaterkreeftjes. In 2020 herstelde de natuur dit door uitbreiding van het bestand meerkoeten en blauwe reigers, maar ook door introductie van nieuwe vissers als de aalscholver en zilvermeeuw. Met het schone water komen ook visjes in de vijver, waardoor de ijsvogel de vijver als z'n vaste visstek heeft gekozen. Bijzondere bezoekers waren een mandarijneend en een scholekster die op een dak van een woonhuis aan de overzijde de Vliet zijn nest had gemaakt.

De belangrijkste ontwikkeling in 2020 was de oplevering in de zomer van het aangrenzende Molenvliet park. Het 15 ha grote park heeft een dubbelfunctie als calamiteiten waterberging Voor Delfland en is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. Het heeft een gevarieerde aanleg met veel water, rieteilanden en bosplantsoen. Bij de opening, waarbij de begroeiing van de rieteilanden nog zeer schaars was, bleken deze al in bezit genomen door een aantal kluten en een Kievit, beide met jongen. We zijn heel benieuwd hoe het openbaar toegankelijke

Molenvlietpark en het vogelrustgebied Vredenoord zich naast elkaar gaan ontwikkelen. Afgelopen winter hebben alvast zo'n 50 wilde en een paar soep-eenden Vredenoord gekozen als hun veilige haven nabij het nieuwe watergebied.

2021 is in januari goed begonnen. Een zilverreiger komt regelmatig vissen in de vijver. De groene specht komt vaak langs om de kauwtjes te helpen bij hun sloopoperatie van het gazon. Ze hebben daar onder engerlingen gevonden, een ware vogeltraktatie. De ijsvogel zit regelmatig in de over de vijver hangende magnolia te loeren naar een snackje. De bosuil laat zich ook alweer horen. Het wordt vast een mooi vogeljaar.

Eendenkooi (Zuiderpark)

Oppervlakte: 2,0 ha

Beheerder: Ruud van der Waard

Telling: Jaarrond in het terrein (BMP-methode)

Zoals elk jaar begin ik altijd met de inventarisatie van de reigerkolonie. Nesten tellen en bijhouden welke er bezet zijn. Deze vroege vogels beginnen al medio januari met hun activiteiten, zoals nest claimen en daar ruzie met de buurman over maken, nestherstel, baltsgedrag, paring, enz. en dan eindeloos af en aanvliegen om voedsel voor de jongen aan te dragen. Dit seizoen heb ik maar twee vroege telrondes gelopen en alles weer op een reigerrijtje gezet en weer is de kolonie 'gedegraded'. Vorig seizoen waren er nog 14 nestbouwsels, waarvan 4 bezet. Dit jaar waren er nog maar 7 nestbouwsels, waarvan 5 bezet. Geen idee hoe het komt, maar het wordt steeds minder. Halverwege het seizoen bleek er nog een nestbouwsel verdwenen. Het zal wel weer uitgewaaid zijn. Ook nu weer is het mij niet gelukt om een volledige aantal bezoeken te doen. In plaats van twaalf zoals eerder gebruikelijk dit keer maar twee. Deels door slechte weersomstandigheden, deels door ziekte, maar voornamelijk, omdat ik minder vrije tijd heb om te tellen. Ik werk 6 dagen in de week. Die ene dag, zondag dus dat ik helemaal vrij ben, is mijn uitslapochtend geworden. Mijn tijd die ik in de kooi besteed is voornamelijk even in de namiddag na het werk, zolang het nog licht is, natuurlijk. Op mijn tellijst heb ik alleen de echt vastgestelde broed-indicerende waarnemingen met een getal aangegeven. De N staat voor wel broed-indicerende waarnemingen gedaan maar geen aantallen hebben kunnen vaststellen. En uiteraard de X voor tijdelijke waarnemingen.

In het najaar zijn alle nestkasten weer schoongemaakt. Helaas heeft de specht weer rigoureuus toegeslagen. Weer twee houten kasten zijn gesloopt. De boomkruiperkast en een houten pimpelmeeskast zijn stuk en heb ik verwijderd. Nieuwe kasten zijn aangevraagd bij onze vereniging HVB en ik heb die gekregen en deze komen weer te hangen in mijn vogelrustgebied de Eendenkooi. Het aantal nestkasten is daarmee weer uitgebreid, naar 14, nadat er vorig seizoen enkele verloren zijn gegaan, deels door verrotting, deels vanwege sloop door de specht.

Verder heb ik niet zo veel te melden deze keer. Het blijft een mooi gebiedje waar ik steeds graag even tot rust kan komen en om te genieten van al het natuurschoon. In februari heb ik nog een rondleiding gegeven. Er lijkt minder animo meer te zijn voor rondleidingen, maar de deelnemers die wel komen zijn altijd erg ingenomen met het verhaal.

grote bonte specht

Inventarisatie van Vogelrustgebieden in 2020									
	Dr. Abraham Schierbeektuin	Marlot	Ockenburgh	Gravin van Bylandt	Henk van Dongen	Vredenoord	André van der Laantuin	Eendenkooi Zuiderpark	Het Litoraal Reigersbergen
dodaars	-	-	-	-	-	-	-	-	-
fuut	-	-	tijd	tijd	+	-	-	-	-
aalscholver	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	tijd	-
grote zilverreiger	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
blauwe reiger	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	5	tijd
ooievaar	-	tijd	-	-	-	-	-	-	tijd
knobbelzwaan	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-	1
grouwe gans	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd	1
Canadese gans	-	-	1	tijd	tijd	1	-	tijd	tijd
brandgans	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
nijlgans	-	tijd	tijd	tijd	tijd	1	-	1	1
mandarijneend	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-
bergeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-
krakeend	-	tijd	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd
wintertaling	-	-	-	tijd	tijd	-	tijd	-	tijd
wilde eend	-	1	tijd	1	+	2	tijd	4	1
slobeend	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-
krooneend	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
tafeleend	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kuifeend	-	-	tijd	tijd	tijd	1	-	-	-
havik	-	tijd	tijd	-	-	-	tijd	-	tijd
sperwer	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd
buizerd	1	tijd	1	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd
torenvalk	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
fazant	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-
waterral	-	-	-	-	-	-	tijd	-	tijd
waterhoen	-	1	-	tijd	tijd	1	tijd	1	1
meerkooi	-	tijd	1	1	+	3	tijd	2	1
schouster	-	-	-	-	-	tijd	-	-	tijd
kleine plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kievit	-	-	-	-	-	-	-	-	-
watersnip	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
houtsnip	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd
kokmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
stormmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
kleine mantelmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
zilvermeeuw	-	-	-	-	-	tijd	-	-	tijd
holenduif	1	1	3	-	tijd	2	1	1	-
houtduif	2	1	3	1	+	1	2	5	tijd
Turkse tortel	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
halsbandparkiet	tijd	1	1	tijd	tijd	1	tijd	1	tijd
koekoek	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kerkuil	-	tijd	-	-	-	-	tijd	-	-
bosuil	-	1	-	tijd	tijd	1	tijd	tijd	tijd
ransuil	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-
ijsvogel	-	tijd	-	-	tijd	tijd	tijd	-	tijd
groene specht	-	tijd	tijd	1	tijd	1	tijd	1	1

tijd = tijdelijk verblijvend

+ = wel territoria, aantal onbekend

- = niet waargenomen

Inventarisatie van Vogelrustgebieden in 2020 (vervolg)									
	Dr. Abraham Schierbeektuin	Marlot	Ockenburgh	Gravin van Bylandt	Henk van Dongen	Vredenoord	André van der Laantuin	Eendenkooi Zuiderpark	Het Litoraal Reigersbergen
grote bonte specht	1	3	3	+	+	2	tijd	1	1
kleine bonte specht	-	-	-	-	-	-	-	-	1
boomleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
veldleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-
huiszwaluw	-	-	-	-	-	-	-	-	-
boompieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-
graspieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gele kwikstaart	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-
grote gele kwikstaart	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-
witte kwikstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-
winterkoning	5	8	7	+	+	4	5	tijd	3
heggenmus	4	2	-	+	+	1	3	tijd	3
roodborst	4	6	6	+	+	1	2	tijd	2
nachtegaal	-	-	-	-	-	-	1	-	-
blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-
gekraagde roodstaart	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-
roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-
beflijster	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-
merel	5	7	7	+	+	5	2	tijd	2
kramsvogel	tijd	-	tijd	tijd	tijd	-	tijd	-	tijd
zanglijster	2	8	3	+	+	1	2	tijd	1
koperwiek	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd
grote lijster	-	-	-	-	-	-	-	-	-
sprinkhaanzanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-
rietzanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-
bosrietzanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kleine karekiet	-	-	-	-	-	-	-	-	-
spotvogel	-	-	-	-	-	-	-	-	-
snor	-	-	-	-	-	-	-	-	-
braamsluiper	-	-	-	-	-	-	-	-	-
grasmus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
tuinfluiter	-	-	-	-	-	-	tijd	tijd	-
zwartkop	4	9	6	+	+	1	3	tijd	3
tjiftjaf	4	8	6	+	+	2	3	tijd	1
fitis	-	-	-	-	-	4	tijd	-	-
goudhaantje	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd
vuurgoudhaantje	tijd	tijd	-	tijd	tijd	-	1	-	-
grauwe vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	1
bonte vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-

tijd = tijdelijk verblijvend
+ = wel territoria, aantal onbekend
- = niet waargenomen

Inventarisatie van Vogelrustgebieden in 2020 (vervolg)									
	Dr. Abraham Schierbeektuin	Marlot	Ockenburgh	Gravin van Bylandt	Henk van Dongen	Vredenoord	André van der Laantuin	Eendenkooi Zuiderpark	Het Litoraal Reigersbergen
staartmees	2	2	2	+	+	1	tijd	tijd	tijd
glanskop	-	1	-	1	+	-	-	-	tijd
zwarte mees	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-
pimpelmees	4	6	5	6	+	5	7	4	2
koolmees	7	6	9	9	+	6	10	5	tijd
boomklever	1	4	tijd	+	+	-	-	tijd	tijd
boomkruiper	1	2	4	+	+	3	1	1	1
gaai	1	1	1	+	-	1	1	tijd	1
ekster	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	1	tijd
kauw	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	3	tijd	3	-
zwarte kraai	tijd	tijd	1	tijd	tijd	2	tijd	1	1
spreeuw	-	-	-	-	-	tijd	-	tijd	-
huismus	-	-	-	-	-	-	-	-	-
vink	1	tijd	4	+	+	1	tijd	1	1
keep	-	tijd	-	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd
groenling	tijd	-	-	-	-	tijd	1	tijd	1
putter	tijd	-	-	tijd	tijd	1	tijd	tijd	1
sijs	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd
kneu	-	-	-	-	-	-	-	-	-
appelvink	-	1	-	tijd	tijd	-	tijd	-	-
goudvink	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
rietgors	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal territoria									
	50	80	74	+	+	59	45	38	33
Totaal soorten									
	32	44	34	49	50	44	52	44	56
w.v. met territoria									
	18	22	20	20	19	29	16	17	24
w.v. tijd. verblijvend									
	14	22	14	29	31	15	36	27	32
Waargenomen, maar niet meegenomen in bovenstaande inventarisatie!									
Soepeend	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-

tijd = tijdelijk verblijvend
+ = wel territoria, aantal onbekend
- = niet waargenomen

Andere telgebieden

Haagse Bos

Oppervlakte: 85 ha

Contactpersonen: Wim Kooij en Frederik Hoogerhoud

Alleen globale inventarisatie, niet in overzicht

Een lentedag in het Haagse Bos zag er vooral anders uit voor wat betreft de aanwezigheid van de homo sapiens. Rond het middaguur op doodeweekse dagen ontbrak nu de tot dusver gebruikelijk influx van kantoorklerken die daar een middagwandeling maakten. Zij werkten immers massaal thuis. Op ieder ander uur was het echter veel drukker dan in andere jaren. Veel recreanten hadden het Haagse Bos duidelijk nieuw ontdekt als alternatieve tijdbesteding maar verder viel vooral ook het toegenomen aantal honden op. Staatsbosbeheer stelt het op prijs om nader te onderzoeken wat de toegenomen recreatiedruk met de flora en fauna doet, in 2022 zal het terrein dan ook weer integraal gemonitord worden.

Intussen was er weer van alles te zien in en tussen de bomen en op het water. In de eerste maanden van het jaar werden meer dan anders groepen sijen waargenomen, vooral in de nabijheid van Huis ten Bosch. Op 21 januari was dat ook in het gezelschap van tenminste 7 barmsijen.

De ijsvogel deed het goed, hoogstwaarschijnlijk 2 broedgevallen en veel waarnemingen in vooral de nazomer. Bovendien was het een heuse publiekstrekker. Het nest bij de kleine vijver trok veel bekijks. Op enig moment stonden er maar liefst 8 mensen gewapend met telescopen opgesteld om de blauwe schicht op de gevoelige plaat vast te leggen.

Op het water deed vooral de slobeend het goed – 68 exemplaren op alleen al te Bosvijver werden waargenomen medio januari, aangevuld door nog 13 soortgenoten elders in het bos.

Van de krooneend dit jaar tenminste 4 waarnemingen, alle in de eerste en de laatste maand van het jaar op 23 december betrof het 2 paartjes.

De tot voor kort nog onregelmatig aanwezige smient verblijft nu steeds vaker in de winter in de Bosvijver. De eerste arriveerden in september, het maximum werd bereikt kort voor de jaarwisseling met 36. Ook dodaarzen lijken frequenter aanwezig dan in voorgaande jaren en

ook in grotere aantallen. Voor de kleinste watervogel werd de high score de dag na kerst bereikt met 8 exemplaren waarvan 4 tezamen in de bosvijver en de andere 4 verspreid over het park.

Overlopers laten zich doorgaans vooral zien eind april/ begin mei en eind augustus/ begin september. Van 2020 is slechts een handvol waarnemingen bekend, 1 keer werd ook de verwante witgat opgemerkt.

De slechtvalk slaat zo nu en dan toe en verder worden ook regelmatig haviken en torenvalken gesignaleerd. Van zowel de buizerd en sperwer allebei 1 broedgeval worden geregistreerd. En ook van de bosuil aan beide kanten van de Laan van NOI een paartje. Nog een derde paar zat net over de grens op het terrein van onze koning en zijn familie.

Tjiftjaf en zwartkop blijven algemeen en de fitis is terug met 1 territorium. Dit laatste is behalve bemoedigend ook opmerkelijk gelet op de toegenomen recreatiedruk en de extra influx van honden.

Baltsende appelvinken werden enkele malen gezien in het vroege voorjaar – voor daadwerkelijk broeden bestaat geen aanwijzing. Iets soortgelijks geldt voor de vuurgoudhaan en de kleine bonte specht. Wel was er een zeker broedgeval van de groene specht. De grote bonte lijkt onveranderd alom aanwezig. Ook hier hebben we te maken met een publiekstrekker. Nestholten met

ijsvogel

luid roepende jongen konden eind mei rekenen op de aandacht van zowel fotografen als van argeloze voorbijgangers.

De glanskop blijft schaars, dit jaar 2 paar, in beide gevallen in natuurlijke nestholten. 1 paartje zit al tenminste 3 jaar op dezelfde plek. De nestkasten waren als altijd weer goed bezet, 23 door kool- en 15 door pimpelmees. Wel moeten er maar liefst 10 worden vervangen omdat ze geheel ontbraken en in een enkel geval ook ten prooi waren gevallen aan vandalisme.

Reigersbergen

Oppervlakte: 40 ha

Contactpersonen: Wim Kooij en Frederik Hoogerhoud

Al langere tijd was er geen aandacht in het inventarisatierapport voor dit veelzijdige groengebied. Afgezien dan van het pareltje 'Het Litoraal' dat als vogelrustgebied door Frederik Hoogerhoud wordt beheerd (zie eerder in dit rapport) In 2021 wordt het voor het eerst integraal in conform BMP geteld.

In de aanloop daarnaartoe schetsen we hieronder een beeld van wat er te zien was in 2020.

Op en boven de weidevelden foerageert en fladdert van alles. Vooral de scholekster geeft graag en duidelijk blijk van zijn aanwezigheid. In het broedseizoen gaat het veelal om 4 tot 6 exemplaren. Op de daken van de aangrenzende wijk Mariahoeve zitten meer broedpaartjes. In de graslanden vertoeft het hele jaar een keur aan ganzen. Vooral de Canadese gans is steeds verder in opmars. Ook voor de ooievaar geldt dit jaarrond als kerngebied.

Smienten zijn tegenwoordig meer stelselmatig aanwezig tussen oktober en begin april. Het gaat daarbij om aantallen oplopend tot 60. Paartjes wintertalingen zijn tot ver in april gezien, net als ook krakeenden (tot 60 exemplaren buiten het broedseizoen) maar concrete aanwijzingen voor broedgevallen ontbreken. In de tweede week van april werd een paartje zomertaling gezien, vermoedelijk hetzelfde stel dat een week eerder in het naburige Oosterbeek verbleef.

Boerenzwaluwen en vooral eind augustus ook huiszwaluwen vliegen in de zomer laag over de weilanden. Dit geldt ook voor de gierzwaluw, veelal enkele etages hoger. En ook de visdief is regelmatig present.

kleine bonte specht

De witte kwikstaart hipt hier ook graag rond maar zit even zo vaak op het korfbal terrein. Voor het eerst werd een exemplaar waargenomen op 4 maart, dezelfde dag dat ook enkele Kieviten zich daar ophielden. Ook de dagen erna werd de Kievit gesignaleerd maar verder was er alleen nog een waarneming van een solitair exemplaar op 31 augustus.

In december werd op het open terrein meermaals de grote zilverreiger gezien. Een raaf werd enige malen overvliegend waargenomen.

Het terrein kent 2 bosgedeelten die min of meer door het weiland zijn gescheiden. Soorten als tiftjaf, zwartkop en winterkoning zijn opvallend algemeen.

In de winter ervaren vinkachtigen het klaarblijkelijk als een paradijs. Zo laten ook sijen zich veelvuldig zien in beide bosgedeelten. Putters lijken zich in Reigersbergen comfortabel te voelen, zowel aan de kant van het Louwman Museum als net buiten het vogelrustgebied 'Het Litoraal' was sprake van duidelijke aanwijzingen voor broedgevallen. Goud- en vuurgoudhaantjes kenden een influx in januari.

Van de ijsvogel was er vermoedelijk 1 broedgeval, niet ver van het Litoraal. Een kleine bonte specht broedde weer in het gedeelte achter de Leidse Straatweg, zoals nu tenminste 3 jaar op rij.

Clingendael

Oppervlakte: 55 ha

Contactpersoon: Wim Kooij

Methode: alleen globale inventarisatie, niet in overzicht

De warme coronalente had een bovenmaats aanzuigende werking op het eeuwenoude landgoed. De Japanse tuin bleef dicht maar de bloeiende azalea's in de directe omgeving ervan trokken dagelijks langzaam voorbijtrekkende stoeten van mensen uit de wijde omgeving, ook doordeweeks.

Het fraaie lenteweer had mede tot gevolg dat nogal wat vogels zich uitbundiger dan te doen gebruikelijk lieten zien en vooral horen. De tjiftjaf had een goed jaar en dat gold zeker ook voor de zanglijster en het roodborstje. Goed gaat het ook met de ganzen, dit jaar tevens 2 broedgevallen van 'wilde' grauwe ganzen aan de kant van de tankgracht. Doorgaans betreft het toch vooral soepganzen met grauwe ganzenrekjes die zich in de sloten ophouden en aldaar soms voortplanten. De ganzenlijst laat zich verder opvullen met de nijlgans (5 paar), de grote Canadese gans (3 paar) en de kleine Canadese gans (1 paar bij de ANWB-vijver). Hier doel ik nadrukkelijk telkens op paartjes met jongen of tenminste broedpogingen. De ongeveer 70 jaarrond verblijvende brandganzen ondernemen zelden broedpogingen, ook dit jaar was dat weer niet het geval.

Van de rosse stekelstaart zwemmen twee exemplaren al langere tijd door en rond Clingendael. Dit geldt ook voor een paartje krooneenden. Broedgevallen zijn niet aan de orde. Dat geldt ook voor de krakeend. Gebiedstellingen liepen op tot 135 verspreid over het park in de wintermaanden. Steeds vaker worden ze ook in de maanden waarin de 'r' ontbreekt aangetroffen. Vooral ook in paartjes, pulli zijn echter nog nooit aangetroffen.

grauwe gans

Hetzelfde geldt voor de kuifeend. De kans op een ontmoeting met wintertalingen is kleiner, al hield zich in januari enige tijd een paartje op aan rand van het Gravin van Bylandt vogelrustgebied.

Net als in nabije groengebieden was 2020 voor Clingendael een uitstekend ijsvogeljaar met zeker 2 gelokaliseerde broedgevallen, eentje vlakbij het Van Belandt vogelrustgebied, een in het Sterrenbos aan de kant van Oosterbeek en mogelijk ook een derde meer in het hart van het terrein. Bij de staartmees ging het om 3 paartjes, waarvan 2 in het Sterrenbos, voor de goudhaan gold exact hetzelfde. De vuurgoudhaan werd vooral buiten het broedseizoen waargenomen.

In maart was er langere tijd een zingend exemplaar in het Duinbos. Ook in mei was er nog een losse waarneming maar voor een concrete aanwijzing van een broedgeval heeft het tot op heden altijd ontbroken.

Iets soortgelijks geldt voor de appelvink, het aantal waarnemingen daarvan neemt geleidelijk toe en ook tot verder in het voorjaar (laatste waarneming van een los exemplaar op 27 maart)

Op het vanwege de coronacrisis dit jaar juist zeer rustige aangrenzende terrein van de ANWB zong tussen 25 april en 4 juni een braamsluiper. Een paartje putter had hier een nest op de rand van het weiland.

Hoe rustig het daar in de toekomst blijft is een groot punt van zorg. Het hoofdkantoor van de ANWB verhuist immers en voorzien is nu dat de huidige opstallen plaats maken voor nieuwbouw van 425 woningen, tot 47 m hoog. Dit zal een grote wissel trekken op de natuurwaarden ter plekke en in de omgeving.

Op de laatste dag van het jaar werd een groep van 6 kramsvogels op het weiland langs de Alkemadelaan waargenomen. Op dezelfde plek waar de scholekster zo'n beetje het hele jaar foerageert (en broedt op het dak van het marechaussee gebouw aan de Van Alkemadelaan).

Oosterbeek

Oppervlakte: 10 ha

Contactpersoon: Wim Kooij

Methode: alleen globale inventarisatie, niet in overzicht

De wandelhype tijdens het begin van de coronacrisis bereikte ook het anders zo relatief rustige Oosterbeek. Ondanks enkele twijfelachtige landschappelijke ingrepen halverwege het vorige decennium blijft het voor eenieder

bosuil

die natuurminnend is een groot genoegen om hier wat rond te lopen.

De eiken langs de hoofdlanen in het hele park zijn aangeplant in de jaren tachtig van de negentiende eeuw en staan er over het algemeen nog goed bij. Ook de in 1996 aan de toegangslaan nieuw geplante eiken winnen jaarlijks aan uitstraling. Enkele beuken – nog iets ouder – hebben dit jaar helaas de geest gegeven. De recente droge warme zomers zijn hier vermoedelijk debet aan. Rondom de vijver, vooral langs de noordoostelijke vijveroever zijn er nog meer majestueuze bomen zoals een tulpenboom, een moerascipres en een rode en een haagbeuk.

Het terrein is dat ook al jaren zeer in trek bij holenbroeders. Totaal 4 grote bonte spechten kwamen tot broeden, 4 boomklevers, 5 boomkruipers en 6 halsbandparkieten. Het aantal broedende pimpelmezen is tussen 5 en 8 van de koolmees bevindt zich dit binnen de range van 7 tot 12. Alleen de kauw (nog 2 paar) gaat achteruit en al jaren is zuinigheid geboden ten aanzien van het ene overgebleven paartje glanskop. Nestkasten zijn nog nauwelijks aanwezig, waardoor het aantal kool- en pimpelmezen wellicht relatief laag is, al weten die hun weg ook aardig te vinden richting natuurlijke nestholtes. De treurbeuk is al weer jaren het domicilie van een paartje torenvalk, tegenwoordig in een nestkast. Iets verderop broedde de bosuil, die voor een natuurlijke nestholte koos, ook al zijn er juist hier en in de omgeving enkele speciale kasten voor deze soort opgehangen.

Beide soorten plantten zich succesvol voort. Een drietal jonge torenvalken werd door de vele wandelaars in juni bewonderd, tegelijkertijd met 4 jonge bosuilen even verderop.

Op het water doen meerkoet en ook fuut het al jaren goed. Op het eilandje broedde de Canadese gans en net als in het aangrenzende Clingendael wordt zowel een paartje krooneend als rosse stekelstaart gedurende het hele jaar gezien. Vooral aan de achterkant bij de tankgracht. Daar is ook de al jaren in de buurt rondzwemmende uit een collectie ontsnapte brilduiker weer enige keren gezien.

Arendsdorp-Oostduin

Oppervlakte: 17 ha

Contactpersoon: Wim Kooij

Methode: alleen globale inventarisatie, niet in overzicht

De Groenafdeling van de gemeente Den Haag heeft een nieuw meerjarenbeheer- en onderhoudsplan opgesteld. De HVB en de commissie groen van de wijkvereniging waar Foeke Zeilstra, Boudewijn Schreiner (uit de naburige Archipelbuurt als speciaal adviseur) en ondergetekende inzitten, werden gelukkig in de gelegenheid gesteld tot gerichte advisering. Als ijkpunt bij het beoordelen van de gemeentelijke ideeën werd het belang van vogels – rust, dicht groen, nestgelegenheid – gekozen. Systematisch is gekeken naar oorzaak-gevolgrelaties.

Waarom gaat het zo slecht met de vogels in vooral het smaldeel Oostduin? Oorzaken zijn het weghalen van heesters en struikgewas die aan vogels nest- en schuilgelegenheid bieden, het verdwijnen van oudere bomen, de aanleg van nieuwe paden, de uitbreiding van de speeltuin en het niet duidelijk aangeven waar honden aangelijnd behoren te zijn. Ook wandelaars en spelende kinderen zien we vaak buiten de paden en daar wordt niet tegen opgetreden. Dit alles heeft tot gevolg dat de aantrekkelijkheid van het gebied voor vogels hollend is achteruitgaan.

Na diverse bijeenkomsten zijn constructieve afspraken gemaakt over een achttal 'bosjes' waar de avifauna voorrang zou krijgen. Olifantenpaadjes worden afgesloten en aan de randen wordt vegetatie geplaatst/toegevoegd die toegang onmogelijk maken dan wel ontmoedigen. Dat betekent teneinde dit te bereiken dat aan de randen van deze percelen dichte beplanting wordt aangebracht. Daar staat tegenover dat op andere plekken voor vogels beschutte ruimtes met hulst en prachtframboos inmiddels flink uitgedund zijn.

Dan de vogels zelf. In de fraaie aprilmaand kwamen nogal wat doortrekkers langs, zoals een braamsluiper die een week bleef en bonte vliegenvanger (1 mannetje op de 22ste). Op 1 mei werd een nachtegaal zingend aangetroffen aan de Oostduinlaan.

Een novum was op 23 mei een juveniel appelvink. Al enkele jaren wordt deze altijd weer spannende vinkachtige vooral in het winterhalfjaar gezien maar nu mogen we hem verwelkomen als nieuwe broedvogel voor het terrein. Het nest bevond zich aan de rand van de gravinnentuin (of 'moestuin'), waar even verderop ook de bosuil huist. Op en rond deze rustieke plek op het terrein werd in de nazomer/vroege najaar de bonte vliegenvanger gezien (31 augustus), de gekraagde roodstaart (13 september) en de bladkoning (4 oktober).

Van de staartmees dit verslagjaar goed nieuws want deze keer totaal 3 broedgevallen, dat zijn er doorgaans maar 1 of 2. Zorgelijker is de situatie rond de glanskop. Het laatste nog aanwezige paartje bezette zoals al enige jaren achtereen een territorium bij de oude lindelaan. Na de zomer is van deze standvogel geen teken van leven meer vernomen.

staartmees

Een waarlijk hoogtepunt was het broedgeval van een paartje ijsvogel, dat kwartier had gemaakt aan de oever onder de over het water hangende rododendrons bij de grote vijver. Hier zullen ze zich veilig gevoeld hebben tegenover de deze zomer meer dan ooit in die vijver badderende honden. Mogelijk was er ook nog een tweede broedgeval langs de – veel rustigere – vijver achter flat Arendsdorp.

Watervogels blijven zich melden in alle soorten en maten. De (grote) Canadese gans broedde op de vijver met het eilandje, een dodaars scharrelde vaak rond achter flat Arendsdorp. Op 19 oktober werd 1 losse smient waargenomen in een zijslot van de grote vijver, een nieuwe soort voor het gebied. Een groep van 7 tot 9 mandarijneenden liet zich met enige regelmaat zien, maar dat is nu al enkele jaren het geval.

Koekamp/ Malieveld

Oppervlakte: 18 ha

Contactpersoon: Wim Kooij

Methode: alleen beschouwing

Het terrein is in 2018 vooralsnog eenmalig geïnventariseerd. Inmiddels zijn de eerste concrete vorderingen zichtbaar van de in 2019 in de gemeenteraad afgesproken herinrichting.

Het eerste deel daarvan is aan het einde van het verslagjaar bijna gereed: verbreden van de overkluizing van de Utrechtse Baan met een groene zone. De beplanting ervan verkeert nog in een beginfase. Deze ecoductachtige constructie kan op instemming rekenen van de HVB en andere groenverenigingen. Dat ligt wat anders bij diverse ingrepen die nog zijn voorzien. Zo zijn kostbare afgravingen voorzien die het oorspronkelijke ontwerp van architect Zocher uit de negentiende eeuw geweld aandoen en waarvan de noodzaak zeer twijfelachtig is. Reden was onder meer de aanleg van een nieuw fietspad maar er is nauwelijks een goede reden denkbaar om die niet meer in de richting van de Bezuidenhoutseweg te houden, anders dan dat fietsers het wel prettig kunnen vinden iets verder weg te blijven van het overige verkeer. Nogal wat bomen zouden moeten worden gekapt. Zelfs de Akte van Redemptie uit de zestiende eeuw is er nog op bezien of dit allemaal wel kon. De rechter heeft zich erover gebogen in hoeverre het decreet van Willem van Oranje, dat kappen van bomen in en rond het Haagse Bos in de Tachtigjarige Oorlog moest voorkomen, nog van toepassing was. Resultaat is voorlopig dat er in ieder geval minder bomen zullen worden gekapt.

Intussen bleef de groene specht die zich tussen de herten had gevestigd vrolijk door lachen. Ook de grote bonte specht en boomklever broedden weer in meervoud op het terrein. De ijsvogel werd in alle seizoenen van het jaar gezien, of er weer sprake is van een broedgeval is onzeker.

De grauwe vliegenvanger werd medio mei 1 keer gezien, maar omdat het afgesloten terrein met de herten niet regulier kan worden bezocht is onzeker of hij weer heeft gebroed. Dat was in ieder geval wel het geval in 2018. Eind augustus zijn ook enkele waarnemingen gedaan van de bonte vliegenvanger.

De dichtheid per vierkante meter aan watervogels blijft groot. Vooral het aantal ganzen blijft maar toenemen. De al jaren aanwezige Indische gans wordt gretig gefotografeerd. Ook de mandarijneenden (tot 9 ex) die met name in de laatste maanden vaak opdoken zijn populair bij de medemens die daar gewapend met camera of een eenvoudig mobieltje rondloopt.

In de wintermaanden scharrelen er ook regelmatig dodaarzen rond. Ook langs vliegende en steeds vaker verblijvende grote gele kwikstaarten vormen een regelmatig voorkomend fenomeen.

Direct tegenover het station en de grote rijkskantoren verzamelen zich vaak ganzen, meeuwen en duiven die actief worden gevoederd.

Het paartje slechtvalken dat op 140 meter hoogte broedde in de toren van het ministerie van BZK hoefde dan ook nooit ver te vliegen om te gaan 'winkelen'. Ze

brachten trouwens succesvol een nest met 3 jongen voort die allen zijn geringd. Daarvan werd op 22 september eentje dood gevonden in Arras – bekend van de Unie van Atrecht uit de tijd van Willem van Oranje – ... in Noord-Frankrijk.

Sint Hubertuspark

Oppervlakte: 17 ha

Contactpersoon: Wim Kooij

Methode: alleen beschouwing

Dit voor het laatst integraal in 2017 getelde duinbos blijft een uniek stukje groen ingeklemd tussen 2 woonwijken met een rijke vegetatie en een flinke strook – weliswaar aangeplant – naaldbos.

Niet vreemd dat de kuifmees daar zo op zijn gemak is en met enige zekerheid een broedgeval kon worden vastgesteld. Ook de goudhaan (eveneens broedend) en vuurgoudhaan (vermoedelijke broeder, nog baltsend gezien op 17/5) kunnen in alle maanden van het jaar worden aangetroffen. In oktober is een paar keer een verblijvende kruisbek gesignaleerd.

Diverse waarnemingen van bladkoningen vonden plaats tussen 1 en 8 oktober.

Net buiten het gebied, in de sloot die de kwekerij met Klein Zwitserland verbindt, is de ijsvogel veelvuldig gezien en heeft deze vermoedelijk daar ook genesteld.

Ook dit jaar weer een broedgeval van zowel een paartje sperwer als buizerd (de laatste op de grens met Klein Zwitserland). De nachtegaal ontbreekt tegenwoordig als broedvogel. Korte tijd, rond 20 april, kon langs de Plesmanweg nog wel de zang van een mannetje worden beluisterd. Deze is echter vermoedelijk snel daarna zijn heil elders gaan zoeken. Een week later zong op ongeveer dezelfde plek een braamsluiper. Die was tenminste 5 dagen ter plekke om vermoedelijk vervolgens toch weer het luchtruim te kiezen.

boomklever

Nieuwe Scheveningse Bosjes

Oppervlakte: 20 ha

Contactpersoon: Tim den Outer

Methode: BMP met het digitale invoerprogramma van SOVON

Kuifmees

Dit bos is eind 19^e eeuw aangelegd op duinen die daarvoor werden verrijkt met huisafval. Tegenwoordig zijn eik, beuk, esdoorn en zwarte den de dominante boomsoorten. Struikgroei krijgt door opschietende esdoorns weinig kans. Sneeuwbes geeft nog de meest dichte struiklaag. Het beheer houdt geen rekening met het natuurbelang van kwijnend en dood hout. Ringen of aftoppen van bomen wordt nauwelijks toegepast. In 2020 zijn in het noordwestelijk deel bijna

Teloeverzicht broedvogels Nieuwe Scheveningse Bosjes 1987-2021																								
	fazant	spierwer	buizerd	torenavalk	houtduif	holenduif	koekoek	hbarkiet	bosuil	gr. Specht	gb specht	w.koning	heggemus	r.borst	nachtegaal	merel	zanglijster	grasmus	tuinruiter	zwartkop	tijftaf	fitis	gr. v.l.v.	goudhaan
1987	-	-	-	-	30	-	1	-	-	1	2	25	6	21	7	40	8	1	1	16	14	8	-	-
1988	-	-	-	-	25	-	1	-	-	2	2	24	8	26	11	36	9	-	1	12	12	10	-	-
1989	-	-	-	-	26	-	-	-	-	1	3	30	9	22	8	34	9	-	2	14	10	8	-	-
1990	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	2	33	6	28	2	39	12	-	-	13	14	4	2	-
1991																								
1992																								
1993	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	3	28	4	23	6	35	4	-	-	12	13	-	-	-
1994	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-	2	42	3	31	3	30	9	-	1	14	16	1	-	-
1995	2	-	-	-	12	-	-	-	1	-	1	21	3	16	2	14	4	-	2	4	7	-	-	-
1996	-	-	-	-	10	-	-	-	-	2	2	21	4	21	1	10	5	-	-	8	9	3	-	10
1997	-	-	x	1	10	-	-	-	x	1	1	26	-	35	1	25	3	-	1	4	11	1	-	x
1998																								
1999																								
2000																								
2001																								
2002	-	x	x		15	-	-	-	x	1	3	26	-	18	2	15	4	-	-	9	14	-	-	-
2003	-	1	-		18	-	-	x	x	x	4	36	2	34	2	28	7	-	-	10	14	-	-	1
2004	-	1	x		19	-	-	1	x	x	3	28	-	25	1	20	5	-	-	17	18	-	-	x
2005	-	1	x		5	-	-	1	x	x	3	16	-	23	-	20	5	x	-	13	8	-	-	x
2006	-	1	x		19	-	-	x	x	x	3	19	3	21	-	16	4	-	-	9	7	-	-	x
2007	-	1	x		15	-	-	1	x	x	3	24	1	27	-	19	-	-	-	11	12	-	-	x
2008	-	1	x		18	-	-	x	x	x	1	21	1	27	-	21	4	-	-	10	9	-	-	x
2009	-	1	x		13	-	-	1	x	x	2	17	1	24	-	14	2	-	-	12	8	x	-	x
2010	-	1	x		8	-	-	-	x	x	4	20	1	27	x	17	2	-	-	10	11	x	-	x
2011	-	-	-		9	-	-	1	1	-	3	21	1	22	-	12	4	-	-	12	10	-	-	1
2012	-	-	-		5	-	-	2	-	-	3	21	-	23	1	14	5	-	-	13	10	-	-	-
2013																								
2014																								
2015																								
2016	-	x	x	-	8	-	-	1	-	1	5	31	-	22	-	16	5	-	-	17	15	x	-	x
2017																								
2018																								
2019																								
2020	-	1	-	-	5	-	-	-	1	-	5	22	-	22	-	12	3	-	1	15	12	-	-	-
2021	-	1	-	-	4	1	-	1	-	-	4	32	-	24	-	21	5	-	-	22	12	-	-	-
gem. 22 jr.					309						59	520		561		504	115			252	253			
					14						3	25		26		23	5			11	12			

50 gebleste bomen omgezaagd en afgevoerd, waarvan de helft eiken. Het gebied wordt intensief gebruikt door wandelaars met honden. De padenstructuur is dicht en de vele sluippaadjes laten alleen aan de randen langs de ruitpaden wat grotere niet met paden doorsneden stukken over. Daar worden dan ook de meeste territoria geteld.

Het gebied is sinds 1987 in 22 broedseizoenen op broedvogels geïnventariseerd.

Min of meer stabiel over al die jaren zijn: grote bonte specht, winterkoning, roodborst, tjiptjaf, goudhaan, staartmees, glanskop (1-3), pimpelmees en gaai.

Van de huidige broedvogels zijn afgenomen: houtduif, merel, zanglijster, koolmees, ekster en zwarte kraai.

Houtduif en ekster naar ik aanneem omdat ze nu ook in tuinen in de omgeving broeden.

In de loop der tijd zijn als vaste broedvogel verdwenen: heggenmus, nachtegaal, tuinfluiter (in 2020 wel), fitis, fluiter, kauw, spreeuw en groenling.

Duidelijke stijgende aantallen territoria geven zwartkop, boomklever, boomkruiper en vink.

Onregelmatig broedvogels zijn tegenwoordig: sperwer (in 2020 wel), halsbandparkiet, bosuil (in 2020 op basis van BMP), groene specht, kuifmees (sinds 2003) en appelvink (in 2020 op basis van BMP).

Teloverzicht broedvogels Nieuwe Scheveningse Bosjes 1987-2021 (vervolg)																	
	st.mees	glanskop	kuifmees	pimpelmees	koolmees	bladkoning	boomkruiper	gaai	ekster	kauw	zw. kraai	spreeuw	vink	groenling		soorten	territoria
1987	2	2	-	28		2	4	4	6	2	4	5	2	-	1987	27	282
1988	-	-	-	24	40	3	3	7	6	2	4	7	1	3	1988	25	287
1989	-	3	-	20	30	4	5	5	5	2	3	5	2	5	1989	25	268
1990	1	2	-	24	29	3	4	6	5	2	4	5	1	4	1990	25	275
1991															1991		
1992															1992		
1993	4	2	-	9	14	1	2	3	2	4	5	3	2	-	1993	22	189
1994	-	2	-	11	18	3	3	7	8	6	7	1	3	1	1994	25	228
1995	-	1	-	13	19	1	1	3	5	7	4	1	1	1	1995	24	144
1996	1	3	-	20	15	10	1	4	7	8	5	x	10	-	1996	24	190
1997	2	1	-	10	17	1	2	3	5	2	4	x	1	x	1997	24	168
1998															1998		
1999															1999		
2000															2000		
2001															2001		
2002	-	3	-	10	10	-	3	3	3	-	2	-	2	-	2002	18	142
2003	2	3	x	17	15	2	5	4	4	x	3	-	-	x	2003	21	215
2004	2	1	x	19	19	x	5	4	3	x	3	-	1	x	2004	20	196
2005	1	x	x	15	12	x	5	3	2	x	2	x	2	x	2005	18	146
2006	2	2	-	17	13	-	6	2	1	x	3	x	1	-	2006	19	149
2007	1	1	1	16	17	-	5	4	3	x	2	-	1	x	2007	20	169
2008	1	2	1	25	17	x	7	2	1	1	3	-	x	x	2008	20	173
2009	1	3	x	17	9	-	5	1	2	x	2	-	2	-	2009	20	137
2010	3	3	-	27	23	1	6	3	1	-	-	-	3	x	2010	19	176
2011	1	2	2	15	19	4	7	3	1	1	1	-	2	-	2011	24	155
2012	2	1	-	15	27	3	5	1	1	-	2	-	3	-	2012	20	157
2013															2013		
2014															2014		
2015															2015		
2016	1	2	1	30	19	4	8	5	1	x	1	-	10	x	2016	21	203
2017															2017		
2018															2018		
2019															2019		
2020	1	2	-	15	12	7	7	3	-	-	1	-	13	-	2020	22	162
2021	1	-	-	14	12	3	5	5	1	-	2	-	8	-	2021	20	172
gem. 22 jr.				392	433	45	102	82	73		66		61				
				18	20	2	5	4	3		3		3				

Overig incidenteel aanwezig tijdens telperiode (geen territorium):
1996: koperwiek
1997: boomvalk, houtsnip, koperwiek, kramsvogel en huismus
2002: blauwe Reiger en wilde eend
2003: putter en sijs
2004: wilde eend, koperwiek, kramsvogel, vuurgoudhaantje en keep
2005: Turkse tortel, koperwiek, kramsvogel, keep, putter en sijs
2006: koperwiek en huismus
2007: putter en sijs
2008: havik, houtsnip, koperwiek, fluiter, pallas boszanger, keep, putter en sijs
2009: koperwiek, fluiter, keep en sijs
2010: koperwiek, kramsvogel, goudvink, keep en sijs
2016: holenduif (paar + 1 aanwezig 30 maart), zwarte mees, goudvink, keep en sijs
2021: buizerd, groene specht, koperwiek, groenling, putter, sijs (januari) en appelvink

sperwer

Park Sorghvliet

Oppervlakte: 22,5 ha

Contactpersonen: Erik Evers en Hetty Mos

Telling: BMP-methode

Eind januari is een roepende groene specht te horen. Half februari vertelt vogelaar Pim dat hij de haviken heeft zien paren. Op dat moment ook baltsende buizerds. De bloemen schieten uit de grond. De hele maand is nat en stormachtig geweest. De vogels hebben het voorjaar in het hoofd.

Op 12 maart vreemde kreten langs de oprijlaan. Bij nader onderzoek bleek het een gaai te zijn, die de kreten slaakte, overging op spreeuwengekwetter en daarna nog een ander deuntje. Een heel concert door één vogel.

Op 18 maart de eerste telling. Het was een feest. Vanwege corona was er vrijwel geen verkeer op de Scheveningseweg. De vogels waren zeer zanglustig en zelfs de havik stond me uitgebreid te bekijken vanaf de rand van het nest. De meerkoeten in de grote vijver zijn al aan het nest begonnen.

Later op de dag kwam een mail dat het park op slot ging vanwege het grote aantal bezoekers dat iedere dag kwam. Het is als gevolg daarvan rustig in het park en de dieren laten zich beter zien. Tijdens tellingen is het erg stil op de wegen en daardoor hoor en zie je meer vogels. Op de paden liggen drollen in vele formaten en soorten. De meerkoeten in de grote vijver hebben 6 jongen. Daarvan zijn er 5 groot geworden. In de kleine kom zit een paartje dat bij iedere telronde het nest op een andere plaats heeft. Eerst langs de kant, daarna onder de dubbele beuk. De volgende keer midden in de kom en de keer daarop was het nest verlaten. Een reebok, die opgesloten zit in het park, wordt door wandelaars gezien, die tegen zonsondergang over de aangrenzende Johan de Wittlaan lopen.

Het is het gehele voorjaar erg droog. Tijdens een ronde door het park zie ik een moervos met een jong op de bloemenweide. Boswachter Erik Evers ziet een groene specht die jongen voert in de beuk op de oprijlaan. Het verkeersgeluid komt naarmate de tijd vordert weer bijna op normale geluidssterkte.

Half juni gaat het park weer open. Tot grote vreugde van het publiek en het personeel. Dat wordt wennen voor de dieren en de planten groeien nu op de paden en ook inschikken. Voor openingstijd is een vos met 3 jongen gezien. Op 22 en 23 juni zat een blauwe reiger pontificaal op het meerkoeten nest. Net of hij zat te broeden. Vreemde vogel.

In de nacht van vrijdag 21 op zaterdag 22 juni brak een enorme onweersbui los, met enorme hoosbuien en windvlagen. De volgende dag werd een dode buizerd door een wandelaar gemeld. Het bleek echter een jonge havik te zijn. Met een poot die vrijwel afgebroken was. Wij vrezen dat het door de onweersbui en de windstoten kwam.

Later bleken er 2 jongen groot geworden en uitgevlogen. In de maanden juli t/m december wordt de ijsvogel met regelmaat gehoord en gezien.

Harstenhoek

Oppervlakte: ca. 21 ha

Contactpersoon: Reinder de Boer

Telling: BMP-methode

Coördinatie: Vogelwerkgroep Meijendel / Beheerder: DUNEA

Hitte eiland Harstenhoek

De inventarisatiekavel Harstenhoek-Pompstationweg wist zijn imago als zinderend hitte eiland in het voorjaar goed waar te maken. Lage begroeiing door droogte. Wel zo overzichtelijk. Inmiddels bijna traditioneel krijgt de kavel bezoek van de klimaatsoort hop. Maar niet in 2020. Hij

liet zich vervangen door een spectaculaire griel (op 22 juli). De broedresultaten passen in streektrends: Een tweede territorium appelvink erbij en een verdwenen goudvink. En de tuinfluiter doet het goed. Heerlijke vogel. De glanskop heeft het daarentegen jammer genoeg ineens moeilijk. Menig vogelaar hoort begin april z'n eerste gekraagde roodstaart zingen aan de Pompstationsweg. Het gebied is en blijft het bolwerk van deze soort in het Haagse. Tenslotte de onhandige slechtvalken op de Watertoren. Ze legden een ei, maar de klojo's wisten niet wat er mee aan te vangen.

gekraagde roodstaart

Doortrekkende tapuiten waren er veelvuldig. De voorjaarspiek werd bereikt op 25 april met een totaal van 22. Ook tussen begin augustus en begin oktober lieten doortrekkende tapuiten zich regelmatig bekijken. Tussen 13 en 18 augustus was het tapuitenrijtje meerdere maken compleet toen zowel de roodborsttapuit als het paapje waargenomen. Soms bevindt zich een zeldzame roofvogel in het luchtruim, zoals een grauwe kiekendief op 13 augustus en een rode wouw op 26 oktober. Verblijvende kramsvogels waren er vooral in het najaar met als piek 80 foeragerende exemplaren op 31 oktober.

Crematorium Ockenburgh (Yardenhuis)

Oppervlakte: 2,6 ha

Contactpersoon: Hetty Mos

Telling volgens BMP-methode

Het was stiller dan andere jaren bij het crematorium. Het aantal bezoekers was minder en de Ockenburghstraat had in het begin van de coronacrisis vrijwel geen verkeer. Tijdens de tweede telling waren 3 gaaien in een hevige knokpartij gewikkeld. Nog enkele tellingen met 2 gaaien, maar uiteindelijk heeft 1 paartje gewonnen. Een plukplaats in de buurt van het vogelrustgebied toont aan dat de buizerd ook weleens buiten de deur eet. Eind april de vos ontmoet tijdens de telling. Ze vliegen altijd onder het hek door als ze je zien. Begin mei is pas de eerste zwartkop te horen. Het verkeer is alweer bijna op normaal geluidsniveau. Eind juni hoor ik de grote bonte specht met uitgevlogen jongen. In het najaar zijn alle aangetaste buxus struikjes vervangen door stenen randjes. Een gemiste kans voor de natuur.

Landgoederen De Voorden

Oppervlakte: 49,4 ha

Contactpersoon: Theo Hortensius

Telling: BMP-methode

De landgoederen Overvoorde, Steenvoorde en De Voorde vormen een samenhangend geheel en liggen op de grens van Den Haag en Rijswijk en zijn onderdeel van de landgoederenzone van Rijswijk. In een hoek van Overvoorde ligt een vogelrustgebied. In 2020 zijn de 3 landgoederen weer integraal geteld op de aanwezigheid van broedvogels volgens de BMP-methode. Er is in de broedperiode 10 keer geteld. De telgegevens van de territoria hebben betrekking op de periode februari t/m juli.

De soortensamenstelling van de vogels is niet ingrijpend veranderd ten opzichte van 2019. Met uitzondering van de blauwe reiger zijn geen grote schommelingen te melden in de aantallen territoria van de broedvogels. Een aantal soorten wordt niet ieder jaar waargenomen. Boomklever, bosuil en staartmees zijn daar voorbeelden van. Andere soorten, zoals ekster en scholekster broeden (net) buiten de parkgrenzen. Dat geldt ook voor buizerd en sperwer die wel ieder jaar worden gezien maar waarschijnlijk elders hun nest hebben. Bij de eenden en

ganzen zijn alleen territoria gemeld als ook pullen zijn waargenomen.

De krakeend is aan een ware opmars bezig. Dit jaar weer meer dan voorgaande jaren. Op het moment van schrijven van dit verslag – begin oktober – heb ik maar liefst ca. 35 exemplaren geteld in de 2 grootste vijvers van het park.

De kolonie blauwe reigers ligt verspreid over alle drie de parken waarbij een zekere clustervorming optreedt. De hoofdmoot van de kolonie broedt in park De Voorde. De kolonie is apart geïnventariseerd. Totaal werden 31 bezette nesten geteld. Dat is een flinke daling ten opzichte van 2019 toen 41 nesten bezet waren. Helaas is deze trend al jaren aan de gang. Ten opzichte van 2014 is het aantal nesten gehalveerd!

Ook dit jaar heeft weer een koppel knobbelzwanen gebroed in de sloot langs de Guntersteinweg. En ook dit jaar was het nest op een zeker moment leeg en was van de zwanen geen spoor meer te bekennen. Bij navraag aan buurtbewoners bleek dat de zwanen soms op pad gaan naar naburig water. En inderdaad werd een zwanenpaar met pullen gevonden in de vaart langs de Erasmusweg. Maar of dit het bewuste paar is blijft de vraag. Het beheer van de parken laat een andere aanpak zien. Langs de sloten wordt nu een strook niet gemaaid. Ook de bermen staan vol met bloeiende kruiden en die worden gelukkig laat gemaaid.

blauwe reiger

Het voormalige conferentieoord Overvoorde is in gebruik als hotel-brasserie Hoevevoorde. Wat het landhuis De Voorde betreft: de gemeente Rijswijk biedt het landhuis voor horeca-exploitatie via inschrijving te koop aan.

Ondanks de aanwezigheid van afvalbakken is vaak sprake van verspreid liggende troep, met name bij de twee parkeerplaatsen langs de Van Vredenburgweg. Overigens is dat niet alleen de schuld van mensen want de kraaien, kauwen en eksters zijn heel bedreven in het inspecteren van volle bakken!!

Amateurtuinders Vereniging Zonnegaarde

Erasmusweg 872, Den Haag

Oppervlakte: 2,2 ha

Contactpersonen: Yvonne Vermazen en Jaap Zoet

Omdat wij zelf tuinen op dit complex hebben en er dus regelmatig zijn, werden er het hele jaar door waarnemingen gedaan.

Vorig jaar werden wij Zonnegaarders onaangenaam verrast met het plan van de Gemeente om een recreatief fietspad met ecolint op ons complex aan te leggen. Voor ons complex betekent dit dat er 11 tuinen, de bijenweide en het vogelrustgebiedje zouden moeten verdwijnen.

Dankzij de inzet van de groenverenigingen, KNNV, IVN en een alternatief plan van de AVN is het fietspad afgeblazen. Het blijft bij een wandelpad en de tuinen blijven bestaan.

Dit is toch nog een goed bericht in het bizarre jaar 2020. Door de coronacrisis is er een run ontstaan op de volkstuinten. Nog nooit zijn de vrijgekomen tuinen zo snel van eigenaar verwisseld. Ergens wel jammer want een verwilderde tuin trekt toch meer insecten en vogels.

Ondanks alle bouwactiviteiten naast ons complex en in de buurt zien we de grote bonte specht en de groene specht regelmatig, mede dankzij de boerderij Vlietzicht aan de achterkant van het complex waar alleen wat bomen zijn ingekort en verder niets is veranderd. Erg leuk waren de fazanten op het complex. Eerst 1 mannetje en later 2 hennetjes lekker scharrelen in de tuinen. Helaas geen broedgeval kunnen vaststellen. In de wintermaanden komt de ijsvogel regelmatig langs.

Koolmees (8) gevolgd door pimpelmees en merel (allebei 5) blijven de meest algemene broedvogels. Dit jaar, net als vorig jaar, geen zang van de fitis gehoord. Groenling, putter en goudhaan zijn soms aanwezig, de boomkruiper heeft zich dit jaar helaas niet laten zien.

zwarte kraai

Park Rozenrust (Leidschendam)

Oppervlakte: ca 2.1 ha

Contactpersoon: Ria Hoogstraat

Telling: BMP-methode

Er is flink gedund en gesnoeid in het park en er zijn nieuwe bomen geplant: 1 plataan aan de Vlietzijde en eiken langs de grenssloot met de buren.

Op 7 april stond er een betonmolen en een hoogwerker bij de ingang voor het infobord. Gelukkig is er daarna alleen nog gesnoeid aan de buitenzijde van het park en was alles een week later verdwenen.

Dit jaar is voor het eerst een zwarte roodstaart waargenomen. Op 17 maart verbleven 2 Canadese ganzen aan de Vlietoever en was er een overvliegende buizerd, op 6 mei een vleermuis en op 12 mei in de avond 6 gierzwaluwen. Er loopt regelmatig een kat rond.

In de periode tussen 17-3 en 19-5 hebben we 10 bezoeken aan het park gebracht, te weten: in de vroege ochtend 3 x in maart, 4 x in april en 2 x in mei en ook een vroege avondtelling op 12 mei.

Op 17 maart telden we de eerste tjiftjaf, op 31 maart de eerste zwartkop.

Er wonen groepjes halsbandparkieten in het park, deze zijn moeilijk te tellen.

De blauwe reiger bezoekt regelmatig het park maar broedt er niet.

Wassenaar

Voorlinden

Oppervlakte: ca 39 ha

Contactpersoon: Aenne Jaarsveld

Telling: BMP-methode

2020 ... een heel apart jaar! Niet voor de vogels: die konden wij gelukkig blijven volgen. Wel voor museum en restaurant: die waren gesloten tijdens de lockdowns, afgezien van take-away, of beperkt toegankelijk. Het positieve effect: veel minder drukte en over het algemeen meer bij het gebied betrokken omwonenden. Echter ook meer mensen die 'buiten' ontdekten en vooral het duingebied 'gebruikten', met als gevolg overal brede zandpaden en sterke erosie. Een hondenbezitter met 2 loslopende jachthonden die niet aan de lijn konden, bij gebrek aan 'enough options in the surroundings' ...

Intussen gaat de kaalslag overal door: de bosbodem is ontdaan van esdoorn- en braamopslag en verzameld snoeihout; ook de oever van het plasje achter het museum is kaal. Het gebied tussen de beide parkeerplaatsen is helemaal gestript, op de intussen verlaten kwekerij en de ingestorte schuur na. Ook de lange rij opgestapelde boomstronken is weg. Zijn er nog schuilplaatsen?

Wel ook wat positieve berichten: een plan van de directie heeft in samenwerking met Dunea een natuurlijker beheer van het weiland en een betere watervoorziening

spreeuw

grote lijster

opgeleverd. De al eerder aanwezige 4 belted galloways worden in september uitgebreid met een stierkalf en in oktober is er een lichtbruine stier te zien, met op dat moment 2 spreeuwen op zijn rug. Verdwenen bomen worden gecompenseerd, eventueel ook in het weiland.

Bovendien zijn er leuke voorjaarsbloeiers op diverse plekken. Sneeuwkllokjes, krokussen, sterhyacintjes langs de oprijlaan en bij het landhuis, lelietjes-van-dalen in het bos en op de oevers van het plasje achter het museum komen later allerlei bloeiende planten op. Dus langzamerhand toch een beetje meer 'natuur'!

Enkele vermeldenswaardige waarnemingen:

- in januari een ijsvogel in een klein plukje resterend riet
- in april een overvliegend baltsend paar torenvalken en een oeverloper
- in mei 2 juveniele buizerds gehoord en gezien bij het nest; bovendien een bosuil in een boomstronk – soms ook gehoord.

Altijd leuk: de grote zilverreiger, watersnippen, spreeuwen, reeën in het weiland en een vleermuis al in februari. Bovendien de vele eenden in herfst en winter, waarbij de krakeenden altijd veruit de winnaars zijn. Wim Kooij, die het gebied ook regelmatig bezoekt, gaf o.a. de volgende bijzondere waarnemingen door: goudhaan in nestkast, grote lijster, appelvink, vuurgoudhaan, zwarte mees, fluitier, braamsluiper, boomvalk; 8 ooievaars en 77 smienten op 27 december Tenslotte: In december zijn de sloten gebaggerd en nu liggen er grote modderplakken verspreid over de bosbodem. Betere doorstroming – een goed vooruitzicht voor de (toekomstige?) ijsvogels?

Backershagen / Wiltzanck / Hartenkamp

Oppervlakte: ca. 24 ha

Contactpersoon: Arris Jan van Ekris

Telling: BMP methode (van 7 maart tot en met 3 juli 2020 is er 9 keer geteld)

Ten opzichte van het vorig jaar zijn er vier nieuwe soorten bijgekomen te weten grote lijster, Turkse tortel, mandarijneend en bosuil. Daarentegen zijn dit jaar geen territoria gevonden van staartmees, krakeend, grauwe gans, zwarte kraai, tuinfluiter, stadsduif, gaai, havik en kleine bonte specht.

Ten opzichte van het vorig jaar zijn er dit jaar meer territoria voor de zwartkop (+3), winterkoning (+2), vink (+2), goudhaan (+1), holenduif (+1) en grote bonte specht (+1). Achteruit gingen merel (-6), koolmees (-2), grote lijster (-1), glanskop (-1), boomklever (-1), roodborst (-1), waterhoen (-1), wilde eend (-2) en houtduif (-3).

heggenmus

Een raaf werd meerdere malen overvliegend gezien. Toen deze boven Backershagen vloog hoorde ik in het parkbos daar alleen nog maar 3 roodborsten zingen. In de Hartenkamp zag ik 3 mei de raaf "grommend" voorbij vliegen.

Op 10 augustus, tijdens de hittegolf, verbleven 44 krakeenden in de vijver die ook wel 'Ijsbaan' wordt genoemd. Bij het parkeerterrein dicht bij de vijver zijn een aantal bomen gekapt.

Zaterdag 26 september vlogen in Backershagen plots meer dan 25 vinken uit boom en struiken op. In Paroussia

waren op die dag heel veel zingende roodborsten.
In het najaar is enige malen hoog in de boom langs de grote vijver een appelvink gezien.

De broedvogelnestkasten van Paroussia zijn 4 februari 2021 geïnventariseerd, geïnspecteerd en schoongemaakt. Twee versleten pimpelmeesnestkasten worden vervangen. Het bezettingspercentage van de nestkasten in Paroussia is dit jaar maar 56%.

De Paauw en Bos Ruys

Oppervlakte: 12 ha

Contactpersoon: Arris Jan van Ekris

Telling: BMP methode (er is van 9 maart tot en met 26 juni 9 keer geteld)

Ten opzichte van het vorig jaar is er dit jaar in totaal 1 soort weggefallen en zijn er 2 territoria bijgekomen. Nieuw zijn de grote lijster, Turkse tortel, mandarijneend en bosuil. Dit jaar zijn geen territoria gevonden van staartmees, krakeend, grauwe gans, zwarte kraai, tuinfluiter, stadsduif, gaai en havik.

Ten opzichte van het vorig jaar zijn er meer territoria vastgesteld voor de boomklever [+3], zwartkop [+3], houtduif [+3], groene specht [+3], zanglijster [+2], tjiftjaf [+2], pimpelmees [+1], meerkoet [+1], grote bonte specht [+1].

Minder territoria zijn er dit jaar vastgesteld voor de wilde eend [-7], boomkruiper [-3], en telkens 1 minder voor koolmees, goudhaan, heggemus en nijlgans.

In augustus op de grote vijver 1 fuut met jong en 1 meerkoet met jong gezien.

In juni weer een aantal (dwerg?) vleermuisjes snel zien voorbij vliegen.

Het herstel van het Oude Raadhuis en bospark is inmiddels voltooid.

Op 4 februari 2021 de nestkasten geïnventariseerd, gecontroleerd en schoongemaakt.

Twee versleten nestkasten zijn gedemonteerd en worden binnenkort vervangen door nieuwe nestkasten. Het bezettingspercentage is evenals een jaar eerder 86%.

waterhoen

Inventarisatie van andere gebieden in 2020												
	Nieuwe Scheveningse Bosjes	Park Sorghvliet	Meer en Bos (incl. De Eilandjes)	Crematorium Ockenburgh	Solleveld	Starrevaart	ATV Zonnegaarde	De Voorden	Voorlinden	Backershagen, Wiltzanck, Hartenkamp	De Paauw en Bos Ruys	Park Rozenrust
dodaars	-	-	-	-	2	2	-	-	tijd	tijd	-	-
fuut	-	-	1	-	4	7	-	2	tijd	1	1	-
aalscholver	-	tijd	tijd	-	322		-	tijd	tijd	tijd	tijd	-
roerdomp	-	tijd	-	-	2		-	-	-	-	-	-
grote zilverreiger	-	-	-	-	-		-	-	tijd	tijd	-	-
blauwe reiger	-	tijd	2	tijd	-		tijd	31	tijd	tijd	tijd	tijd
ooievaar	-	-	-	-	-	1	-	tijd	tijd	-	-	-
knobbelzwaan	-	-	tijd	-	2	1	-	1	tijd	1	-	-
grauwe gans	-	-	-	-	10	81	-	-	10	1	tijd	-
Canadese gans	-	tijd	1	-	9	2	-	tijd	2	1	-	tijd
kleine Canadese gans	-	-	-	-	-		-	-	-	1	-	-
soepgans						1						
nijlgans	-	tijd	1	-	10		tijd	6	2	3	1	1
mandarijneend	-	-	1	-	2		-	-	-	2	1	-
bergeend	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-
krakeend	-	tijd	1	-	7	13	-	tijd	3	tijd	tijd	-
wintertaling	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
wilde eend	-	tijd	3	tijd	13	21	2	4	5	7	2	3
slobeend	-	-	tijd	-	-	5	-	-	tijd	tijd	-	-
tafeleend	-	-	-	-	1	1	-	-	tijd	-	-	-
crooneend						1						
kuifeend	-	-	tijd	-	8	13	-	tijd	1	tijd	tijd	-
soepeend					2	1				tijd	tijd	
rosse stekelstaart						1						
muskuseend	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	tijd
wespendief	-	tijd	-	-	-		-	-	-	-	-	-
havik	-	1	-	tijd	3		-	-	-	-	-	-
sperwer	1	tijd	-	-	-		tijd	tijd	-	tijd	tijd	-
buizerd	tijd	1	1	tijd	1	1	tijd	tijd	1	tijd	tijd	-
torenvalk	-	tijd	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
boomvalk	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
slechtvalk	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
fazant	-	-	-	-	3	2	tijd	tijd	-	-	-	tijd
waterral	-	-	-	-	9		-	-	tijd	-	-	-
waterhoen	-	-	2	-	4	8	1	8	tijd	1	tijd	2
meerkoet	-	2	3	tijd	25	18	2	15	5	3	4	tijd
scholekster	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-
kleibe plevier						1						
kievit	-	-	-	-	1	2	-	-	tijd	-	-	-
watersnip	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
houtsnip	-	tijd	tijd	-	-		tijd	-	-	-	-	-
tureluur						1						
oeverloper	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
kokmeeuw	-	-	tijd	-	0	107	-	-	tijd	tijd	tijd	-
kleine mantelmeeuw	-	-	tijd	-	-		-	-	tijd	tijd	tijd	-

tijd = tijdelijk verblijvend

+ = wel territoria, aantal onbekend

- = niet waargenomen

Inventarisatie van andere gebieden in 2020 (vervolg)

	Nieuwe Scheveningse Bosjes	Park Sorghvliet	Meer en Bos (incl. De Eilandjes)	Crematorium Ockenburgh	Solleveld	Starrevaart	ATV Zonnegaarde	De Voorden	Voorlinden	Backershagen, Wiltzanck, Hartenkamp	De Paauw en Bos Ruys	Park Rozenrust
zilvermeeuw		-	tijd	-	-		tijd	-	tijd	tijd	tijd	-
visdief						19						
holenduif	-	4	3	-	10	1	-	6	4	2	tijd	-
houtduif	5	3	3	1	41	8	4	15	6	2	5	3
Turkse tortel	-	-	-	-	-		-	-	-	tijd	1	-
halsbandparkiet	tijd	3	2	tijd	10		2	13	2	-	1	1
koekoek	-	tijd	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
kerkuil	-	tijd	-	-	-		-	-	-	-	-	-
bosuil	1	1	-	-	1		-	tijd	1	1	1	-
gierzwaluw	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	tijd
ijsvogel	-	1	tijd	-	-		tijd	tijd	1	tijd	tijd	-
groene specht	tijd	2	1	-	9	1	tijd	2	2	1	4	1
grote bonte specht	5	14	9	1	62	1	tijd	11	5	5	3	2
kleine bonte specht	-	-	-	-	8		-	-	tijd	-	-	-
boomleeuwerik	-	-	-	-	33		-	-	tijd	-	-	-
boerenzwaluw	-	-	-	-	-	1	-	-	tijd	tijd	tijd	-
huiszwaluw	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
boompieper	-	-	-	-	2		-	-	1	-	-	-
graspieper	-	-	-	-	30		-	-	-	-	-	-
gele kwikstaart	-	tijd	tijd	-	-		-	-	-	-	-	-
grote gele kwikstaart	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
witte kwikstaart	-	-	-	-	4	2	-	-	1	1	tijd	-
winterkoning	22	20	20	5	103	10	4	36	16	16	12	6
heggenmus	-	tijd	1	-	79	5	3	3	tijd	2	1	2
roodborst	22	18	8	3	66		1	13	12	13	12	6
nachtegaal	-	tijd	1	-	71		-	-	1	-	-	-
blauwborst	-	-	-	-	1	8	-	-	-	-	-	-
zwarte roodstaart	-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	tijd
gekraagde roodstaart	-	-	-	-	15		-	-	2	-	-	-
paapje	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
roodborsttapuit	-	-	-	-	38		-	-	-	-	-	-
tapuit	-	-	-	-	1		-	-	-	-	-	-
merel	12	19	20	5	111	10	5	17	13	10	11	3
kramsvogel	-	tijd	tijd	tijd	-		-	-	tijd	tijd	tijd	-
zanglijster	3	4	3	1	28	2	-	5	6	6	6	2
koperwiek	-	tijd	tijd	tijd	-		tijd	-	tijd	tijd	tijd	-
grote lijster	-	-	-	-	2		-	-	-	1	1	-
snor						3						
sprinkhaanzanger	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
rietzanger	-	-	-	-	5	45	-	-	-	-	-	-
bosrietzanger	-	-	-	-	7	18	-	-	-	-	-	-
kleine karekiet	-	-	-	-	40	57	-	-	5	1	-	-
cetti's zanger	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-
braamsluiper	-	-	-	-	16	1	-	-	tijd	tijd	-	-
grasmus	-	-	-	-	60	4	-	-	2	-	-	-

tijd = tijdelijk verblijvend

+ = wel territoria, aantal onbekend

- = niet waargenomen

Inventarisatie van andere gebieden in 2020 (vervolg)

	Nieuwe Scheveningse Bosjes	Park Sorghvliet	Meer en Bos (incl. De Eilandjes)	Crematorium Ockenburgh	Solleveld	Starrevaart	ATV Zonnegaarde	De Voorden	Voorlinden	Backershagen, Wiltzanck, Hartenkamp	De Paauw en Bos Ruys	Park Rozenrust
tuinfluiter	1	-	-	tijd	8	2	-	-	1	-	-	2
zwartkop	15	17	16	3	86	4	1	19	7	12	8	3
tjiftjaf	12	11	10	3	68	8	1	26	8	6	6	2
fitis	tijd	2	-	-	77	5	-	-	tijd	-	-	-
goudhaantje	1	tijd	tijd	tijd	1		tijd	-	1	8	1	-
vuurgoudhaantje	tijd	tijd	-	-	1		-	-	tijd	-	-	-
grauwe vliegenvanger	-	-	-	-	2		-	-	tijd	1	tijd	-
staartmees	1	1	1	tijd	8		tijd	-	1	tijd	tijd	tijd
glanskop	2	1	tijd	-	-		-	-	1	1	1	-
pimpelmees	15	11	12	2	82	4	5	13	13	10	10	4
koolmees	12	15	10	3	90	11	8	20	13	10	7	4
boomklever	7	10	1	tijd	4		-	tijd	7	5	6	-
boomkruiper	7	5	5	1	21		-	8	9	10	5	4
wielewaal	-	tijd	-	-	-		-	-	-	-	-	-
gaai	3	3	1	1	15	1	tijd	3	2	-	tijd	tijd
ekster	tijd	1	tijd	tijd	8	3	2	2	tijd	tijd	1	1
kauw	tijd	tijd	tijd	tijd	35	1	tijd	9	10	tijd	tijd	2
zwarte kraai	1	1	4	tijd	17	3	2	6	3	tijd	tijd	1
raaf	-	-	-	-	-		-	-	-	tijd	-	-
spreeuw	-	-	tijd	-	1	8	tijd	tijd	1	tijd	tijd	-
huismus	-	-	-	-	5	30	-	-	-	-	-	-
vink	13	8	3	2	28	5	tijd	11	10	9	2	1
keep	-	-	-	-	-		-	-	tijd	tijd	tijd	-
groenling	tijd	-	-	-	6	4	tijd	1	tijd	tijd	tijd	-
putter	-	-	tijd	-	2	5	tijd	-	tijd	tijd	-	-
sijs	-	-	tijd	tijd	-		-	-	tijd	tijd	tijd	-
kneu	-	-	-	-	36		-	-	-	-	-	-
appelvink	1	-	-	-	1		-	-	-	tijd	tijd	-
goudvink	-	-	-	-	-		-	-	tijd	-	-	-
rietgors	-	-	-	-	3	24	-	-	tijd	-	-	-
Totaal territoria	162	179	150	31	1911	620	43	306	197	154	114	56
Totaal soorten	30	49	50	29	78	63	34	40	83	63	55	31
w.v. met territoria	22	27	31	13	78	77	15	28	41	33	27	22
w.v. tijd. verblijvend	8	22	19	16	FALSE		19	12	42	30	28	9

tijd = tijdelijk verblijvend

+ = wel territoria, aantal onbekend

- = niet waargenomen

Note:

De telgegevens van de Starrevaart zijn eigendom van Sjaak Schilperoort.

Zonder expliciete toestemming is overnemen en gebruik voor andere doeleinden niet toegestaan.

Transformatie bollenveld naar natuurgebied: een groot succes voor vogels

De verstandhouding tussen de natuurliefhebber en de bollenvelden is een wat ambivalente. Al die fraaie geurige en kleurige bloemen staan er immers met hulp van een grote hoeveelheid onveilige giftige bestrijdingsmiddelen. Daar komt bovendien nog het nodige machinale geweld bij kijken. De laatste decennia is veel bollengrond achter de duinrand verdwenen, maar dat is doorgaans ook geen feestje voor de natuur. Projectontwikkelaars kijken daar immers met begerige ogen naar, immers een lucratieve optie voor woningbouw. Nogal wat bollengrond is dan ook gaandeweg verdwenen uit de bollenstreek teneinde de regio van woningen te voorzien. Gevolg: verdere verstedelijking van het platteland.

En dan toch maar snel een positieve wending na deze wat sombere inleiding: langs de duinrand bij Wassenaar zijn rond de millenniumwisseling eveneens bollenvelden getransformeerd. Meer specifieke aanleiding daartoe vormde dat deze wijze van grondbenutting op gespannen voet staat met de waterwinning in het aanpalende duingebied en de daartoe benodigde grondwaterbescherming. Gelukkig was in dit geval geen sprake van een prooi voor projectontwikkelaars met bouwambities maar resulteerde het in teruggave van deze terreinen aan de natuur. Milieuorganisaties, waaronder ook de Haagse Vogelbescherming, hebben zich destijds sterk gemaakt voor deze invulling. Het resultaat mag er zijn. De ontwikkelingen voor de natuur in het algemeen maar vooral ook voor de vogels zijn veelbelovend en soms zelfs spectaculair te noemen. Het betreft drie gebieden die alle tegen de duinrand van Wassenaar aanliggen: de Hertenkamp, de Klip en Lentevreugd. Alle zijn in het grootste deel van de twintigste eeuw geëxploiteerd voor de bollenteelt. Wat het met de vogelstand heeft gedaan wordt hieronder toegelicht en komt meer specifiek naar voren in het cijferoverzicht onderaan.

De Hertenkamp

De Hertenkamp is ongeveer 15 ha groot en ligt vrijwel direct tegen de bebouwde kom van Wassenaar aan. Diversiteit aan flora en fauna heeft zich na de transformatie pijlsnel ontwikkeld. Een bezoekje aan het gebied vanaf de Jagerslaan is eenvoudig en zeer de moeite waard. In ruim een half uur loop je er door- en omheen.

In de 19e eeuw leefden, zoals de naam doet vermoeden, hier binnen een omheining herten, ongeveer een vijftigtal. Toenmalig eigenaar baron Van Pallandt liet het duinterrein aan het einde van die eeuw afgraven en verkocht het zand aan de gemeente Den Haag. Vanwege de groei van de stad en de huizenbouw was die bereid daarvoor goed te betalen. Op het vervolgens geëgaliseerde duinterrein zijn eerst enige tijd groenten geteeld om vervolgens gedurende het grootste deel van de twintigste eeuw in gebruik te zijn voor de bollenteelt. De toenemende bezwaren van vooral het duinwaterleidingsbedrijf voerden de druk op om het terrein een andere bestemming te geven. Daarom is in 2002 is het gebied heringericht en sinds die tijd gaandeweg dit gevarieerde natuurgebied ontstaan, waarin duin, bos en open, vochtig grasland afgewisseld wordt door droog grasland met hier en daar een groepje bomen.

Door de omvorming is in de vogelstand veel veranderd. Broedvogels van vroeger als huismus en patrijs zijn verdwenen maar daarvoor is veel in de plaats teruggekomen. Omdat een groot deel bestaat uit (bloemrijk) grasland valt het totale aantal vogelterritoria wellicht wat tegen maar de variëteit is er niet minder om. Er broeden maar liefst 42 soorten waaronder waterral, ijsvogel, gele kwikstaart en groene specht.

gele kwikstaart

nachtegaal

De Klip

Achter Duinrell en tegenover Rijksdorp, ligt 'De Klip', met 12 ha nog wat kleiner maar eveneens in vroeger tijden een bloembollenveld. Vanaf de weg naar de Wassenaarse Slag is er een mooi uitkijkpunt om de Klip te overzien. De omvorming vond al iets eerder plaats, midden jaren negentig. De gehele organische bovenlaag is destijds verwijderd, variërend van 10 tot 40 cm. Aan de basis voor de afgraving lagen hydrologische berekeningen, waarbij uiteindelijk twee permanent stromende duinbeken zouden ontstaan die het water reguleren dat neerdaalt vanuit het hoge binnenduin van Duinrell en de Bierlap. Het terrein is vlak en open en bevat enkele weliswaar ondiepe maar toch blijvende plassen. Vanaf de eerste jaren werden hier Galloway-runderen en Fjorden-paarden geweid. Sinds de hekken in 2005 zijn weggehaald kunnen de grazers in een veel groter gebied komen en zijn ze dus lang niet altijd te zien.

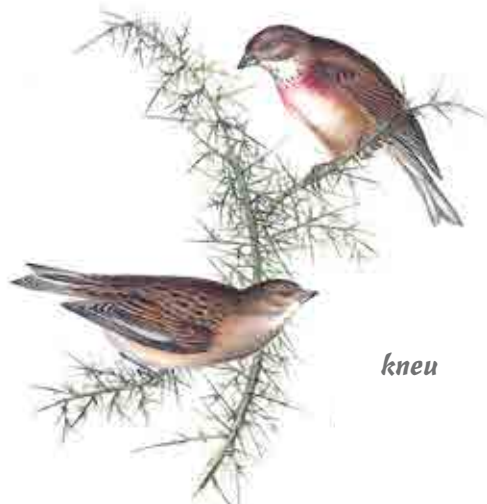
Al lange tijd worden hier nagenoeg onafgebroken broedvogels geïnventariseerd. Tegenwoordig gaat het om 32 soorten waarvan de nachtegaal (7 territoria) het meest algemeen is. Verder doen zangertjes als tjiptjaf, zwartkop, grasmus en braamsluiper het goed. De fluitier is ook enkele keren aangetroffen. Ook buiten het seizoen is er van alles te zien. De variëteit van het kleine terrein bewijst zich door de het feit dat zich dan ook vogels met voorkeur voor een geheel ander biotoop laten zien. In de wintermaanden wordt vanaf de straatweg regelmatig een foeragerende grote zilvereiger waargenomen. Andere steltlopers die zich laten bekijken zijn ooievaar, kleine plevier, oeverloper en lepelaar. Begin oktober is ook de zeldzame bladkoning aangetroffen.

Lentevreugd

Lentevreugd is veel groter en bestaat na wat tussentijdse uitbreidingen inmiddels uit 100 ha natuurgebied. De grote verscheidenheid ervan betekent inmiddels echt smullen voor elke vogelaar. Het is een geslaagd voorbeeld van hoe de geleidelijkheid van de overgang tussen duin en polder kan worden ingevuld. Bij de totstandkoming is een deel van de grond in beweging gebracht en gebruikt om lichte glooiingen in het terrein aan te brengen. Naast een droger gedeelte bestaat ongeveer 30 % uit rietland met kwelplassen. Het terrein wordt begrast door een kudde van ongeveer 50 Schotse hooglanders en 15 koniksparden.

Vandaag de dag komen er maar liefst 65 soorten broedvogels voor. Rietzangerachtigen doen het goed en de aanwezigheid van zelfs de snor met zijn kenmerkende geluid duidt op voldoende uitgestrektheid en vitaliteit van het moerassige gedeelte. De aantallen van kleine karekiet, rietzanger en rietgors zijn lange tijd fors gestegen maar lijken met elk rond de 30 paar inmiddels hun maximum te hebben bereikt. Met 8 paar is ook de blauwborst ruim vertegenwoordigd. Langs het water en in het grasland zijn kleine plevier, Kievit en scholekster te vinden. Toename van soorten als braamsluiper en tuinfluitier vormt een indicatie voor het eveneens toenemende en voldoende veelzijdige aanbod van struiken. Van de gekraagde roodstaart, nog nieuw in 2019, zijn nu 2 paar vastgesteld. Exact dezelfde cijferontwikkeling geldt voor de boomleeuwerik.

De grasmus is met maar liefst 40 paar de meest algemene soort van het terrein. Opvallend is verder de aanwezigheid van vele vinkachtigen. Tegenwoordig ook nadrukkelijk in het broedseizoen met een groeiend aantal putters (11 paar) en liefst 27 broednoteringen voor de kneu. Een enkele soort gaat niettemin achteruit, zoals de wilde eend en huiszwaluw. Maar in beide gevallen is dit conform het landelijk beeld. In de trektijd kunnen oeverloper en witgat worden gezien en in de wintermaanden zijn meerdere waarnemingen gedaan van goudvink en appelvink.

kneu

Inventarisatie van natuurgebieden (voormalige bollenvelden) in 2020

	De Klip	Hertenkamp Wassenaar	Lentevreugd
dodaars	-	1	-
fuut	-	-	2
aalscholver	-	-	-
grote zilverreiger	-	-	-
blauwe reiger	-	-	-
ooievaar	-	-	-
knobbelzwaan	-	1	1
grauwe gans	1	2	4
Canadese gans	1	-	3
brandgans	-	-	-
nijlgans	1	2	4
mandarijneend	-	-	-
bergeend	-	-	2
krakeend	-	1	4
wintertaling	-	-	1
wilde eend	-	6	11
slobeend	-	1	1
krooneend	-	-	1
tafeleend	-	-	1
kuifeend	-	1	6
havik	-	-	-
sperwer	-	-	-
buizerd	1	1	-
torenvalk	-	-	-
fazant	-	-	-
waterral	-	1	6
waterhoen	-	2	4
meerkoet	2	8	16
scholekster	-	1	1
kleine plevier	-	-	2
kievit	1	-	3
watersnip	-	-	-
houtsnip	-	-	-
kokmeeuw	-	-	-
stormmeeuw	-	-	-
kleine mantelmeeuw	-	-	-
zilvermeeuw	-	-	-
holenduif	-	1	-
houtduif	1	-	2
Turkse tortel	-	-	1
halsbandparkiet	1	-	-

	De Klip	Hertenkamp Wassenaar	Lentevreugd
koekoek	-	-	1
kerkuil	-	-	-
bosuil	-	-	-
ransuil	-	-	-
ijsvogel	1	1	2
groene specht	-	1	1
grote bonte specht	1	1	-
kleine bonte specht	-	-	-
boomleeuwerik	2	-	2
veldleeuwerik	-	-	3
huiswaluw	-	-	6
boompieper	-	1	-
graspieper	-	1	37
gele kwikstaart	-	1	-
grote gele kwikstaart	-	-	-
witte kwikstaart	-	1	2
winterkoning	4	2	9
heggenmus	3	1	21
roodborst	2	3	3
nachtegaal	7	1	4
blauwborst	-	-	8
gekraagde roodstaart	1	-	2
roodborsttapuit	1	1	16
beflijster	-	-	-
merel	4	4	16
kramsvogel	-	-	-
zanglijster	2	1	6
koperwiek	-	-	-
grote lijster	-	-	1
sprinkhaanzanger	1	-	14
rietzanger	-	-	36
bosrietzanger	-	-	15
kleine karekiet	-	3	39
spotvogel	-	-	4
snor	-	-	1
braamsluiper	2	1	9
grasmus	3	2	40
tuintluiter	2	1	12
zwartkop	5	3	15
tjiftjaf	6	3	12
fitis	2	-	24

	De Klip	Hertenkamp Wassenaar	Lentevreugd
goudhaantje	-	-	-
vuurgoudhaantje	-	-	-
grauwe vliegenvanger	-	-	2
bonte vliegenvanger	-	-	-
staartmees	-	-	-
glanskop	-	-	1
zwarte mees	-	-	-
pimpelmees	2	1	5
koolmees	6	3	4
boomklever	-	-	-
boomkruiper	1	-	-
gaai	-	1	-
ekster	-	-	1
kauw	-	-	2
zwarte kraai	1	1	2
spreeuw	-	-	2
huismus	-	-	2
vink	2	1	5
keep	-	-	-
groenling	1	1	12
putter	-	-	11
sijs	-	-	-
kneu	-	-	27
appelvink	-	-	-
goudvink	-	-	-
rietgors	-	1	25
Totaal territoria	71	71	538
Totaal soorten	32	41	65
w.v. met territoria	32	41	65
w.v. tijd. verblijvend	0	0	0
Waargenomen, maar niet meegenomen in bovenstaande inventarisatie!			
Soepeend	-	2	-

tijd = tijdelijk verblijvend
+ = wel territoria, aantal onbekend
- = niet waargenomen

Inventarisatie nestkasten

De Haagse Vogelbescherming produceert, plaatst, controleert en beheert nestkasten in de vogelrustgebieden en ook nog in diverse andere groengebieden. De cijfers wijzen uit dat hier jaarlijks actief gebruik van wordt gemaakt, met bezettingspercentages die soms dicht bij de 100 procent komen, ook daar waar in de nabijheid veel natuurlijke nestholtes beschikbaar zijn. In een enkel gebied is recent juist specifiek aandacht voor nestkasten zoals:

Golf Duinzicht

Oppervlakte: ca 10 ha.

Contactpersoon: Nol Baarschers

Golf Duinzicht is gelegen op het sportcomplex Groenendaal Zuid, deels op grondgebied van de gemeente Den Haag, deels op grondgebied van de gemeente Wassenaar. De begrenzing wordt gevormd door het bos van Clingendael, de bebouwing van de Cees Laseurlaan, sportvereniging de Aeronauten, HDM

en The Hague Road Runners en de weg Groenendaal. Het is opgedeeld in 4 deelterreinen, t.w. een parkachtige omgeving aan de Paardenwei en Postalia met een polderbaan-karakter, aangevuld in 2010 met de Amonsvlakte, een prachtig strandwallenlandschap en in 2019 met het landgoed Duyngheest, een Natuurnetwerk (NNN) gebied.

In 2018 is begonnen met het aanbrengen van 20 nestkastjes in de Paardenwei, Postalia en de Amonsvlakte, gesponsord door deelnemers van de club. In 2019 zijn daar 45 nestkastjes bijgeplaatst in het landgoed Duyngheest. In totaal zijn dus 65 nestkastjes geplaatst. Nol Baarschers en Rob Keulemans hebben zich sindsdien ontfemd over het wel en wee van de nestkastjes, geadviseerd door Boudewijn Schreiner van de Haagse Vogelbescherming.

Voor 2021 hebben wij ons tot doel gesteld het bijhouden en in kaart brengen van de vogelstand in bovengenoemde 4 gebieden en het bezettingsbestand van de nestkastjes.

Nestkasten jaarverslag: broedseizoen 2020

In januari 2021 zijn alle nestkasten geïnspecteerd, schoongemaakt en waar nodig vervangen en /of verhangen in voorbereiding op de nieuwe lente, die gelukkig altijd weer gaat komen.

Tevens zijn 5 nieuwe nestkasten die door Hilly Lammers aan Golfclub Duinzicht gedoneerd op verschillende plaatsen opgehangen. Drie daarvan zijn gebruikt ter vervanging van oude nestkasten die onherstelbaar kapot waren of om een andere reden aan vervanging toe waren.

Van de 26 koolmeeskasten zijn er 16 met succes gebruikt. Drie kasten waren in goede conditie maar leeg, 4 kasten konden niet beoordeeld worden omdat zij in de loop van het jaar kapot waren gegaan of van de boom waren gevallen. 60 % succes!

Van de pimpelmeeskasten zijn er 16 aangetroffen met mooi nestmateriaal erin, 9 helaas zonder materiaal. 65 % succes.

Van de 5 speciale kasten voor boomkruipers in het bosgedeelte van ons terrein is 1 kast waarschijnlijk, 1 kast mogelijk gebruikt door boomkruipers, 3 zeker niet. De 3 speciale vliegenvangerkasten zijn helaas niet in gebruik genomen. Vliegenvangers zijn op het terrein ook niet waargenomen maar wie weet wat 2021 ons gaat brengen?

En last but not least de bosuilenkast: deze mooie kast is ook dit seizoen helaas niet door een paartje uilen uitverkoren. We hebben wel een idee waardoor dit zou komen. De kast hangt op een te lage en te open plek. Helaas is het verhangen nogal een klus. Doen we in het najaar van 2021.

pimpelmees

Inventarisatie van nestkastgebieden in 2020																		
	Dr. Abraham Schierbeektuin	Marlot	Meer en Bos (incl. De Eilandjes)	Ockenburgh	Gravin van Bylandt	Henk van Dongen	Vredenoord	André van der Laantuin	Eendenkooi Zuiderpark	Het Litoraal Reigersbergen	Haagse Bos	Parkje van Montfoortlaan	Clingendael	Oosterbeek	Arendsdorp, Oostduin	St. Hubertuspark	ATV Zonnegaarde	Groot Haesebroek
Totaal nestkasten	25	21	10	41	22	12	14	29	10	5	48	8	19	5	13	2	9	18
totaal bezet	12	12	8	25	16	9	10	18	8	2	44	8	15	4	12	2	6	15
w.v.																		
holenduif	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
bosuil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
glanskop	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
pimpelmees	3	6	5	7	6	4	4	7	3	2	20	3	4	1	5	1	2	9
koolmees	7	5	3	18	9	5	4	10	5	-	24	3	10	3	6	1	4	4
boomkruiper	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
kauw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Onbekend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anders dan vogel	1	4	-	1	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bezettings %	48	57	80	61	73	75	71	62	80	40	92	100	79	80	92	100	67	83

Monitoring weidevogels 2020 Duivenvoordse- en Veenzijdse polder

Contactpersoon: Adri Remeus

In onderstaande tabel zijn de resultaten over de afgelopen 16 jaar uiteengezet.

Soort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
knobbelzwaan	5	6	4	4	5	1	1	5	5	1	1	1	0	1	0	1
bergeend	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	2	1	1	2	1	0
krakeend	11	15	13	18	21	32	27	31	30	27	28	17	20	8	17	3
zomertaling	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
slobeend	7	3	2	3	4	3	3	1	2	6	2	1	0	3	0	0
kuifeend	8	7	10	9	6	11	9	10	20	12	10	6	6	5	4	1
tafeleend	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
scholekster	23	21	17	17	14	23	22	14	15	11	6	4	3	2	2	3
kievit	40	39	38	35	39	32	41	32	28	31	44	35	11	9	2	18
grutto	9	10	9	8	11	6	8	6	9	14	11	10	2	0	0	1
wulp	3	2	3	3	2	4	1	2	6	5	3	3	1	2	2	2
tureluur	16	11	12	10	13	17	16	10	9	25	12	8	6	5	4	4
graspieper	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

Enkele opmerkingen per soort

Bergeend

De bergeend is een vaste gast in de polder die vaak de naaste omgeving van opstallen opzoekt, maar tot een broedgeval kwam het dit jaar niet.

Krakeend

De terugval in 2018, die haaks stond op de landelijke trend, werd in 2019 duidelijk omgebogen, in lijn met de landelijke toename van deze soort. In 2020 steeg het aantal verder; mogelijk heeft deze soort meegelift op de betere habitatomstandigheden, die het gevolg zijn van de verhoging van het waterpeil in de dwarsloten tussen het Kerkehoutbos en de Plas van König.

Zomertaling

Dit blijft een incidentele broedvogel.

Slobeend

Na afwezigheid in 2019 was er dit jaar weer een territorium. Bij de eerste BMP-ronde (begin april) waren er nog vier paartjes aanwezig. Hopelijk leidt de verhoging van het slootwaterpeil tot een verdere stijging van het aantal territoria.

Kuifeend

Na een gestage afname vanaf 2014 lijkt de kuifeend zich nu, met in 2020 zes territoria op een lager aantal te stabiliseren.

Tafeleend

Incidentele broedvogel, met één paar in 2016.

Scholekster

De omschrijving 'vijf voor twaalf' lijkt voor deze soort nog steeds te gelden. In 2020 werden drie territoria vastgesteld, één meer dan in 2019. Het is van scholeksters bekend dat zij hun leven lang trouw kunnen blijven aan een gekozen territorium; ook in onze polder zitten de paartjes vaak op dezelfde plek. Maar bij achterblijvende (of ontbrekende) jongenproductie kan het moment dichterbij komen dat deze soort uit de polder verdwijnt.

Kievit

In het verslag over 2019 schreef ik over deze soort: *"Landelijk wordt een sterke achteruitgang van de kievit gemeld. In onze polder was vooral de achteruitgang van 2016 naar 2017 wel heel opvallend. Was er in 2018 nog hoop dat de afname zou gaan afremmen, met twee schamele paartjes (die geen jongen hebben grootgebracht) moet gevreesd worden dat ook de kievit op het punt staat als broedvogel te verdwijnen uit onze polder"*. Hoe anders was 2020. Nadat er in februari al enkele tientallen kievit en aanwezig waren (waarschijnlijk aangetrokken tot een voedselbron als gevolg van het vele regenwater dat op de percelen stond) kon aan het eind van hun broedseizoen een aantal van 18 territorium houdende paartjes worden opgetekend. De combinatie van een natte winter en een verhoging van het slootwaterpeil heeft deze soort (van de weidevogels de minst kritische) in de kaart gespeeld en maakt nu al nieuwsgierig naar 2021!

Grutto

De grutto is, na twee jaar afwezigheid, teruggekeerd in de polder met een succesvol broedpaar; ook deze

hervestiging zal niet los kunnen worden gezien van de verhoging van het slootwaterpeil, dat resulteerde in glooiende oevers; dat is ideaal voor naar voedsel zoekende grutto's. Gelet op alarmgedrag heeft dit paar zeker jongen groot weten te brengen.

Wulp

In maart kwamen twee paartjes terug en zij bleven, maar één paar ging niet tot broeden over.

In de eerste helft van juli trof ik drie jonge wulpen aan; zij werden bewaakt door één oudervogel. Een klein stuk van het land was toen al gemaaid en er dreigde in juli verder gemaaid te gaan worden. In snel overleg tussen Staatsbosbeheer, de pachtende boer en mij werd besloten een stuk van 9,5 hectare niet te maaien (dat was het deel van de polder waar de jonge wulpen zich bij voorkeur ophielden). Na 26 juli waren de wulpen vertrokken en kon dit stuk land alsnog worden gemaaid. M.i. een fraai staaltje van actieve weidevogelbescherming. Het is geweldig dat de wulp met zijn mooie roep zich nog thuis voelt in onze polder. Overigens was er tot begin juni ook een groep niet-broeders van 13 exemplaren aanwezig.

Tureluur

De afnemende trend over de jaren vanaf 2014 is gestopt, maar het aantal van vier territoria blijft wel mager. De tureluur staat bekend als kritisch, maar het is bekend dat glooiende oevers gunstig zijn voor naar voedsel zoekende adulte vogels en hun jongen. De vier paartjes toonden sinds ongeveer 20 mei alle alarmgedrag; dit wijst op succesvol broeden.

Graspieper

Incidentele broedvogel.

Vogelwerkgroep Solleveld

Coördinator: Ton van Schie

Verslag en tellingen zijn exclusief Vogelrustgebied Ockenburgh (zie elders)

Solleveld is een onderdeel van N2000 gebied Solleveld & Kapittelduinen, dat jaarlijks door de leden van VWG Solleveld in zijn geheel volgens de BMP-methode van Sovon wordt geteld, het getelde oppervlakte omvat ongeveer 380 ha, verdeeld over 11 telgebieden. 2020 was een bijzonder jaar met een aantal veranderingen in beheer, het Hoogheemraadschap startte een pilot met het openstellen voor het publiek van een deel van de zeevering ter hoogte van de zandmotor, ook gaat het verder met het inzetten van schapen en geiten voor het terugdringen van verruiging, exoten en verstruweling, dit alles kan gevolgen hebben voor de broedvogels aldaar, zoals nachtegaal, braamsluiper en andere soorten die afhankelijk zijn van struiken en ondergroei.

Bij duinbeheerder Dunea is de openstelling met kaarten gewijzigd, wat weer effecten heeft op de aantallen

bezoekers en hun gedrag, en daarbovenop nog de maatregelen rond Covid19, dat was voor ons best even schrikken en slikken, met een forse toename van het aantal sluippaden, de effecten op broedvogels gaan wij in de komende jaren pas zien.

De belangrijkste veranderingen broedvogels tegenover voorgaande jaren.

Voor de meeste soorten waren er slechts kleine veranderingen in aantallen, wel in totaal ruim 100 territoria meer en twee soorten meer, waarbij slechts een handvol soorten voor het grote verschil zorgde.

De aalscholver waarvan de aantallen leken te stabiliseren namen dit jaar flink toe van 254 naar 322 paren, Ganzen en eenden deden het goed. De waterral was met 9 paar opvallend talrijk. Grote en kleine bonte specht deden het prima, en ook weer eens een veel beter jaar voor de koekoek, evenals de gekraagde roodstaart, de boomleeuwerik heeft nog een forse groei.

Al met al een goed broedseizoen.

waterral

Vogelringstation Meijendel

Coördinatoren: Vincent van der Spek en Rinse van der Vliet

2020 was een leuk, succesvol en soms verrassend jaar. Het is haast overbodig om te vermelden dat de coronacrisis de wereld in zijn greep hield. Gelukkig bleef iedereen in de ringgroep gezond. Er was gedurende enkele perioden een restrictie op het aantal personen dat mocht ringen, en excursies moesten worden afgezegd, maar verder waren er weinig effecten op onze activiteiten. In totaal ringden we in Meijendel op 90 dagen (ca. 530uur) tussen februari en december 6.616 vogels en vingden we 1.266 geringde vogels terug (14% op het totaal), ongeveer 10% meer dan het gemiddelde over de tien jaar daarvoor. In 2020 werd de grens van 100.000 in deze eeuw geringde vogels geslecht. Aan het eind van het jaar stond de teller op 104.773.

De vogels werden voor de volgende projecten geringd:

1. broedvogelonderzoek CES (Constant Effort Site-project),
2. voorjaarstrek, dispersie en najaarstrek,
3. DNA-onderzoek naar braamsluiers en tjiftjaffen,
- 4, zoönosen onderzoek,
5. RAS (Retrapping Adults for Survival) oeverzwaluw (pilot),
6. RAS bokje.

Van 43 soorten vingden we meer exemplaren dan het langjarige gemiddelde. Voor tien van deze soorten was 2020 zelfs het beste jaar ooit. De vangsten waren verdeeld over 80 soorten, iets meer dan het gemiddelde over 2010-2019 (78). Er werden geen nieuwe baansoorten geringd. Grote afwezigingen dit jaar waren sperwer en – voor het eerst deze eeuw – glanskop. Daar stonden enkele verrassingen tegenover. De zeldzaamste soorten die gevangen werden waren struikrietzanger (onze 2e), Noordse nachtegaal (3e), twee bruine boszangers (4e en 5e) en waterrietzanger (nota bene met Franse ring; 6e). De CES was goed. Het aantal adulte vogels was gemiddeld, maar het aantal jongen was vrij hoog. In tegenstelling tot in 2019 werden toch weer veermonsters van tjiftjaffen verzameld voor genetische analyse, vooral in het late najaar. Van in totaal 214 vogels van 32 soorten werden bloedmonsters genomen in het kader van een landelijk onderzoek naar pathogenen die (mogelijk) op mensen overdraagbaar zijn. Actueel vanwege Covid-19, maar

zeker ook omdat dit jaar (elders) in Nederland voor het eerst West-Nijlziekte is vastgesteld, zowel bij bemonsterde vogels als bij mensen. Daarnaast participeerden we in een nieuw landelijk onderzoek naar zoönosen door middel van het vangen van steekmuggen. Het in 2018 ingezette spreuwenonderzoek werd door technische problemen wederom een jaar uitgesteld. Buiten Meijendel werden in het kader van een RAS-project ook nog 14 bokjes geringd. Vogelringstation Meijendel figureerde dit jaar ten slotte in een leuk tv-item van VARA's Vroege Vogels.

Zie bron voor meer uitvoerige informatie

https://trektellen.nl/static/doc/Vrs_Meijendel_jaarverslag_2020.pdf

rietzanger

Vogelwerkgroep Meijendel

Coördinator: Frans Hooijmans

In 2020 werden in totaal 8172 BMP-territoria vastgesteld, verdeeld over 99 soorten. Eigenlijk zijn het er 100. Niet meegeteld is het broedgeval van de kerkuil in het bezoekerscentrum 'De Tapuit'. Reden: dit stukje Meijendel is (in tegenstelling tot het overgrote deel ...) dit jaar niet geteld.

Met als maatstaf het totale aantal territoria komt 2020 op de 21e plaats binnen de 31 sinds 1990 verstreken jaren. Dat is een vrij lage notering, maar het aantal territoria is wel meer dan het gemiddelde over de afgelopen tien jaar (Tabel 1). Als we kijken naar het totale aantal in Meijendel broedende soorten, komt 2020 echter op de eerste plaats binnen de periode 1990-2020.

Na twee jaar afwezigheid dook de geoorde fuut in 2020 weer op als broedvogel in Meijendel. In kavel 4/5 werd één territorium vastgesteld.

Voor de dodaars was 2020 echter wederom (net als 2019) een extreem goed jaar met 51 territoria. Oeverzwaluwen groeven dit jaar op 3 verschillende plekken in totaal 20 nesten. Of het daadwerkelijk succesvol broedsels heeft opgeleverd is de vraag, gezien de overwegend losse structuur van het duinzand waarin de hollen werden uitgegraven. Zo was op een plek het bovenste deel van de wand met nesthollen erin binnen een week met hollen en al ingestort.

De blauwborst hield het opmerkelijk hoge aantal territoria van 2019 vast, opnieuw 26 in totaal. Voor de rietzanger was het een uitmuntend jaar. Deze soort zette de opgaande lijn sinds 2013 voort en kwam uit op 23 territoria, evenveel als in het eerdere recordjaar 1996. Er zijn twee broedvogels vastgesteld van grazige vegetaties die slechts incidenteel in ons duingebied broeden. Dat waren de tureluur en de kwartel, elk met één territorium. Voor de cetti's zanger is de aanwezigheid in 2020 de voorbode van een mogelijk sprankelende toekomst in ons duingebied. De 24 territoria zijn bijna een verdrievoudiging van de negen territoria een jaar eerder. Voor het eerst sinds het begin van de BMP-tellingen in 1984 bevond zich een territorium van de slechtvalk in het onderzochte gebied. Voor enkele soorten van opgaand,

gesloten bos was het aantal territoria hoger dan in elk van de voorgaande 36 teljaren. Dit gold voor grote bonte specht, kleine bonte specht, grote lijster en boomklever. De houtduif zette in 2020 de neergaande trend voort en bereikte met 42 territoria een nieuw dieptepunt. Dat is slechts acht procent van het aantal territoria toen de tellingen midden jaren '80 van start gingen.

Zie verder:

<https://www.dunea.nl/duinen/magazine-hollands-duinen>
nummer 78, pag. 35 e.v.

Tabel 1. BMP-resultaten Meijndel in 2020 per geïnventariseerd kavel.

	1A	1B	2	3	4/5	6	7	8	10/ 12/ 76	12A	13	13S	14	15	16	17A	17B	31	32	33
dodaars	9	2		1	5	1	3		6	1		1	5	1	5	4	1		5	3
fuut	2	2	4	3	1				3	1			2			1	1			1
geoorde fuut					1															
aalscholver	324	285	29											68	58	23				
roerdomp	1	1	2	2												1				1
knobbelzwaan		1	1	2	1				2			1	1		2	1				
grouwe gans	6	4	3	8	2	2	1		3				3	1	4	10	2		3	
soepgans	1						1													
Canadese gans	3	1	1	1	2	1	3		4	1			1	1	1	1			1	1
nijlgans		1			1		1		2							1				
bergeend													1							
krakeend	2	1	2		3		2		8				2	1	3	6	1		3	2
wilde eend	2	2	2	10	3	6	4		4	2		1	2	2	7	9	3		1	1
soepeend		1					1		1											
slobeend																				
krooneend	3	3	3	2	3		2		9				1		3	6	1			1
tafeleend	3	1	1	1	5		3		7				6	1	4	3	2		2	1
kuifeend	2	1	1	1	5		6		16	1					6	10	4		3	1
havik		1					1		1											
sperwer																				
buizerd				2			1	2	1				1							1
torenvalk																				
slechtvalk																				
kwartel																	1			
waterral							2						1							
waterhoen	4		2	2			1		3				5	1	2	2				1
meerkoet	7	5	14	12	8	1	6		20	3		1	9	2	13	13	5		16	5
scholekster																				
kleine plevier					1		1		1				2			2				
kievit									1			1	5			1				
tureluur									1											
houtsnip																				1
holenduif							1													
houtduif		1		1	1		1	4	2							1	2	3	1	1
Turkse tortel									1							1	1			
halsbandparkiet																				
koekoek	1	1	1	2	1	2	2	1	1				1	1	1	2	1		1	
bosuil									1											
ransuil							1		1											
ijsvogel	1	2	1		1															
groene specht								1											1	
grote bonte specht	3	4	2		3	3	6	4	3	5			1				1	3		3
kleine bonte specht	2	2	1			1	2	1	3										1	
boomleeuwerik	3	2	2	2	1	2	3	7	9	5	2	8	4	5	9	9	5	2		2
oeverwaluw											3				8					
boerenwaluw																				
boompieper		2		2	4		4	3	3	12						1				
graspieper											1	5	3	3	4	5	1	1		4
gele kwikstaart																				
witte kwikstaart					1		1													
winterkoning	20	12	11	11	10	6	9	11	10	2	2	5	6	5	10	10	5	4		10
heggenmus	12	12	16	6	3	5	6	12	13	4	6	36	14	11	16	15	9	8	5	14

35	36	42	43	45	46	53	54A	63	64	66	71	72	74	75	75A	77	83	84	91	105	Som	Som excl. kavel 36
			2	7												2	2	2		1	69	69
				2	1																24	24
																					1	1
																					787	787
																					8	8
				1	1											1	1			1	17	17
			1	5	1								1			2	1		10	2	75	75
																					2	2
			1		2	1							1			1			2		31	31
			1										1			1			2	2	13	13
																1					2	2
				3												1			3	1	44	44
			1	7	2								1			2	2	1	5	6	88	88
				1												1				2	7	7
				1																1	2	2
				3												6					46	46
			1	4												3		1			49	49
				11	1											4		1	1	1	76	76
		1	1														1	1			7	7
							1														1	1
			1	1		2	1				1		1	1					1	1	18	18
		1																			1	1
		1																			1	1
																				1	4	4
			2															1		2	28	28
			3	13	2								2			13	3	3	5	8	192	192
																			1	1	2	2
																1					8	8
	1	1											1			1					12	11
							1	1													1	1
			2				2					1				1			4	1	12	12
	1	8	1		1	1	5			1	1		1	1		1		2	6		48	47
																					3	3
		1	1				7						1					1	2		13	13
	1	1	1			1								1							24	23
			1			1	1		1	1	1				1				1		9	9
																					2	2
																			1	1	7	7
		3	1			1	1	1	1	1	2			1				1	2	1	18	18
		7	4	1	2	10	10	4	6	5	6	3	1	2	2	7	3	4	5	1	124	124
		2	1			1	1	1		1						1	2	1			24	24
7	5	3	1	6	1	3		7	8	6	3		2	14		2	6	2			158	153
																	9				20	20
										8											8	8
	4	1	1		3	11	1	9	11	4	3			3			2	2	1	1	88	84
5	2	1																		1	36	34
																				1	1	1
		4	1							4				2		1			1	1	16	16
1	3	18	9	8	2	14	11		10	4	2	1	4	3	3	8	5	10	16	2	293	290
14	8	14	5	8	3		2	4	6	3	5		3	8	4	5	5	3		1	324	316

Tabel 1. BMP-resultaten Meijndel in 2020 per geïnventariseerd kavel (vervolg)

	1A	1B	2	3	4/5	6	7	8	10/ 12/ 76	12A	13	13S	14	15	16	17A	17B	31	32	33
roodborst	7	4	2		4		11	9	10	10	1		2			2				3
nachtegaal	11	7	13	14	6	11	7	10	19	8	4	24	15	13	19	14	8	9	5	24
blauwborst												12	6	1	3	4	1			
zwarte roodstaart																				
gekraagde roodstaart	1	2			1	1	8	8	9	10	2			1	1	1		3		3
roodborsttapuit					1		1	1	1	1	1	8	5	5	5	5	2	1	1	4
merel	13	15	8	5	4	6	11	13	14	7	3	4	7	1	5	4	3	9	5	9
zanglijster	11	3	4	2	1	2	6	3	7	1	2	2	5		1	1	2	3	2	4
grote lijster						1		2												
Cetti's zanger	2	3	7	7											6	2	1			
sprinkhaanzanger	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	7	5	1	2	1	2		1	
rietzanger	1	3	5	2	2	2							1		1	2	1		3	2
bosrietzanger			6		1		1		1			1	1					1	1	1
kleine karekiet	23	18	28	15	4	4			1				12	6	12	14	4		3	10
spotvogel																				
braamsluiper	5	5	6	5	3		6	3	9	2	3	7	7	4	8	5	3	3	5	4
grasmus	16	15	25	16	10	6	14	18	14	7	8	56	17	23	34	22	12	15	11	22
tuinfluiter	11	7	10	8	6	4	3	7	6	3	2	5	7	7	10	6	5			2
zwartkop	24	15	18	16	8	6	12	11	13	11	2	2	7	6	11	9	4	7		14
fluit																				
tjiftjaf	26	17	19	22	14	7	13	14	15	14	2	3	6	7	11	10	5	6	4	16
fitis	30	19	19	21	8	14	23	19	21	25	5	57	17	17	25	25	11	6	7	13
goudhaan							1	1											3	
vuurgoudhaan																				
grauwe vliegenvanger							2		2		1									
staartmees	2	2	3	1	2		2	1	4	1	1		2			1		1		3
glanskop		2	1		3			1	2	1								1		
kuifmees																				
zwarte mees																				
pimpelmees	8	8	5	4	9	1	6	5	6	7	2		3	1		3	2	6	1	7
koolmees	11	9	12	11	9	12	15	11	16	15	3	9	5	3	5	3	4	5	4	8
boomklever																				
boomkruiper	2	3	1		2	1	6	7	3	3	1					1		1		4
wielewaal																				
gaai	2	2	2	2	2	1	3	2	2	2		2	1	1	1			1	1	3
ekster					1			2	1							1	2	5	3	1
kauw								2												
zwarte kraai	1		2	2	1	2	2	1	3			2			1	2	2	2	3	3
spreeuw																				
huismus																				43
vink	17	17	9	15	8	12	15	14	17	11	4	5	5	3	5	7	5	11	4	12
groenling	2	1	2				2	1	5				1		3	1		3	1	1
putter									3											
sijs																				1
kneu			1				2	1	2		3	10	5	6	4	6	1	2	1	3
kleine barsmsijs											1									
goudvink		1					1	1	1				1		1					
appelvink							1		2	1										
rietgors	2	1	3	1					1			2	5	2	3	2	1			1
Totaal	642	532	313	241	177	124	250	215	351	178	66	277	224	211	333	292	127	167	111	231
Aantal soorten	44	49	46	39	48	30	53	38	60	32	26	28	47	33	42	52	40	31	33	45

35	36	42	43	45	46	53	54A	63	64	66	71	72	74	75	75A	77	83	84	91	105	Som	Som excl. kavel 36
1		9	14	5	2	34	13	6	8	6	3	2	2	5	6	3	6	10	12	3	215	215
3	7	15	15	8	5	5	3	6	22		7		7	1	4	10	6	6	1	1	373	366
1																1					29	29
		2	1																		3	3
	1	7	6			24	11	9	15	3	3		1	12	4	6	6	3	2		164	163
7	5	3		1				2	3	5	2		1	1		1				1	74	69
4	4	10	14	7	13	14	12	6	8	10	6	2	4	9	3	8	6	7	13	4	310	306
		2	6	2	1	5	3		2	4	2	1	2	3	2	5	3	2	6	1	114	114
						1	1	2	1	1	1			1							11	11
																					28	28
2	1										1		1				1				42	41
																					25	25
			5																		19	19
			6	2															5	3	170	170
																1					1	1
2	3	7	5	4	1	3	1	5	3	4	2		2	4	2	2	5	3		1	152	149
13	10	11	17	21	8	3	3	9	19	6	4		3	5	2	9	13	5	2	2	526	516
2	3	5	11	7	1	1	2	5	6	2	2	1	2	2		7	4	4	1	1	178	175
	3	15	22	13	7	24	15	3	13	6	4	2	5	6	5	12	7	6	7	3	374	371
							1														1	1
1	5	20	17	12	7	24	12	7	11	4	4	2	6	8	2	13	7	9	8	3	413	408
9	17	5	10	22	11	13	3	14	22	3	12		2	13	2	14	13	4			571	554
							1					2							1		9	9
		1																			1	1
		1					1			1											8	8
1	1	3	1	2		1	2	1	1	1	1			3	1	1	1	1	1		49	48
		1				1	2	1			1	2		1	1	1			1		23	23
						3	1	1			2	1									8	8
												1									1	1
	4	8	8	3	4	13	8	7	9	8	5	2	2	6	4	4	3	4	13	1	200	196
4	4	12	13	8	9	25	16	11	20	9	11	3	6	11	7	10	6	8	13	3	379	375
						7	6			3	1	1						1	7		26	26
		5	2			11	9		6	6	4	2	1		2	3		3	9		98	98
				1		1		1													3	3
	1	3	3	3		3	3	2	2	2	3	1		1		2	2	2	2	1	66	65
1	1	2					2			3	1					2					28	27
		2	1				10												10		25	25
	1	8	2	1	1	1	1			1	1		1	1		3		1	3	1	56	55
		4					1			10					1				1		17	17
		2												5	5						55	55
3	4	22	15	12	5	27	13	8	15	8	7	4	2	9	4	30	9	9	10	1	413	409
		4		1			1			3			1	2	2	3				1	41	41
		4	1			2	1			5		1		2		2					21	21
					1																2	2
5	1	1	1							1				3		1					60	59
																					1	1
											1										7	7
		2		1							1						1				9	9
																1				1	26	26
86	101	267	235	220	97	292	202	132	229	153	116	35	71	150	69	230	133	123	197	73	8273	8172
20	27	50	44	38	28	35	43	26	26	37	36	20	32	34	23	50	31	34	41	41	99	99

Vogelwerkgroep Berkheide

Coördinator: Gerrit van Ommering

Tussen de Wassenaarse Slag en Katwijk ligt het fraaie duingebied Berkheide. In het vogelonderzoek alhier worden ook consequent de aan de rand van het binnenduin gelegen Pan van Persijn en Lentevreugd (zie eerder in dit rapport) meegenomen. In het terrein wordt al sinds 1954 geteld, de schat aan gegevens die al zo lang bestaat blijft zich maar uitbreiden.

In Berkheide als geheel zijn 4395 territoria verspreid over 83 soorten vastgesteld. De volgende top 10 aan broedvogels is daarbij te noteren:

1. grasmus	382	6. aalscholver	218
2. fitis	376	7. vink	199
3. nachtegaal	277	8. koolmees	185
4. heggenmus	270	9. merel	169
5. tjiftjaf	220	10. zwartkop	166

De aalscholver, die zich in 2011 voor het eerst vestigde met 10 nesten, valt qua aantallen inmiddels licht terug. In 2019 vond een voorzichtige vestiging van een andere kolonievogel plaats: de oeverzwaluw. Dit zette zich door in 2020 met 11 nesten.

Opvallende broedvogels in Berkheide zijn verder: appelvink, kleine plevier, wielewaal en kerkuil (2). Tevens is ook hier de cetti's zanger (22) aan een snelle opmars bezig.

Zie verder:

<https://www.vwgberkheide.nl/wordpress/jaaroverzichten-broedvogels-berkheide/>

Vogelwerkgroep Starrevaart

Coördinator: Sjaak Schilperoort

De Vogelplas Starrevaart is aangelegd als vervanging van een natuurgebied dat zich eerder bevond in het noordelijke deel van Vlietland, de Meeslouwerpolder. Daar wordt sedert medio jaren tachtig zand gewonnen. Vanaf min of meer het begin van de plas, in 1987, is het gebied door Sjaak Schilperoort geteld, met uitzondering van 2014 t/m 2017 toen Frans Hooijmans tijdelijk de honneurs waarnam. Sjaak heeft het gebied inmiddels 27 jaar integraal geteld.

Net als elders blijkt de cetti's zanger hier flink in de lift te zitten met inmiddels 3 paar. Ook voor snor (3) en de blauwborst (8) was het een goed jaar.

Het Schelpeneiland kalft langzaam af. Voor visdieven is er steeds minder plek, de broedkolonie krimpt hierdoor, nu nog 19 paar. Van de kokmeeuw konden nog 107 paar worden vastgesteld.

De rosse stekelstaart broedt ook in het gebied. De bestrijding van deze soort is in 2020 in heel Zuid-Holland gestart, en sinds 2020 ook op de Vogelplas Starrevaart.

cetti's zanger

De uitvoering gaat in nauw overleg met de bestrijders. Onder de groep tijdelijk aanwezig maar niet gebroed vallen: smient, zomertaling, bruine kiekendief, waterral, baardman, nachtegaal en zwarte roodstaart.

Ooievaarsringproject 2020

Coördinator: Caroline Walta

Om onderzoek te doen naar de ooievaarspopulatie in Den Haag en omgeving, startte de Haagse Vogelbescherming in 2012 een ringproject. Doel is meer inzicht verkrijgen in o.a. de grootte van de regionale ooievaarspopulatie, herkomst, broedsucces, foerageergebied, trekbewegingen en overleving. De gegevens worden vastgelegd in de landelijke database van het Vogeltrekstation (ringen) en Sovon Nestkaart (nesten).

Het ringproject betekent meer dan alleen onderzoek: geringde jongen die in de vogelopvang worden binnengebracht, kunnen na herstel worden teruggeplaatst bij het juiste nest en dus in een voor hen veilig territorium. Verder geven we excursies, lezingen en werken mee aan de landelijke weblog www.beleefdelente.nl. Bovendien is er contact met ons te leggen bij overlast door bijvoorbeeld nesten op schoorstenen. Met elkaar in gesprek gaan is ons streven, weet ons te vinden via info@haagsevogels.nl.

Omstandigheden

Op veel plaatsen waren ooievaars ongeveer een week eerder dan vorige jaren begonnen met broeden. Die voorsprong had een voordeel, want voor latere broedsels was er door de droge hete zomer nauwelijks nog voedsel beschikbaar voor kleine jongen (basismaaltijden bestaan uit regenwormen, kevers, insecten). Verder konden we niet om Covid heen, wat een jaar ... Het virus had geen directe consequenties voor de vogels, maar het monitoren van de Haagse ooievaarspopulatie liep wel anders.

Caroline Walta vertrok in mei naar Ooievaarsbuitenstation/opvang De Lokkerij in Drenthe. Wegens verlies van haar baan door de Covid maatregelen was ze hiertoe in de gelegenheid. 'Geluk bij een ongeluk', want het station zat tijdens het hoogseizoen in de opvang om hulp verlegen. Afgezien van twee korte bezoeken aan Den Haag, is ze daar tot september gebleven om het recordaantal opgevangen ooievaarsjongen (bijna 60!) te verzorgen.

Overzicht van nesten en uitgevlogen jongen

Aantal bezette nesten: 17	Aantal uitgevlogen jongen: 22	Gegevens van geringde ouder(s)#
Den Haag Smaragdhorst 258-276	0	1907 Herwijnen 1993, v 9165 Heemstede 2008, m
Den Haag Suzannaland blok 3	2	ongeringd paar
Den Haag Suzannaland blok 2	0	4E675 Leidschendam Schakenbosch 2016, m 4E109 Heemstede 2016, v †
Den Haag Suzannaland blok 1	0	ongeringd paar
Den Haag Britse School	0	ongeringd paar
Den Haag Manege Berestein	2	ongeringd paar
Voorburg Molen de Vlieger	2	ongeringd paar
Leidschendam Oostvlietweg	2	M5839 België Mechelen 2006, v
Leidschendam Noortheylaan	2	2E681 Warmond 2013, v
Leidschendam Kniplaan	1	3E799 Rijswijk Don Bosco 2015, v
Leidschendam Schakenbosch	3	3E733 Rijswijk Don Bosco 2014, v 2E619 Voorburg Molen de Vlieger 2014, m
Leidschendam Stompwijkseweg	2	2E344 Woerden 2012, v
Leidschendammerhout	0	3E750 Wassenaar Kasteel Oud-Kasteel, m
Rijswijk Don Bosco	3	2050 Woerden 1993, m
Rijswijk P. Werthweynstraat	1	ongeringd paar
Wassenaar Kasteel Oud-Wassenaar	2	ongeringd paar
Wassenaar SBB terrein	0	4E110 Heemstede 2016, o

#) ringnummer geboorteplaats en -jaar, geslacht
m=man; v=vrouw; o=onbekend, om het geslacht van een ooievaar te kunnen vaststellen, is het nodig een paring te zien

De meeste zijn in goede conditie uitgevlogen en op trek gegaan. De eerste ringmeldingen uit Frankrijk en Spanje zijn al binnen.

In de Haagse regio is dit jaar niet geringd, het was lastig te bewerkstelligen door de combinatie van de Covid-restricties en het verblijf van Caroline in Drenthe. Tijdens haar korte bezoeken aan Den Haag heeft ze wel rondes gemaakt langs de nesten. Verder onderhield ze nauw contact met Haagse waarnemers. Kwam het door het toch al vreemde jaar, of was er dit seizoen op bijna elk nest wel 'iets' aan de hand?

Nesten

Het was onrustig op de nesten van de drie flats aan Suzannaland.

Blok 1: het ongeringde stel paarde wel, maar het is wederom niet van een broedsel gekomen. Mogelijk speelt onvruchtbaarheid een rol, want al sinds hun vestiging in 2017 is het paar 'kinderloos'.

Blok 2: sinds najaar 2019 is er geen teken meer van de man met ring 5323 (Gorssel 2002, m) en kapers hadden het op het nest voorzien. Het leek erop dat 4E675 (Leidschendam Schakenbosch 2016, m) en 4E109 (Heemstede 2016, v) zich daar gingen vestigen. Eind maart paarden ze op het nest, maar op 8 april kwam de mededeling dat 4E109 dood was gevonden langs het spoor bij Mariahoeve. De 4E675 zat soms op het nest aan Suzannaland, dan weer op zijn vorige bouwsel in Leidschendam op de kerktoeren achter de Burgemeester Sweenslaan. Van een nieuwe partner en jongen is het niet meer gekomen.

Blok 3: het ongeringde paar bracht 3 jongen groot, maar op 29 juni – vlak voor het uitvliegen – kwam de mededeling dat één van de grote jongen dood op het nest lag.

Het waren ook roerige tijden in Leidschendammerhout het weidegebied naast Vogelplas Starrevaart. De 3E750 (Oud-Kasteel Wassenaar 2015, m) bouwde een tweede nest op een andere (veel lagere) omgeknapte boom naast het fietspad. Op zijn eerste nest kreeg hij bezoek van zijn 'buurvrouw' (M5839 met witte kleurring 0625 Mechelen 2006, v). Er werd een paring vastgelegd, maar toch is zij definitief teruggekeerd naar haar ongeringde man op het nest aan de Oostvlietweg, waar 2 jongen zijn uitgevlogen. De 3E750 bouwde verder aan zijn nest(en), maar bleef solo.

Leidschendam De Tol: begin 2020 werd de gsm-mast op het dak van de flat vervangen en daarmee is het

ooievaarsnest verdwenen. De Haagse Vogelbescherming heeft contact gehad met de Omgevingsdienst Haaglanden en KPN, maar het was al te laat. Dit nest is overigens nooit succesvol geweest, in de omgeving waren al maanden geen ooievaars gezien en de werkzaamheden hebben ruim voor het broedseizoen plaatsgevonden, dus er was geen zaak van te maken. Later zijn er ook geen ooievaars meer waargenomen.

Den Haag Britse School: het seizoen leek succesvol te starten met een bezetting van het nest, paringen en ouders in broedhouding, maar half april werd één van de vogels gezien met een bot door de snavelzak. Wellicht heeft dit zorg voor eventuele jongen bemoeilijkt? In ieder geval lag het nest er na half juni verlaten bij. Het is onbekend wat er is gebeurd met de gewonde ooievaar, we hebben geen meldingen ontvangen van de dierenambulance of vogelopvang.

Voorburg Molen de Vlieger: het ongeringde paar bracht 2 jongen groot (minder dan de kwartetten van vorige jaren). Na de eerste vluchten keerden de jongen succesvol terug op het nest om er te rusten en slapen, alleen toen waren het er geen 2, maar 3! Een jong van een nest elders (ongeringd, herkomst onbekend), had zich aangesloten en werd volledig geaccepteerd op het nest. Het mocht gewoon mee-eten van het voedsel dat de oudervogels aanvoerden. Het drietal is in het najaar op trek gegaan.

Wassenaar Staatsbosbeheer terrein: de opstallen, inclusief de palen van de oude hooiberg zijn volgens vooraf aangegeven plan gesloopt. Een stuk verderop stond een goede ooievaarspaal, daarom hoefde er geen alternatieve nestgelegenheid gemaakt te worden. De paal werd direct in gebruik genomen en er zijn jongen geweest, maar half juni lag het nest er verlaten bij.

Smaragdhorst: het aantal nakomelingen liep al terug, maar dit jaar zijn er helemaal geen jongen uitgevlogen. De vrouw van dit nest is inmiddels 27 jaar (onze oudste geringde ooievaar in de regio!) en mogelijk is ze op deze respectabele leeftijd minder vitaal en vruchtbaar. Monster Westerhonk en Zoetermeer Buytenpark: de palen wekken de interesse van ooievaars, maar het is nog niet tot een succesvol broedsel gekomen.

Manege Berestein: trouwe volgers herinneren zich wellicht dat hier 2 jaar op rij een ooievaarsjong bij zat met vergroeiingen, die na zo'n 5-6 weken zichtbaar werden aan poten en vleugels. Dit jaar kwamen er 3

jongen uit het ei en is het kleinste kuiken overleden. De 2 overige jongen zijn gezond groot geworden en succesvol uitgevlogen.

Publiciteit

De publiciteit waaraan Caroline dit jaar meewerkte, had vooral betrekking op De Lokkerij in Drenthe, waar zij dit seizoen intern aan de slag was. Onderwerpen waren: het grote aantal opgevangen jongen wegens voedselgebrek, de roze pelikaan die een tijd bij het station werd waargenomen en de weidevogelproblematiek. Het blijft vechten tegen berichten dat ooievaars verantwoordelijk zijn voor het verdwijnen van de weidevogels: ze zouden alle kuikens opeten. Tijdens het broedseizoen is het hoofdvoedsel van ooievaars regenwormen, kevers en insecten voor de jongen. Verder zijn het aaseters en opportunisten. Dit betekent bijvoorbeeld, dat ze achter de maaimachine aanlopen en daar gewonde en gedode dieren oppikken. In Nederland en het buitenland foerageren ze ook op vuilstorts en bij overslagbedrijven, waar het vaak wemelt van de ratten, muizen en grote insecten. De ooievaar is een trage jager, die nogal opvallend voedsel zoekt. De soort moet het hebben van niet al te snelle en snuggere prooien die vaak door hun eigen (foerageer)gedrag even niet opletten of al dood zijn.

Ringterugmeldingen (tussen haakjes staat het geboortjaar en geslacht indien bekend)

Den Haag Suzannaland blok 3:

4E680 (2017, m) gezien in de regio Herwijnen, waarschijnlijk broedvogel daar.

Den Haag Suzannaland blok 2:

3E846 (2015) weer regelmatig gezien in de regio Leiden/Warmond, zal daar mogelijk ergens broeden.
3E847 (2015) gezien in Spanje bij Madrid in najaar 2016*. Opvallend zijn de meldingen van februari/maart in natuurgebied El Porcal. Hebben we een Hagenaar die in Spanje broedt?
4E661 (2016, m) broedvogel in Middelburg, een paalnest naast Vogelopvang De Mikke (geplaatst nadat het boomnest tijdens een storm in december naar beneden is gewaaid) en het paar bracht drie jongen groot.

4E663 (2016, v) broedvogel Haastrecht, een boomnest. In de loop van het seizoen ligt het nest verscholen tussen de bladeren, daarom is het is onduidelijk of en hoeveel jongen er groot zijn geworden. In het voorjaar waren er wel paringen gezien en Haagse vogel is een vrouwtje. Veel eerder is ze waargenomen in Spanje bij Madrid, in najaar 2017*.
5E273 (2018) dood gevonden in Frankrijk bij Bordeaux op 21 jan 2020.

5E274 (2018) deze vogel is altijd in de regio gebleven, maar helaas dood gevonden bij station Mariahoeve op 7 jan 2020.

Den Haag Smaragdhorst:

4E667 (2016, m) broedvogel in Zwaanshoek, een nestpaal - best symbolisch - bij de begraafplaats van het dorp. Het bleef bij paringen, waarbij bleek dat de Haagse vogel een mannetje is, maar het is niet van een broedsel gekomen.
5E271 (2018) gezien bij Schipluiden Duifpolder, eerste terugmelding sinds het ringen. De locatie is een bekende ontmoetingsplek voor ooievaars op zoek naar een partner.

Den Haag Manege Berestein:

5E825 (2018) regelmatig gezien in de polder langs de Westvlietweg, bij Vogelpark Avifauna, op bijvoer bij de Populierendreef en in de buurt van de vuilverwerking aan de Binckhorst.

Voorburg Molen de Vlieger:

4E670 (2016) de vogel wordt regelmatig waargenomen in de regio Amsterdam, maar een nestplek is nog niet ontdekt, eerder gezien in Spanje bij Madrid in najaar 2017*.
5E263 (2017, m) broedvogel Zaandam Vijfhoekpark, het zou gaan om het eerste broedgeval in de Zaanstreek sinds 1910 (<https://zaanstad.nieuws.nl/actueel/52671/voor-het-eerst-sinds-1910-broedende-ooievaars-in-de-zaanstreek>), alleen zijn er dit seizoen nog geen jongen groot geworden.
5E264 (2017, m) broedvogel in Amsterdam Park Frankendael op de schoorsteen en er vlogen 2 jongen uit.
5E895 (2019) gezien in Spanje bij Madrid op 11 nov 2020, deze melding kwam via een andere Spaanse ringcentrale, waar minder vertragingen in de meldingen zat.

*) de drie terugmeldingen uit Spanje zijn door de verschillende administratiesystemen pas dit jaar door ons ontvangen. Hiermee wordt het wel steeds duidelijker, dat ook de 'stadse' jonge ooievaars na het uitvliegen op trek gaan. In Spanje (en Portugal) overwinteren al decennia grote groepen ooievaars op de open vuilstortplaatsen. Vanwege Europese wetgeving moeten deze op (korte) termijn sluiten en de vraag is wat de ooievaars dan gaan doen. De rijstvelden op? De oversteek naar Afrika? Verhongerden? Het ringonderzoek blijft dus van belang. In België en Duitsland heeft men projecten opgezet met gps-zenders, die een schat aan informatie opleveren. Helaas is zo'n project een nogal kostbare aangelegenheid. Maar wie weet, in de toekomst ...

Leidschendam Schakenbosch:

4E676 (2016, m) broedvogel in Kamerik en net als vorig jaar 3 jongen.

5E267 (2018) gezien in Frankrijk bij Calvados op 4 dec 2019.

5E270 (2018) gezien in de regio's Leiden en Alphen ad Rijn (ook in Vogelpark Avifauna).

Wassenaar Oud-Kasteel:

5E823 (2018) gezien in de regio Utrecht.

5E824 (2018) gezien in de regio Vlaardingen.

5E889 (2019) gezien in de regio Vlaardingen, eerste terugmelding sinds het ringen. Deze polders zijn ook een belangrijke plek waar de ooievaars foerageren en ze een partner kunnen tegenkomen.

Het is dit jaar gelukt om van een ooievaar die regelmatig in de Haagse regio verblijft, een oude metalen ring af te lezen. Het gaat om M5523 (België Mechelen, 1997). De vogel is wel een oude bekende, het blijkt dat hij/zij de goed herkenbare kleuring zwart 020 is verloren.

Een jonge ooievaar uit Vogelpark Avifauna die in Vogelopvang De Wulp heeft gezeten, is op 31 jul 2018 overgebracht naar Ooievaarsbuitenstation Herwijnen om daar verder uit te wennen. Op 7 apr 2020 is deze ooievaar gezien in het Limburgse Bergen en iets over de grens in het Duitse Nettetal.

Dankwoord

Heel veel dank aan alle ringaflezers en waarnemers, in het bijzonder: An Blonk, Kees Dijkstra, Ton Harders, Wim Jongejan, Wim en Harriet Kolber, Tom Loorij, Paula Mes, Martien Roos, Anita Weijl en Mark Zevenbergen. Bedankt dat jullie tijdens mijn verblijf in Drenthe een oogje op de nesten in de Haagse regio hielden. Verder voel ik me zeer bevoorrecht dat ik gedurende het broedseizoen bij het echtpaar Koopman in Ooievaarsbuitenstation De Lokkerij mocht verblijven, elke dag met elkaar tussen de ooievaars. Daarvan had ik als klein meisje nooit durven dromen.

ooievaar

Focus op de appelvink

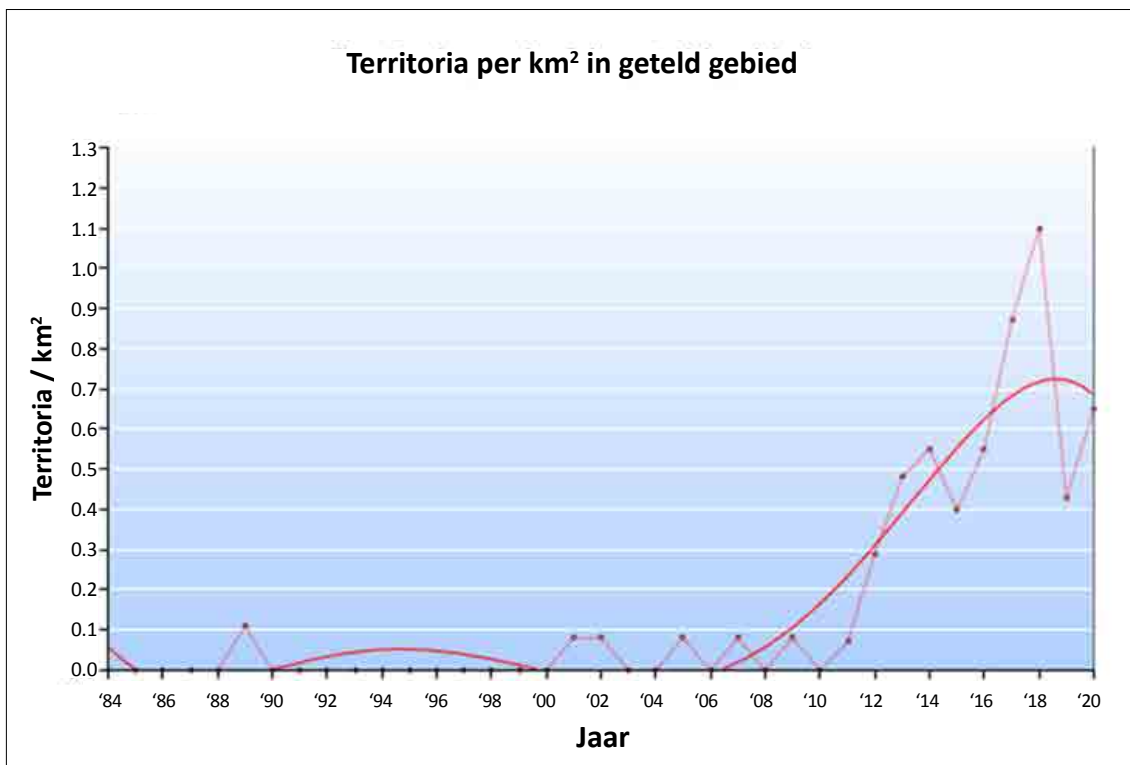
De appelvink is de grootste onder de vinkachtigen met zijn stevige postuur en goed te herkennen aan zijn fraaie verenpak. Het is een standvogel die een voorkeur heeft voor oud loof- en gemengd bos met forse bomen en liefst met boomgaarden in de buurt. Beukennoten en esdoornzaden behoren tot het favoriete dieet. Ze zijn de laatste jaren ontegenzeggelijk algemener geworden in onze omgeving. Maar ze laten zich niet gemakkelijk observeren. Dit komt omdat de appelvink zich bij voorkeur hoog en verscholen in dichte boomkruinen ophoudt. Ook zijn bescheiden zang zal de aanwezigheid niet snel verraden. Traditioneel komt hij vooral in het oosten van het land voor. De verspreiding valt dan ook grotendeels samen met die van de grotere bossen. Echter de laatste jaren zijn ze steeds vaker in het westen waar te nemen. In Meijndel was voor het eerst sprake van een broedgeval in 1989, dat was voorlopig eenmalig. Na de eeuwwisseling volgde een periode met het ene jaar wel het andere jaar geen broedgeval. Tot er opeens schot in kwam met maar liefst 18 territoria in 2018. Deze ontwikkeling staat ongeveer diametraal tegenover die van de goudvink, de soort die zo vaak in

een adem wordt genoemd met de goudvink. Die kelderde in Meijndel van 64 territoria in het millenniumjaar tot een schamele 7 in 2020.

Ook in stadsparken als Haagse Bos (waar in 2002 al eens incidenteel is gebroed) en Clingendael worden appelvinken vaker (en goudvinken minder vaak) waargenomen. Toch werd het geduld van een van de grootste vogelkenners uit onze regio Reinder de Boer flink op de proef gesteld.

Hij vertelt: "Er zijn zo van die soorten die alleen anderen zien. De appelvink was altijd zo'n vogel voor mij. Tot die dag in februari 2018 in de hoge beuken bij de Koepel in de Benoordenhoutse buitenplaats Arendsdorp. Er vlogen wel vijftien relatief luidruchtige vogels heen en weer. Door regelmatig bezoek verinnerlijkt de soort zich in m'n waarnemingshersenslob. Dat gold ook voor het type biotoop. Zo'n beukenrijke binnenduinbuitenplaats is perfect. Regelmatig hoorde en zag ik vogels die zich verdacht gedroegen. Maar in mei 2021 kwam het ultieme bewijs van broeden: Een aandoenlijk kwetsbaar, pas uitgevlogen jong op het bospad."

Territoriaontwikkeling appelvinken in Meijndel

Reinder de Boer - <https://oudeversie.waarneming.nl/waarneming/view/192171584>

appelvink

MUS-project 2020 (samenvatting)

Contactpersoon: Tom Loorij, coördinator Sovon voor de Haagse regio

Sovon startte i.s.m. Vogelbescherming Nederland in 2007 het MUS-project (Meetnet Urbane Soorten). Het doel is meer inzicht te krijgen in de ontwikkelingen in de aantallen stadsvogels. Deze tellingen gaan per postcodegebied. Elk gebied wordt in een jaar drie keer geteld. In 2010 werd ook in de Haagse regio een begin gemaakt om zoveel mogelijk vogelaars te enthousiasmeren voor het MUS-project. En met succes: het aantal getelde postcodegebieden groeide in de loop der jaren van tien in 2010 tot bijna 70 heden. Dat is maar liefst ca. 84% van alle beschikbare gebieden in de regio (81).

In onderstaand artikel worden de resultaten van het MUS-project in 2020 gepresenteerd en waar mogelijk vergeleken met die uit de eerdere jaren en met de landelijke uitkomsten van MUS.

1. Respons en tellers (tabel 1)

Het was in 2020 spannend of de corona-epidemie van invloed zou zijn op de MUS-tellingen. Gelukkig kon (en mocht er ook van Sovon) geteld worden mits de bekende richtlijnen in acht werden genomen. Corona heeft echter gelukkig geen aanwijsbare invloed gehad op het uitvoeren van deze telling. Ook was gedurende de MUS-tellingen de eerste golf over haar hoogtepunt heen.

Voor 2020 mochten wij liefst 6 nieuwe tellers begroeten. Zij hadden zich al aangemeld voordat corona uitbrak en corona heeft hen niet weerhouden op pad te gaan voor MUS.

De corona-uitbraak had ook weinig invloed op de oude tellers. Slechts één teller verklaarde vast te zitten in het buitenland en kon door de corona-maatregelen niet terugkeren naar Nederland voor de MUS-telling. Van één teller met twee gebieden blijft onbekend waarom hij zijn gegevens niet invoerde. Verder gaven 6 tellers om uiteenlopende redenen die niets met corona te maken hadden, te kennen dat 2019 hun laatste teljaar is geweest. Voor drie van hen kon een vervanger worden gevonden, de andere drie gebieden bleven vacant. Door al deze wisselingen van teller werden er in 2020 68 gebieden geteld, één meer dan in 2019. En dat ondanks het coronajaar.

Verheugend was dat hierbij twee gebieden waren die nooit eerder in de Haagse regio voor MUS zijn geteld, beide door een voor MUS nieuwe teller. Daarnaast waren er drie gebieden die na lange tijd weer opnieuw geteld zijn.

Het aantal tellers met twee gebieden in 2020 bedroeg 9. De 68 gebieden hadden dus in totaal 59 verschillende tellers. Van deze 59 tellers zijn er 53 (ca. 90%) lid van de Haagse Vogelbescherming (HVB).

Het percentage vrouwelijke tellers nam ten opzichte van 2019 toe van ca. 26% tot bijna 28%.

De stadsdelen Loosduinen en Segbroek werden, evenals alle randgemeenten, integraal geteld. In het stadsdeel Laak werd voor een tweede (van de 5) gebied een teller gevonden.

Een aantal van de nieuw getelde gebieden zijn wijken in sterk verstedelijkt gebied. Daarmee wordt de representativiteit van de uitkomsten sterk verbeterd. Tien personen gaven aan hoge tonen minder te horen. Vooral een aantal tellers dat al jaren voor MUS actief is, krijgen moeite met hoge tonen.

Verheugend is dat door het meerjarig tellen voor MUS steeds meer tellers grote ervaring krijgen. Het percentage tellers met veel ervaring bedroeg in 2020 al 47%. Deze toegenomen telervaring verhoogt de betrouwbaarheid van de uitkomsten.

rode wouw

Tabel 1. Totaal aantal waargenomen exemplaren per soort (alleen soorten waarvan in totaal meer dan 10 stuks zijn waargenomen)

		Aantal exemplaren 2020	Aantal exemplaren per postcodegebied					
			2015	2016	2017	2918	2019	2020
1	kauw	2775	46,2	58,7	43,0	35,2	40,7	40,8
2	gierzwaluw	1639	35,6	27,4	31,4	38,6	25,9	28,7
3	kleine mantelmeeuw	1569	30,0	29,8	26,5	32,4	26,7	25,7
4	houtduif	1523	22,6	22,6	24,7	21,0	21,2	22,7
5	zilvermeeuw	1141	26,5	28,1	23,3	20,0	18,4	18,1
6	halsbandparkiet	1141	19,7	20,4	22,8	20,9	21,9	18,1
7	koolmees	1093	14,9	14,9	15,6	15,7	16,1	16,1
8	merel	1049	19,3	19,2	18,9	18,6	15,4	15,4
9	stadsduif	941	20,8	31,3	24,2	21,8	21,2	20,8
10	Canadese gans	935	15,5	26,8	24,2	22,6	23,3	18,8
11	zwarte kraai	909	14,2	13,8	16,0	13,2	12,5	14,2
12	meerkoet	669	11,9	12,1	10,7	10,4	9,4	11,5
13	ekster	648	9,7	8,3	9,3	8,9	8,9	9,6
14	nijlgans	641	9,5	8,8	11,4	11,2	12,9	10,3
15	wilde eend	564	13,0	11,5	12,4	11,3	9,5	10,2
16	pimpelmees	523	10,0	9,3	9,8	8,9	7,2	8,4
17	winterkoning	454	8,6	9,1	9,9	9,6	8,6	8,3
18	tjiftjaf	360	6,9	6,5	6,5	5,0	5,7	6,0
19	zwartkop	279	4,9	4,9	5,1	5,2	5,9	5,9
20	spreeuw	265	9,3	5,8	13,9	6,5	12,8	7,8
21	roodborst	265	4,9	5,2	6,0	4,8	4,9	5,0
22	huismus	264	11,1	10,6	12,7	8,8	9,6	8,3
23	vink	221	3,7	3,2	3,9	4,9	4,4	5,1
24	waterhoen	220	4,7	4,9	3,8	3,6	3,8	4,5
25	heggenmus	206	4,5	4,1	4,3	4,6	3,9	4,0
26	grote bonte specht	182	2,9	2,9	3,4	2,7	3,1	3,9
27	zanglijster	178	3,7	3,7	3,9	3,8	3,9	4,3
28	scholekster	177	4,0	4,3	3,9	3,5	3,9	3,9
29	grauwe gans	156	8,2	8,6	7,2	10,8	13,3	14,2
30	gaai	136	2,8	2,9	2,8	2,8	2,6	2,9
31	blauwe reiger	131	2,4	2,5	2,7	3,1	2,5	2,7
32	groenling	116	4,8	3,6	3,9	3,7	3,0	3,2
33	turkse tortel	109	3,8	3,9	4,1	4,4	3,7	3,4
34	kuifeend	107	4,5	6,4	4,4	4,8	3,7	6,7
35	soepeend	104	7,3	6,9	7,3	5,0	3,5	3,9
36	boomkruiper	99	2,8	3,2	3,0	3,6	3,4	3,4
37	putter	86	4,7	3,6	3,3	3,1	3,2	3,6
38	aalscholver	79	2,9	2,3	2,7	3,3	2,2	2,9
39	fuut	78	3,9	3,3	3,5	3,7	3,8	3,0
40	kokmeeuw	73	6,3	4,2	4,0	4,1	5,3	5,2
41	boerenzwaluw	72	4,4	9,1	5,4	5,9	9,3	5,6
42	krakeend	63	3,0	4,6	2,3	5,3	3,0	3,5
43	staartmees	56	3,8	3,8	3,6	3,8	4,6	3,8
44	knobbelzwaan	52	3,8	3,9	4,1	3,2	3,8	3,3
45	soepgans	52	4,5	3,9	5,7	7,2	6,8	7,4
46	boomklever	42	2,0	1,9	2,2	1,9	2,3	3,2
47	groene specht	39	1,7	1,8	1,3	1,3	1,6	1,8
48	huiszwaluw	35	7,8	5,0	2,8	4,0	4,4	5,8
49	holenduif	33	2,1	2,0	1,8	2,0	1,9	2,2
50	fitis	33	3,1	3,4	2,2	2,1	2,4	2,5
51	nachtegaal	30	2,8	4,1	4,3	3,7	3,7	3,4
52	kleine karekiet	28	2,7	2,0	2,0	1,1	1,9	2,0
53	fazant	23	3,7	2,2	2,4	2,2	2,2	1,9
54	stormmeeuw	22	2,5	1,2	3,0	2,8	4,4	5,5
55	visdief	22	3,1	2,7	3,6	1,8	3,1	2,0
56	tuinfluiter	21	1,4	1,4	1,2	1,8	2,1	2,1
57	ooievaar	20	3,1	4,6	3,0	2,1	1,3	2,9
58	witte kwikstaart	19	2,4	2,1	1,7	2,2	1,6	1,6
59	kievit	18	2,6	8,0	10,9	4,1	3,6	3,0
60	grasmus	16	1,6	2,4	2,2	1,6	2,5	2,1
61	buizerd	13	1,4	1,6	1,5	1,4	1,3	1,4

In 31 van de 68 gebieden (bijna 46%) werd op het maximale aantal van 12 telpunten geteld. Op 77% van de routes bedroeg het aantal telpunten minimaal 10, op 16 routes werden 8 of 9 telpunten aangehouden.

2. Resultaten algemeen (tabel 2)

In totaal werden er in 2020 ca. 22.960 vogels geteld met een gemiddelde van 338 per postcodegebied (in 2019 335).

In 2020 werden precies 100 soorten geturfd. De laatste jaren lag dat aantal altijd tussen de 90 en 95 soorten. Er waren vijf geheel nieuwe soorten voor de MUS-tellingen in de Haagse regio: rode wouw, patrijs, oeverloper, gele kwikstaart en kuifmees. Deze nieuwe soorten brengen het totaal ooit in de regio getelde soorten op 140.

De kauw is nog steeds de meest dominante soort met 40,8 exemplaren per postcodegebied (in 2019 40,7).

De gierzwaluw op plaats 2 heeft zich hersteld van de dip in 2019, maar is nog niet op het niveau van eerdere jaren. Beide meeuwensoorten, kleine mantelmeeuw en zilvermeeuw op respectievelijk plaats 3 en 5, liepen in aantal terug.

Exoten waren in de Haagse regio met 7 soorten weer goed vertegenwoordigd ten opzichte van de landelijke

totalen in MUS. De drie meest voorkomende, Canadese gans, nijlgans en halsbandparkiet liepen wel wat in aantal terug. Als exoot worden ook beschouwd grauwe gans en brandgans omdat het hierbij niet om wilde exemplaren gaat maar om uitgezette vogels.

Belangrijke toenames zien we bij kuifeend, meerkoet, boomklever en vink. Het aantal huismussen was het laagste sinds 2015.

Van de landelijke top tien kwamen 5 soorten niet in de Haagse top tien voor, te weten de huismus (landelijk op plaats 4) en spreeuw, ekster, zwarte kraai en Turkse tortel (landelijk op plaats 7 t/m 10). Zij worden vervangen door de kleine mantelmeeuw (in Den Haag op 3, landelijk 14), halsbandparkiet (op 5, landelijk 27), zilvermeeuw (op 6, landelijk 22), stadsduif (op 9, landelijk 19) en Canadese gans (op 10, landelijk 31). Huismus, spreeuw, ekster, zwarte kraai en Turkse tortel uit de landelijke top tien zien we in de Haagse regio terug op respectievelijk plaats 22, 20, 13, 11 en 33.

In 2020 werden kauw, koolmees, merel en ekster in alle postcodegebieden gezien, de houtduif werd in slechts één gebied gemist.

De meeste soorten komen jaarlijks grofweg in hetzelfde percentage gebieden voor. Belangrijke toenames zien we bij de Canadese gans (van 47% in 2016 tot bijna 74% in 2020), vink (van 53% tot 63%), grote bonte specht (van 58% tot 69%) en krakeend (van 18% tot 26,5%). Het percentage postcodegebieden waarin boomklevers werden gesignaleerd verdubbelde van 2017 op 2020 bijna van 10,2 tot 19,1%. In diezelfde periode liep het percentage met spreeuwen terug van 72,9 naar 50,0% en dat met knobbelzwanen terug van 40,7 naar 23,5%.

Op 9 telronden werden van een soort 100 of meer exemplaren geteld. Koploper was de kauw waarvan er in Moerwijk west 183 werden geteld. Van Canadese gans, halsbandparkiet, gierzwaluw, stadsduif en spreeuw werden er ook op een telronde meer dan 100 exemplaren geturfd.

De Haagse regio omvat met haar 68 getelde postcodegebieden ca. 9% van alle getelde MUS-gebieden in Nederland. Voor 8 soorten zitten wij per telronde ver boven deze 9%. Dat betekent dat van deze soorten het aantal exemplaren flink van invloed is op de landelijke totalen. Dat zijn Canadese gans, nijlgans, kleine mantelmeeuw, zilvermeeuw, stadsduif, halsbandparkiet, nachtegaal en staartmees.

vink

Tabel 2. Aantal vogels en meest getelde soort per postcodegebied, 2020

	Aantal soorten	Aantal exemplaren	Meest getelde soort	
			naam	aantal
DEN HAAG				
Centrum				
Centrum zuid	22	758	kauw	149
Zeeheldenkwartier oost	28	192	zilvermeeuw	25
Zeeheldenkwartier west	23	368	stadsduif	62
Schilderswijk zuid	21	233	zilvermeeuw	48
Schilderswijk noord	19	331	stadsduif	98
Transvaalkwartier noord	18	288	zilvermeeuw	50
Transvaalkwartier zuid	19	446	gierzwaluw	86
Archipelbuurt	30	295	kleine mantelmeeuw	33
Escamp				
Moerwijk noord/oost	21	232	kleine mantelmeeuw	33
Moerwijk zuid	30	216	kleine mantelmeeuw	32
Moerwijk west	40	768	kauw	183
Morgenstond zuid	24	283	zilvermeeuw	53
Vrederust	34	274	meerkoet	25
Bouwlust oost	34	374	Canadese gans spec.	82
Bouwlust west	19	152	kauw	35
Leyenburg west	35	392	kauw	53
Wateringse Veld	39	282	zwarte kraai	26
Oostbroek	16	290	zilvermeeuw	81
Haagse Hout				
Mariahoeve midden	34	240	kleine mantelmeeuw	34
Bezuidenhout oost	16	268	zilvermeeuw	51
Marlot	30	177	houtduif	17
Bezuidenhout midden/west	23	330	kauw	110
Benoordenhout	25	193	merel	26
Duttendel	55	568	kleine mantelmeeuw	62
Laak				
Molenwijk	29	385	stadsduif	74
Spoorwijk	23	599	Canadese gans	145
Leidschenveen-Ypenburg				
Leidschenveen	27	259	Canadese gans	90
Leidschenveen Lanen	28	446	spreeuw	100
Ypenburg noord	40	344	grauwe gans	38
Ypenburg-bloemenwijk	50	470	Canadese gans	68
Loosduinen				
Waldeck	29	178	stadsduif	30
Houtwijk	32	292	kauw	38
Kraayenstein	42	313	gierzwaluw	33
Kijkduin	38	265	houtduif	26
Bohemen	28	359	Canadese gans	62
Scheveningen				
Duinoord	39	229	merel	23
Duindorp	25	260	zilvermeeuw	96
Oud-Scheveningen	27	265	kleine mantelmeeuw	71
Scheveningen Badplaats	26	211	stadsduif	36
Belgisch Park	31	440	gierzwaluw	94
Segbroek				
Regentessekwartier	13	234	kauw	60
Valkenboskwartier zuid	21	271	gierzwaluw	76
Vruchtenbuurt	37	307	zilvermeeuw	39
Bomenbuurt	42	561	gierzwaluw	79
Vogelwijk	54	630	gierzwaluw	68
WASSENAAR				
Deyleroord	42	419	gierzwaluw	60
Oostdorp	45	493	kauw	130
De Kievit e.o.	32	343	merel	43
Nieuw Wassenaar	26	378	merel	48
Kerkehout	46	399	gierzwaluw	51
LEIDSCHELDAM				
De Zijde	32	160	koolmees	22
De Heuvel	38	264	kleine mantelmeeuw	35
Prinsenhof	40	316	kleine mantelmeeuw	30
Raadhuiskwartier	26	276	gierzwaluw	67
De Rietvink	39	277	kauw	26
VOORBURG				
Voorburg Oost	40	342	kauw	55
Essesteijn/Damsigt	40	419	kauw	82
Voorburg noord/'t Loo	37	424	houtduif	64
Voorburg oud	37	270	gierzwaluw	33
Voorburg west	30	253	kauw	59
RIJSWIJK				
Cromwijk/Leeuwendaal	32	269	kauw	72
Te Werve	41	397	kauw	67
De Put e.o.	46	531	gierzwaluw	46
Steenvoorde noord	26	106	kauw	11
De Strijp	34	386	kauw	46
Steenvoorde zuidwest	39	277	halsbandparkiet	60
Steenvoorde zuidoost	42	346	grauwe gans	41
Plaspolder	59	345	boerenzwaluw	25

Enkele andere dan de eerder genoemde en in MUS redelijk algemene soorten zaten in de Haagse regio (beduidend) lager dan het landelijk gemiddelde: grauwe gans, torenvalk, fazant, kokmeeuw, visdief, holenduif, boeren- en huiszwaluw, vink en putter.

3. Resultaten per telronde

Veruit de meeste tellers hebben in 2020 alle drie de tellingen gedaan. Slechts één teller miste de eerste, twee de tweede telling. In de 3de telling werden 6 postcodegebieden niet geteld.

De uitbraak van corona zou mogelijk het telpatroon door de week kunnen veranderen. In de eerste periode was hiervan niets te merken: weer waren de weekenden samen goed voor 69% van de tellingen. De 2de ronde gaf een totaal ander beeld: slechts 40% van de tellingen vond in het weekend plaats (in 2019 65%). In de derde avondtelling werd slechts voor 29% in het weekend geteld en waren doordeweekse dagen favoriet. Opvallend was dat 44% van de tellingen in de laatste 5 dagen van deze periode plaatsvonden.

In de eerste en tweede ronde werden de meeste vogels geteld, resp. ca. 15.000 in de eerste en ca. 14.500 in de tweede. In de 3de telronde lag het aantal wat lager met 10.800 vogels.

Het aantal soorten dat per telronde werd gezien verschilde weinig: resp. 84, 86 en 80.

Zeven soorten stonden in alle drie telronden in de top tien: kleine mantelmeeuw, zilvermeeuw, stadsduif, houtduif, halsbandparkiet, merel en kauw.

De hoogste aantallen in de 1ste en de 2de ronde kwamen voor rekening van de kauw, op afstand gevolgd door kleine mantelmeeuw en houtduif. De gierzwaluw scoorde in de 3de ronde veruit het hoogste aantal. De kleine mantelmeeuw verzekerde zich van een vaste plaats in de top drie per ronde.

Opvallend was dat in de eerste telronde het aantal waargenomen nachtegalen en heggemussen twee keer zo hoog was als in de tweede ronde en dat deze soorten in de derde nauwelijks meer werden waargenomen. Echte zomervogels zoals huiszwaluw en kleine karekiet werden uitsluitend in de tweede en derde ronde opgemerkt.

4. Resultaten per postcodegebied

Sinds de start van het MUS-project in 2007 zijn nu 78 postcodegebieden van de in totaal 81 in aanmerking komende in ten minste één jaar geteld (ruim 96%). Hiervan werden in 2020 drie gebieden voor het eerst

fuut

geteld, Transvaalkwartier zuid, Morgenstond zuid en Spoorwijk. Zes gebieden werden in tegenstelling tot 2019 niet geteld.

Het aantal exemplaren kan per postcodegebied sterk variëren. In 2020 van 106 (in Steenvoorde noord, Rijswijk) tot 768 (in Moerwijk west).

Globaal liggen er drie oorzaken aan deze verschillen ten grondslag:

1. De vogelrijkdom, meestal overeenkomend met de hoeveelheid groen in de wijk;
2. De aanwezigheid van grote groepen vogels;
3. De mate van ervaring van de tellers.

Van de 10 postcodegebieden met de hoogste aantallen waren er 5 toe te schrijven aan de aanwezigheid van grote groepen vogels. In Centrum zuid waren er zelfs drie groepen van meer dan 100 exemplaren (kauw, gierzwaluw en halsbandparkiet) die samen al 50% van het totaal in dit gebied uitmaakten.

In vier andere gebieden in de top tien qua aantal was de vogelrijkdom in combinatie met een ervaren teller de oorzaak.

De 10 gebieden met het laagste aantal waren (vrijwel) allemaal sterk verstedelijkte gebieden met in de regel een teller met een gemiddelde telervaring. Gemiddeld werden er 338 exemplaren per postcodegebied waargenomen. Vijftien gebieden scoorden meer dan 25% boven het gemiddelde, waarvan drie 50% bovengemiddeld, 13 gebieden zaten meer dan 25% onder dit gemiddelde, waarvan 7 meer dan 50% onder het gemiddelde.

In Leidschendam werden de hoogste aantallen gescoord in Prinsenhof (316), in Voorburg in Voorburg noord/'t Loo (424), in Rijswijk in De Put e.o. (531) en in Wassenaar in Oostdorp (493).

Het gemiddeld aantal soorten per postcodegebied bedroeg, evenals in 2019, 32. In 2020 werd het hoogste aantal soorten waargenomen in Duttendel (55) en de Vogelwijk (54).

Soortenarmst waren het Regentessekwartier (13) en Oostbroek en Bezuidenhout oost (elk 16). Den Haag als geheel zat met 30 soorten per gebied onder het gemiddelde, de randgemeenten juist erboven. Rijswijk scoorde zelfs 40 soorten gemiddeld.

Het aantal postcodegebieden waarin de kauw de meest getelde soort is, bedroeg in 2020 16, één minder dan in 2019. Hij is daarmee de soort die in de meeste gebieden het grootste aantal had.

Doordat er in 2020 meer gierzwaluwen werden geteld dan in 2019, nam het aantal gebieden waar hij de meest getelde soort was toe naar 11 (in 2019 maar 7). Hiervan lagen er drie er in het stadsdeel Segbroek.

De twee meeuwensoorten waren elk in 8 gebieden de meest getelde soort. Die met de kleine mantelmeeuw lagen vooral in Moerwijk, stadsdeel Haagse Hout en Leidschendam, die met de zilvermeeuw in de stadsdelen Centrum en Escamp.

De Canadese gans en de stadsduif waren de 'top-

vogels' in elk 5, de merel in 4 postcode-gebieden de meest getelde soort. Er waren 8 soorten die in één tot 3 postcodegebieden het sterkst waren vertegenwoordigd.

5. Resultaten per soortgroep

a. watervogels

In 2020 werden er in totaal 3.887 exemplaren van 22 soorten watervogels waargenomen. In tegenstelling tot 2019 werden in 2020 niet vastgesteld grote zilverreiger, brandgans en muskuseend, wel Indische gans, mandarijneend, smient en slobeend.

In 2020 betroffen het derhalve 14 wilde soorten, 6 exoten, soepeend en soepgans.

De 'wilde' soorten waren goed voor 51% van het totaal aan watervogels. Hiervan bestond 62% uit wilde eend en meerkoet. Opvallend was dat beide soorten zich herstelden van de dip die zij in 2019 hadden.

In het jaar van de wilde eend nam ook het aantal van deze soort toe. Bij het aantal krakeenden bleef de verwachte doorbraak in de MUS-tellingen voorlopig uit. Het aantal dat elk jaar wordt gezien, fluctueert erg. De kuifeend nam, na een achteruitgang in 2019 wel sterk toe: er werden in 2020 ruim 80% meer exemplaren van deze soort per postcodegebied gezien dan in 2019. Van de overige 'wilde soorten' zaten onder andere waterhoen, blauwe reiger, aalscholver en ooievaar in de plus en fuut en knobbelzwaan in de min.

De twee meest algemene exoten, Canadese gans en nijlgans, namen allebei in aantal per postcodegebied af. Van de Canadese gans werden er 30% minder geteld dan in 2016. Ook de nijlgans vertoonde het laagste aantal per postcodegebied sinds 2016. De grauwe gans neemt echter vanaf 2017 ieder jaar in aantal per postcodegebied toe; in 2020 waren er bijna twee keer zoveel als in 2017 waargenomen.

In alle drie de telronden vormt het aantal Canadese ganzen 30 tot 50% van het landelijke totaal. Landelijk staat hij in 2020 op de 31ste plaats, in de Haagse regio op de 10de. De grootste groep, 145 exemplaren zat in Spoorwijk (stadsdeel Laak).

In Moerwijk west zaten de meeste nijlganzen, 225 stuks. Hij staat op de 14de plaats van meest waargenomen soorten (landelijk op plaats 29). Van alle nijlganzen die landelijk in MUS geteld zijn zit ca. 30% in de Haagse regio.

Watervogels maken al jaren 16 of 17% van het totaal aantal exemplaren in MUS uit. De stadsdelen

ekster

Leidschenveen/Ypenburg en Loosduinen waren in 2020 het rijkst aan watervogels met resp. 39 en 32% van het totaal aantal soorten. De stadsdelen Scheveningen en Segbroek zijn het armst met respectievelijk 4 en 6%. Van de randgemeenten is Rijswijk het rijkst aan watervogels (22%) en Wassenaar het armst (7%).

b. zangvogels

In 2020 zijn er 5.324 exemplaren aan zangvogels (excl. kraaiachtigen en gebouwbroeders) in MUS waargenomen van 39 soorten. Dat is 6% meer dan in 2019. Van 8 soorten werden maar één of twee exemplaren gezien. De twee boomleeuweriken waren de enige twee landelijk in MUS. Bijzonder waren de waarnemingen in de eerste telronde van 3 kramsvogels en een sijs, die kennelijk wat zijn blijven 'hangen'.

Per postcodegebied waren het er 78,2, een stijging ten opzichte van 2019 (74,8). Dit komt vooral doordat er veel meer pimpelmezen en tjiftjaffen zijn waargenomen. Koolmees (1.093) en merel (1.049) maakten ruim 40% van het totaal uit. Het aantal pimpelmezen per gebied nam toe van 7,2 in 2019 tot 8,4 in 2020 en de soort nestelde zich op de derde plaats wat betreft meest waargenomen zangvogels.

De meeste soorten waarvan er ten minste 100 exemplaren werden gezien, namen in aantal toe. De vink nam zelfs sterk toe van 4,4 in 2019 tot 5,1 in 2020 per postcodegebied. Desondanks zit de vink nog steeds behoorlijk onder het landelijke gemiddelde in MUS.

In totaal maken zangvogels jaarlijks zo'n 22% van het totaal aantal uit. Van de randgemeenten was vooral Wassenaar met 44% aanzienlijk hoger dan dit gemiddelde. Den Haag zelf zat er met 18% onder. In Wassenaar scoorden vooral de postcodegebieden De Kievit en Nieuw Wassenaar hoog, waar respectievelijk 68% en 53% van het totaal aan vogels uit zangvogels bestond. In Den Haag was het Benoordenhout het rijkst aan zangvogels: 45% van het totaal aantal exemplaren bestond uit deze groep.

De stadsdelen Haagse Hout en Loosduinen waren het rijkst aan zangvogels, de stadsdelen Centrum en Escamp het armst.

De wijk met de meeste soorten zangvogels was Duttendel (25 soorten), gevolgd door Oostdorp (Wassenaar), de Vogelwijk en de Plaspoelpolder in Rijswijk met elk 20 soorten. Soortenarmst waren Bezuidenhout oost en het Regentessekwartier die het alleen met een paar merels, pimpel- en koolmezen moesten doen.

c. kraaiachtigen

Voor het MUS-project gaat het in de Haagse regio om 4 soorten: gaai, ekster, zwarte kraai en kauw.

In totaal werden 4.469 exemplaren geturfd, een toename ten opzichte van 2019 met 7%. Deze toename manifesteerde zich bij alle vier soorten, maar was het sterkst bij de zwarte kraai waarvan het aantal per postcodegebied met bijna 14% toenam.

Het aantal postcodegebieden waar de kauw de meest getelde soort was, bedroeg 16. Er werden 4 groepen waargenomen van >100 exemplaren.

De zwarte kraai en ekster bleven op respectievelijk de 11de en 13de plaats qua aantal staan, dus net buiten de top tien. Op de landelijke lijst staan beide soorten iets hoger op respectievelijk de 9de en 8ste plaats.

Zwarte kraaien zitten vooral in het stadsdeel Escamp en in Rijswijk (samen 33% van het totaal), waar ook 5 van de 10 gebieden met de meeste zwarte kraaien liggen. Leidschenveen/Ypenburg is relatief arm aan zwarte kraaien, maar behoort wat betreft de ekster wel tot de top drie, samen met Escamp en Rijswijk.

De gaai deed het in 2020 goed; er werden er 136 geteld tegen 100 in 2019. Het aantal gaaien per postcodegebied was met 2,9 het hoogste sinds 2015. Hij staat op de 30ste plaats qua algemeenheid. De meeste gaaien werden geturfd in Duttendel (11 stuks) en de Vogelwijk (9). Van de 14 wijken met veel groen waren er 13 met één of meer gaaien.

Het percentage kraaiachtigen varieerde in alle stadsdelen en randgemeenten niet veel van 16 tot 23%. Meer dan 23% treffen we met name aan in postcodegebieden met een grote groep kauwen zoals Moerwijk west, Bouwlust west en het Regentessekwartier (alle 30%), Bezuidenhout midden/west (39%) en Cromwijk/ Leeuwendaal (Rijswijk) met 35%. Steenvoorde zuidoost in Rijswijk was het armst aan kraaiachtigen, waar maar 8% van alle getelde vogels uit deze groep bestond.

d. meeuwen

De gestage achteruitgang in aantal sinds 2016 bij de zilvermeeuw zette in 2020 verder door, maar de mate waarin vlakt af. In 2020 bedroeg het aantal zilvermeeuwen per gebied 18,1 tegen 18,4 in 2019 (in 2016 nog 28,1). Maar ook het aantal kleine mantelmeeuwen per gebied neemt de laatste jaren af: 32,4 in 2018, 26,7 in 2019 en 25,7 in 2020. Onbekend is of in 2020 corona een rol heeft gespeeld omdat minder voedsel in de openbare ruimte ter beschikking kwam.

Absoluut gezien per postcodegebied hebben de stadsdelen Centrum en Scheveningen de meeste meeuwen, gevolgd door Escamp en Segbroek. Van deze vier stadsdelen heeft alleen Scheveningen een fractie meer aan zilvermeeuwen, in de andere drie zijn er meer kleine mantelmeeuwen. De postcodegebieden in Loosduinen zijn veruit het armst aan meeuwen. Ook Wassenaar en Rijswijk zijn arm aan meeuwen. Het hoogste aantal kleine mantelmeeuwen werd aangetroffen in Duinoord (Scheveningen) en het hoogste aantal zilvermeeuwen in Centrum zuid.

Het percentage dat meeuwen uitmaken van het totaal van alle getelde vogels nam van 2016 tot 2020 af van 15 naar 12. Vooral in Scheveningen was deze daling fors, namelijk van 31 tot 25%. Dit stadsdeel bleef wel het stadsdeel met relatief het hoogste aandeel aan meeuwen. In Voorburg nam het percentage meeuwen juist toe: van 5% in 2016 tot 9% in 2020.

Beide soorten waren in 8 postcodegebieden de meest getelde vogelsoort. Kleine mantelmeeuw en zilvermeeuw maakten per telronde 30 tot 35% van het landelijk totaal in MUS uit. Het gemiddelde per postcodegebied ligt in de Haagse regio dan ook ongeveer twee zo hoog als het landelijk gemiddelde in MUS.

Van de kokmeeuw werden in 2020 minder exemplaren gezien dan 2019 (73 tegen 111) in totaal 14 postcodegebieden. De meeste werden gezien in de Vogelwijk, gevolgd door De Strijp (Rijswijk) en Duinoord; samen waren deze drie gebieden goed voor bijna 58% van het totaal aantal kokmeeuwen. Overigens is de Haagse regio arm aan kokmeeuwen vergeleken met de landelijke cijfers. Op de ranglijst van meest geziene soorten staat hij bijvoorbeeld voor onze regio op de 40ste plaats tegen de 19ste landelijk.

Van de 22 stormmeeuwen die in 2020 werden gezien, werden er 19 uit Deijlroord (Wassenaar) gemeld. De 7 gerapporteerde grote mantelmeeuwen zaten in het Transvaalkwartier zuid (5) en Voorburg west (2).

e. duiven

De 4 duivensoorten waar het hier om gaat, houtduif, holenduif, Turkse tortel en stadsduif, nemen samen al sinds 2013 voor het 7de opeenvolgende jaar precies 11% van het totaal aantal vogels voor hun rekening.

De houtduif is in 2020 goed voor 58% hiervan, de stadsduif 36%, de Turkse tortel 4,2% en de holenduif scoort iets meer dan 1%.

Het aantal houtduiven per postcodegebied schommelt al jaren rond de 22 exemplaren. In 2020 werd hij in alle postcodegebieden op één na vastgesteld en staat hij op de 4de plaats. Voorburg is rijk aan houtduiven: In Voorburg noord/'t Loo werden de meeste per gebied gezien (64) en hij was daar de meest getelde vogelsoort. In Steenvoorde noord (Rijswijk) werden de minste gezien, slechts 4.

De stadsduif had een duidelijke piek in 2016 qua aantal per postcodegebied (31,3) maar viel daarna terug tot 20,8 exemplaren per gebied in 2020. Hij werd in 2020 in 68% van de postcodegebieden gezien. Vanzelfsprekend staat hij op de ranglijst van meest getelde soorten in de Haagse regio vele plaatsen hoger dan landelijk (9de in plaats van 19de). In elke telronde maakt hij 20 tot 25% van het landelijk totaal uit.

In 2020 was hij in vijf gebieden de meest getelde soort. De twee gebieden met de meeste stadsduiven waren Centrum zuid en Schilderswijk noord met respectievelijk 103 en 98 exemplaren.

In de randgemeenten werd hij maar weinig gezien. Alleen Voorburg met 29 exemplaren had een flink aantal, mede door een duiventil in Park 't Loo.

Van de Turkse tortel, die sinds 2014 jaarlijks een lichte stijging vertoonde tot een maximum van 4,4 exemplaren per gebied in 2018, werden er in 2020 maar 3,4 per

spreeuw

gebied geteld tegen 8,4 landelijk. Hij blijft daarmee sterk achter bij het landelijk beeld en staat slechts 33ste op de lijst van meest waargenomen soorten tegen landelijk 10de. De randgemeenten waren goed voor 56% van het totaal met als toppers Wassenaar met 24 en Rijswijk met 19 exemplaren. In Den Haag werd hij vooral in het stadsdeel Leidschenveen/Ypenburg in aantallen van enige betekenis vastgesteld (22).

Er werden 33 holenduiven in 15 postcodegebieden waargenomen. Het aantal per postcodegebied bedroeg 2,2, het hoogste sinds 2015.

De stadsdelen Centrum en Laak lagen met respectievelijk 19% en 15% boven het gemiddelde van 11%. Dit komt vooral door de aanwezige stadsduiven. Leidschenveen/Ypenburg was het armst aan duiven met slechts 7% van het totaal. Van de randgemeenten scoorden alleen Voorburg bovengemiddeld: 13% van het totaal aantal vogels bestond uit duiven.

f. gebouwbroeders

De gebouwbroeders betreffen 4 soorten, gierzwaluw, zwarte roodstaart, huismus en spreeuw.

In totaal werden er in 2020 iets meer gebouwbroeders (2.177) dan in 2019 (2.088) opgegeven. Die toename is het netto resultaat van een toename bij de gierzwaluw en een afname bij spreeuw en huismus.

Het aantal gierzwaluwen per postcodegebied nam toe van 25,9 in 2019 tot 28,7 in 2020. Daarmee haalde de soort nog lang niet het topjaar 2018 met 38,6 per gebied. Werden er in 2019 7 groepen van meer dan 50 vogels gezien, in 2020 waren dat er 11. In heel veel postcodegebieden werden er meer gezien, in enkele echter minder.

Op de lijst van meest waargenomen soorten in de Haagse regio steeg hij weer naar de 2de plaats in 2020 (5de in 2019). Het percentage postcodegebieden waar hij werd vastgesteld steeg van 76,1 naar 83,8. Het aantal gebieden waar hij de meest getelde soort is, steeg naar 11 (in 2019 nog 7).

Vooraf in het stadsdeel Segbroek deed hij het goed; in 3 van de 5 postcodegebieden daar werd hij het meest geteld. De stadsdelen Centrum en Segbroek waren samen goed voor 34% van alle gierzwaluwen. Van de randgemeenten springt Wassenaar eruit met 206 exemplaren, gevolgd door Voorburg met 146.

De spreeuw heeft in 2020 in de Haagse MUS-tellingen een dramatisch dieptepunt bereikt. Weliswaar bedroeg het aantal per postcodegebied nog 7,8, maar evenals in 2019 werd dit vrijwel geheel bepaald door een grote

zwerm in één gebied. Werd in 2019 een groep van 212 exemplaren in Ypenburg bloemenwijk gezien, in 2020 ging het om een zwerm van precies 100 exemplaren in de wijk Leidschenveen Lanen. Als we die twee grote groepen in beide jaren buiten beschouwing laten, zouden er in 2019 6,6 spreeuwen gemiddeld per postcodegebied zijn gezien en in 2020 5,0. In de jaren 2012 tot 2015 bedroeg dat nog 8,0 tot 9,0. Hij werd in 34 postcodegebieden (50%) vastgesteld, maar in 16 hiervan ging het om minder dan 5 exemplaren. Al deze uitkomsten samen geven weinig hoop voor de toekomst. Alleen in Leidschenveen/Ypenburg werden in drie van de vier gebieden waar geteld is, meer dan 10 stuks gezien. De 20ste plaats op de ranglijst van meest waargenomen soorten heeft hij alleen te danken aan die groep van 100 exemplaren. Zonder die groep zou hij op de trieste 29ste plaats staan. En dan te bedenken dat hij op de landelijke lijst in MUS met zijn 7de plaats tot de top tien behoort.

Ook met de huismus gaat het nog steeds de verkeerde kant op. Het aantal per postcodegebied neemt gestaag af van 12,7 in 2017 tot 8,3 in 2020. Alleen het aantal in Oud Scheveningen verdubbelde van 2019 op 2020 van 16 naar 32. Daarmee was dit gebied samen met Duindorp (met de bekende kolonie) het gebied met de meeste huismussen. Alle andere gebieden met minstens 10 exemplaren in 2019 namen in aantal af, soms wel met 25-30%.

Het aantal gebieden waar hij werd gezien bedroeg 32. In 28% gaat het echter om 3 of minder exemplaren per gebied. Het aantal exemplaren dat in de kolonie in Duindorp werd geteld neemt steeds meer af van 54 in 2018 via 45 in 2019 tot 32 in 2020. Mogelijk vindt er uitwisseling plaats tussen de drie postcodegebieden in Scheveningen met veel huismussen. De huismus lijkt uit de vier randgemeenten te verdwijnen. Het aantal per postcodegebied bedroeg in de 11 gebieden (van de 23) waar hij hier werd vastgesteld slechts 3,9. Alleen Rijswijk telde er nog 22.

In de Haagse regio zitten veel minder huismussen vergeleken met het landelijk gemiddelde, namelijk maar 1,5% van de landelijke cijfers. Op de ranglijst van meest waargenomen soorten in MUS staat hij 22ste 2020, op de landelijke lijst op de 4de plaats.

De acht zwarte roodstaarten die werden gezien zaten bij de Waalsdorpervlakte in Duttendel, Oud-Voorburg en de Plaspoelpolder (elk 2) en in Leyenburg west en Ypenburg noord (elk 1). Dit zijn toevalstreffers in MUS en niet representatief voor het totaal aan territoria van deze soort in de Haagse regio dat aanzienlijk hoger ligt.

In 2020 waren behalve de 5 hierboven genoemde ten minste 7 andere locaties bekend. Bekende plaatsen zijn rond Scheveningen Haven, het Wijnhavenkwartier, het Geuzen- en Statenkwartier, het Regentessekwartier, de Binckhorst, Benoordenhout, het Wateringse Veld en het Pompstation in Meijndel.

Reinder de Boer schat het aantal in Den Haag en Rijswijk samen op 34 tot 40 territoria.

Gebouwbroeders maken samen ca. 9% (evenals in 2019) van het totaal aantal getelde vogels uit. Scheveningen was met 20% het stadsdeel met veruit het hoogste percentage, maar het Valkenboskwartier zuid in het stadsdeel Segbroek had het record: 31% van alle vogels bestond uit gebouwbroeders. Hoge percentages gebouwbroeders vinden we ook in Leidschenveen Lanen (27% door de grote groep spreeuwen) en Statenkwartier (35% door veel gierzwaluwen). Escamp is het armst aan deze groep vogels. Van de randgemeenten zat Wassenaar boven het gemiddelde, Rijswijk eronder en Leidschendam-Voorburg op het gemiddelde van 9%.

g. halsbandparkiet

Het aantal halsbandparkieten per postcodegebied dat al jaren schommelt tussen de 20 en 23, was in 2020 opeens veel lager, namelijk 18,1. Op de lijst van meest getelde soorten daalde hij dan ook van de 3de plaats in 2019 naar de 6de plaats in 2020 (landelijk op de 27ste). Alleen in Centrum zuid werd een groep van meer dan 100 exemplaren gezien, 116.

Rijswijk deed de halsbandparkiet het opvallend goed. Hij werd in alle getelde gebieden in deze gemeente gezien, soms in flinke aantallen. Dat geldt ook voor het stadsdeel Centrum; hier zat 23% van alle parkieten, gevolgd door Rijswijk met 17%.

In elke telronde maken ze 30 tot ruim 40% van het landelijk totaal uit.

Ook in 2020 neemt de soort weer 5% van het totaal aantal exemplaren in de Haagse regio voor zijn rekening. Postcodegebieden in Den Haag die ver hierboven liggen zijn Centrum zuid (16%), Bezuidenhout oost (14%) en Duttendel (10%); in de randgemeenten zijn dat Steenvoorde zuidwest (22%) en Te Werve (12%), beide in Rijswijk. Wassenaar is veruit het armst aan halsbandparkieten met 1%.

h. overige soorten

In 2020 omvat deze groep 20 soorten, zes meer dan in 2019. In totaal ging het om 518 exemplaren.

De grote bonte specht kent de laatste jaren een grote opmars in de Haagse MUS-tellingen. Werden er in 2018 nog 98 geteld, in 2019 was dat 135 en in 2020 al 182. Het gemiddelde aantal per gebied nam evenredig toe: van 2,7 in 2018 tot 3,9 in 2020. Was de laatste jaren de scholekster steevast de meest getelde soort van deze groep overige vogels, in 2020 had de grote bonte specht deze plaats overgenomen. Vooral in Wassenaar (De Kievit en Nieuw Wassenaar) zaten veel grote bonte spechten (34). In Den Haag was het stadsdeel Segbroek het rijkst aan grote bonte spechten (22). De groene specht doet het ook steeds beter. Het aantal exemplaren per gebied nam toe van 1,3 in 2018, via 1,6 in 2019 tot 1,8 in 2020. Van de 39 groene spechten werden er 24 in Rijswijk gezien.

De scholekster bleef stabiel met 3,9 exemplaren per postcodegebied. Hij neemt met zijn 177 exemplaren de 28ste plaats in op de ranglijst van meest waargenomen soorten. Vermoedelijk zijn de meeste vogels dakbroeders. Het stadsdeel Escamp telde veruit de meeste exemplaren: 42. Van de randgemeenten deed Wassenaar het beste met 24 exemplaren. Scholekster en grote bonte specht maakten samen 69% van het totaal van deze groep uit.

De 7 soorten roofvogels in 2020 maakten samen 6,5% van het totaal aan overige soorten uit. De buizerd is koploper met 13 waarnemingen. De slechtvalk is een goede tweede; hij werd 6 keer vastgesteld.

De meest opvallende roofvogel was echter een rode wouw boven Ypenburg. Het was de eerste in de Haagse regio ooit en de enige van de landelijke MUS-tellingen in 2020.

Behalve bovengenoemde soorten waren er nog 5 steltlopersoorten, patrijs, fazant, visdief, ijsvogel en koekoek. Hiervan waren patrijs en oeverloper nieuwe soorten voor MUS in de Haagse regio.

Al jaren maakt het aandeel aan overige soorten ca. 2% van het totaal aantal waargenomen exemplaren uit. De hoogste percentages vinden we in Wassenaar en Rijswijk door de vele grote bonte spechten en scholeksters. De 96 exemplaren van deze beide soorten samen in deze twee gemeenten maakten bijna 16% uit van het totaal aan overige soorten.

6. Indexen

Het belangrijkste doel van het MUS-project is het onderzoeken van de aantalsontwikkelingen van zoveel mogelijk soorten in het stedelijk gebied. Daartoe worden trends berekend die gepresenteerd worden in indexen, waarbij het beginjaar op 100 wordt gesteld.

Wat opvalt, is dat voor sommige soorten de index extreem veel lager of hoger is dan in het vorige jaar. Voor 2020 was die veel hoger bij de grauwe gans, kraakeend, kuifeend, gierzwaluw, pimpelmees, boomklever, gaai en groenling. Bij de grauwe gans, kraakeend, kuifeend en boomklever gaat het om soorten die maar in een klein aantal postcodegebieden zijn gezien. De gierzwaluw scoorde beter omdat hij zich herstelde van de dip in 2019. De andere soorten gaan vooruit wat door het toenemend aantal per gebied wordt bevestigd.

Veel lager was de index bij fuut, knobbelwaan, soepgans, Canadese gans, nijlgans, kokmeeuw, boerenzwaluw, zwartkop, staartmees en spreeuw. Bij de meeste soorten speelt ook hier het klein aantal postcodegebieden waar ze worden gezien, maar bij sommige soorten bovendien dat ze vaak in groepen voorkomen die het ene jaar wel en het andere jaar niet worden gezien.

De meest betrouwbare indexen zijn van die soorten die grotendeels alleen of in hooguit kleine aantallen samen worden gezien in ten minste 30 postcodegebieden. Dit zijn bijvoorbeeld vrijwel alle kleinere zangvogels, maar ook onder andere zwarte kraai, ekster, gaai en scholekster.

patrijs

De geringe schommelingen in de indexen zijn een aanwijzing dat bij veel soorten in de Haagse regio er geen sprake is van een echte trend in voorkomen en de populatie redelijk stabiel is. Over de jaren 2013 tot 2020 vertonen de volgende soorten een duidelijk positieve index: aalscholver, Canadese gans, kleine mantelmeeuw, gierzwaluw, grote bonte specht en vink. Een duidelijk negatieve index zien we onder andere bij wilde eend en zilvermeeuw.

vink

Vogels kunnen niet voor zichzelf opkomen, steun daarom het werk van de Haagse Vogelbescherming!

De Haagse Vogelbescherming komt al meer dan 95 jaar op voor de Haagse vogels en hun leefgebieden. Dankzij ons is veel vogelvriendelijk groen in onze stad behouden voor vogels, planten en andere dieren.

Wist u dat de Haagse Vogelbescherming ...

- per jaar meer dan 10.000 gewonde vogels helpt herstellen in vogelopvang De Wulp?
- Regelmatig cursussen vogelherkenning organiseert?
- Een fraai kwartaalblad en inventarisatierapporten uitgeeft?
- Interessante excursies en lezingen organiseert?
- Veel met de gemeente overlegt over plannen die de natuur raken?
- Maar liefst 11 voor het publiek afgesloten vogelrustgebieden beheert?

Haagse Vogelbescherming

Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag

info@haagsevogels.nl

<https://www.facebook.com/HaagseVogels/>

www.haagsevogels.nl

IBAN NL 12 INGB 0003 5861 85

Word lid

Steun het werk van de Haagse Vogelbescherming en word lid voor € 15,- per jaar! Jeugdleden gratis. Meld u aan via info@haagsevogels.nl

U ontvangt dan viermaal per jaar ons blad De Wulp met nieuws over het wel en wee van de Haagse vogelwereld. De vogels zullen u dankbaar zijn!

Ledenadministratie HVB

Rob de Jong, telefoon: 070 352 29 40

hvbledenadm@gmail.com

IBAN NL 49 INGB 0000 2752 00

leden: € 15,00 per jaar

jeugdleden tot 18 jaar gratis

lidmaatschap voor het leven: eenmalig € 250,00

Alarmnummers milieuzaken

Ruud van der Waard, M: 06 - 47 46 01 59

Email: rwnuthatch@gmail.com

Martin van de Reep, M: 06 - 54 75 89 50

Email: reepos@casema.nl

Adri Remeeus, M: 06 - 53 42 56 02

Email: aremeeus@ziggo.nl

Vogelopvang De Wulp

Heliotrooplaan 15

2555 MA Den Haag

telefoon: 070 323 15 68

www.vogelopvangdewulp.nl

info@vogelopvangdewulp.nl

IBAN: NL 83 INGB 0005 0926 75

<https://nl-nl.facebook.com/vogelopvangdewulp/>

zwarte roodstaart

